

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Факультет банківських технологій
Кафедра банківської справи

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»

**на тему: «Розвиток науково-методичних підходів до управління
споживчими кредитами банку»**

Виконав: студент 6 курсу, групи ЗМБС-21
спеціальності 8.03050802 – «Банківська справа»

Багута Я.А.

Керівник: Сисоєва Л.Ю.

Рецензент: Дуженко О.Л.

Суми – 2013 року

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 107 сторінок, 9 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел з 60 найменувань, 21 додаток.

Необхідною умовою забезпечення стабільності банківської системи є розвиток банківського кредитування. Від розвитку споживчого кредитування залежить формування та підвищення платоспроможного попиту населення, а відтак й розвитку економіки в цілому. Тому існує об'єктивна необхідність систематизації теоретичних основ та практичних механізмів управління споживчими кредитами банків.

Предметом дослідження є науково-методичне забезпечення та механізм управління споживчими кредитами банку.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі управління споживчими кредитами банку

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних засад управління споживчими кредитами банку та розробка практичних механізмів його удосконалення.

При написанні дипломної роботи були використані наступні методи дослідження:

- аналізу та синтезу, індукції та дедукції, які дали можливість визначитися з самим поняттям індивідуальний кредитний ризик;
- аналогії та порівняння були використані для визначення окремих систем та факторів управління індивідуальним кредитним ризиком банку;
- класифікації – при вивченні видів управління індивідуальним кредитним ризиком, які використовують банки;
- табличний та графічний, які допомогли при аналізі фінансово-господарських показників діяльності банку, проведенні аналізу кредитного портфелю.

За результатами дипломного дослідження були сформульовані наступні висновки.

Проведений нами аналіз методичного забезпечення управління споживчим кредитуванням в ПАТ «Дельта Банк» дав підстави виділити основні недоліки, що вплинули на підвищення проблемної заборгованості, а саме недосконалість скорингової системи оцінки кредитоспроможності позичальника, а також недосконалість механізму банківського споживчого кредитування.

Вирішенням питання щодо мінімізації ризику при споживчому кредитуванні, є запропонована бальна оцінка позичальника. Адже банк проводить один алгоритм прийняття рішень щодо видачі кредиту, та одну оцінку кредитної історії для різних позичальників.

Найбільш вагомими результатами дипломної роботи є такі:

- удосконалено скорингову методику визначення кредитоспроможності клієнта, що враховує більшу кількість якісних факторів, та дозволить банку неупереджено формувати систему оцінок позичальників та забезпечить оперативність у прийнятті рішень;

- розвинуто практичний механізм управління споживчими кредитами банку на основі впровадження нового банківського продукту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані скорингові процедури використовуються в діяльності Білоцерківського відділення ПАТ «Дельта Банк» при оцінці кредитоспроможності позичальника – фізичної особи (довідка № 12-656 від 14.10.2013 р. Основні результати дослідження опубліковані в Молодіжному науковому віснику Української академії банківської справи НБУ (№5, 2013 р.).

Ключові слова: індивідуальний кредитний ризик, кредитний портфель, система управління індивідуальним кредитним ризиком, етапи управління, проблемна заборгованість, кредитна історія позичальника, скоринг, банківський продукт.

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Факультет банківських технологій
Кафедра банківської справи

Дипломна робота

на тему: «РОЗВИТОК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО
УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМИ КРЕДИТАМИ БАНКУ»
освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»

Виконав: студент 6 курсу, групи ЗМБС-21
спеціальності 8.03050802 – «Банківська справа»
Багута Я.А.

Керівник: к.е.н., ст.викладач Сисоєва Л.Ю.
Консультант к.е.н., доцент Розкошна О.А.

Суми – 2013 року

Державний вищий навчальний заклад

«Українська академія банківської справи Національного банку України»

Факультет банківських технологій
Кафедра банківської справи
Освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр»
Спеціальність 8.03050802 – «Банківська справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
банківської справи
д.е.н., професор
_____ **Т. А. Васильєва**
«17» червня 2013 р.

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

_____ **Багуті Яні Анатоліївні**

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи _ Розвиток науково-методичних підходів до управління споживчими кредитами банку _____
керівник роботи _ Сисоєва Лариса Юріївна, к.е.н. _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від « » _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом роботи «18» жовтня 2013 р.

3. Вихідні дані до роботи

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних засад управління споживчими кредитами банку та розробка практичних механізмів його удосконалення.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі управління споживчими кредитами банку.

Предметом дослідження є науково-методичне забезпечення та механізм управління споживчими кредитами банку.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1: дослідити економічну сутність споживчого кредитування; визначити основні види споживчих кредитів та надати їм характеристику; охарактеризувати організаційне і інформаційне забезпечення процесу управління споживчими кредитами банку, дослідити існуючий механізм управління споживчими кредитами.

Розділ 2: проаналізувати діяльність ПАТ «Дельта Банк» за три останні роки;

провести аналіз кредитного портфелю та споживчих кредитів ПАТ «Дельта Банк» за 2010-2012 рр.; розкрити методи управління споживчими кредитами в ПАТ «Дельта Банк».

Розділ 3: обґрунтувати та узагальнити переваги системи скорингу в процесі кредитування окремого позичальника; удосконалити модель кредитного скорингу при визначенні кредитоспроможності позичальника-фізичної особи; вдосконалити практичний механізм управління споживчими кредитами.

Розділ 4: дослідити організацію роботи служби охороною праці в ПАТ «Дельта Банк», проаналізувати небезпечні і шкідливі фактори умов праці в банку, дати оцінку можливості виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного походження на об'єкті дослідження.

5. Перелік графічного матеріалу

Розрахунковий матеріал має бути представлений в таблицях, схемах, графіках

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання «17» червня 2013 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Завершення I розділу дипломної роботи	до 30.08.2013 р.	
2	Отримання індивідуального завдання по проходженню переддипломної практики	до 30.08.2013 р.	
3	Проходження переддипломної практики	02.09–29.09.2013 р.	
4	Подання звіту про проходження переддипломної практики на перевірку	30.09.2013 р.	
5	Погодження розділу звіту про проходження переддипломної практики «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» з консультантом	1.10.2013 р.	
6	Завершення III розділу дипломної роботи	до 07.10.2013 р.	
7	Подання попереднього варіанту роботи керівнику	14.10.2013 р.	
8	Погодження розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» з консультантом	до 15.10.2013 р.	
9	Попередній захист дипломної роботи	16.10.2013 р.	
10	Проходження нормо-контролю	17.10.2013 р.	
11	Подання виконаної дипломної роботи на кафедру	до 18.10.2013 р.	
12	Захист дипломної роботи на засіданні ДЕК	22.10–28.10.2013 р.	

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТОМ.....	11
1.1 Споживчий кредит, його сутність та види.....	11
1.2 Організаційне, інформаційне та нормативне забезпечення споживчого кредитування в Україні	20
1.3 Дослідження механізму управління споживчим кредитуванням банками України.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМИ КРЕДИТАМИ ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК».....	37
2.1 Загальна характеристика діяльності ПАТ «Дельта Банк».....	37
2.2 Аналіз кредитного портфелю та споживчих кредитів ПАТ «Дельта Банк»	49
2.3 Методичне забезпечення управління споживчим кредитуванням ПАТ «Дельта Банк».....	56
Висновки до розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМИ КРЕДИТАМИ В ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК».....	67
3.1. Удосконалення скорингової системи оцінки кредитоспроможності позичальників	67
3.2 Розвиток механізму споживчого банківського кредитування на основі впровадження нових банківських продуктів.....	79
Висновки до розділу 3.....	84
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ В ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК».....	86

4.1 Система управління охороною праці	86
4.2 Аналіз небезпечних та шкідливих умов праці в банку.....	90
4.3 Безпека в надзвичайних ситуаціях.....	94
Висновки до розділу 4.....	97
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Необхідною умовою забезпечення стабільності банківської системи є розвиток банківського кредитування. Постійна зміна умов на ринку банківських послуг та відкритість зовнішньому середовищу вимагають від банків постійного пошуку ринків та механізмів кредитування, в тому числі споживчого кредиту. Саме від розвитку споживчого кредитування залежить формування та підвищення платоспроможного попиту населення, а відтак й розвитку економіки в цілому. За останні роки саме сектор споживчого кредитування показував позитивну динаміку, що, з одного боку, стало певним індикатором активізації кредитної діяльності банків, але, з іншого, стрімке зростання обсягів кредитування фізичних осіб призвело до зростання проблемної заборгованості та як результат до розбалансування діяльності окремих банків. Тому існує об'єктивна необхідність систематизації теоретичних основ та практичних механізмів управління споживчими кредитами банків.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних засад управління споживчими кредитами банку та розробка практичних механізмів його удосконалення.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- визначити сутність та розглянути види споживчих кредитів;
- охарактеризувати організаційне, інформаційне та нормативне забезпечення управління споживчими кредитами банку;
- дослідити існуючий механізм управління споживчими кредитами;
- провести аналіз діяльності ПАТ «Дельта Банк» та кредитного банку за 2010-2012 рр.;
- розкрити методи управління споживчими кредитами в ПАТ «Дельта Банк»;

- удосконалити скорингову систему оцінки кредитоспроможності позичальників банку;
- розвинути методичні підходи до удосконалення механізму управління споживчими кредитами в ПАТ «Дельта Банк»;
- охарактеризувати організацію та управління охороною праці в ПАТ «Дельта-Банк»
- проаналізувати санітарно-гігієнічне забезпечення умов праці в ПАТ «Дельта Банк»
- дати загальну характеристику безпеки в надзвичайних ситуаціях в ПАТ «Дельта Банк»

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі управління споживчими кредитами банку.

Предметом дослідження є науково-методичне забезпечення та механізм управління споживчими кредитами банку.

Дипломантом у процесі написання роботи використовувалися такі загальні та конкретні наукові методи дослідження: структурно-логічний аналіз (при побудові структури роботи); аналіз, синтез, системна оцінка (при систематизації підходів щодо формування категоріального апарату); індукція; метод групувань; метод економічного аналізу (при оцінці основних показників діяльності банку); метод графічного аналізу; конкретизація, порівняння тощо.

Сучасні тенденції та проблеми розвитку ринку споживчого кредитування знайшли відображення в наукових працях російських та українських дослідників, зокрема: Н.А.Антіпової, В.Я.Вовк , І.С.Гуцала, О. Дзюблюка, А.О. Єпіфанова, В.Д.Лагутіна, І.В.Меркулової, І.В.Сала . Вагомий внесок у дослідження ролі кредиту внесли зарубіжні вчені Дж.М.Розенберг та інші.

Теоретико-інформаційну базу дослідження становлять нормативні та законодавчі акти, які регулюють діяльність банків, офіційні матеріали, підручники, навчальні посібники, статті з періодичних видань, статистичні дані Національного банку України, фінансова звітність та внутрішні нормативні документи ПАТ «Дельта Банк».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМ БАНКІВСЬКИМ КРЕДИТОМ

1.1 Споживчий кредит, його сутність та види

Ефективна діяльність банківської установи залежить від ефективності розміщення банківських ресурсів. Важливу роль в розвитку ринкових відносин відіграє кредитування фізичних осіб, що дає змогу збільшити купівельну спроможність населення та рівень життя. Споживче кредитування набрало широкого розвитку в період 1939-1945 років у зв'язку після воєнного стану, а саме різке збільшення темпів росту виробництва та обмеженою платоспроможністю населення. В Україні споживче кредитування почало розвиватися з початку 2000 р., тобто фактично існує трохи більше 10 років. У середньому за цей період темп приросту кредитування становив 36,4 %, приріст кредитування домогосподарств – 56,5 %, що свідчить про популярність і необхідність існування кредитування домашніх господарств. На сьогоднішній день, споживчий кредит відіграє велику роль в економіці, у країнах з розвинутою ринковою економікою.

При дослідженні даного поняття, необхідно зазначити, що в літературі не зустрічається чіткого поняття «споживчий кредит». Це є підтвердженням того, що ця дефініція є потребує більше детального аналізу.

За визначенням Лагутіна В.С, споживчий кредит - це кредит, який надається громадянам для поліпшення житлових умов, будівництва садових будинків, гаражів, господарського обзаведення, купівлі споживчих товарів та задоволення інших потреб [24].

На думку інших авторів, споживчий кредит - відносини при яких населення є позичальником, складають зміст споживчого кредиту. Споживчий кредит охоплює як кредит пов'язаний із задоволенням потреб поточного характеру, в тому числі з розвитком виробництва в особистому господарстві,

так і кредит на будівництво і купівлю нерухомого майна. Кредит на поточні потреби сприяє прискоренню реалізації товарних запасів, більш повному і своєчасному задоволенню постійно зростаючих потреб населення. Кредит на поточні потреби сприяє також розвитку виробництва в особистому господарстві, що робить умовним поняття «споживчий кредит», більш точним є поняття «кредитування населення» [25].

Так, у в фінансовому словнику наводиться наступне визначення: споживчий кредит – це кредит, що надається банком фізичній особі для придбання предметів особистого користування, переважно тривалого користування (транспортних засобів, меблів, теле- та радіоапаратури тощо [4, с.230].

Петрук В.С підкреслює, що споживчого кредиту за своєю суттю – це продаж торговими підприємствами споживчих товарів з відстрочкою платежу чи надання банками кредитів на купівлю споживчих товарів, а також на оплату різного роду витрат особистого характеру (плата за навчання, медичне обслуговування і т.п.) [33].

Західними науковцями споживчий кредит визначається, як кредит наданий позичальнику для придбання товарів споживчого характеру та оплати споживчих послуг [42].

Роулз характеризує споживчий кредит як такий, котрий направлений на обслуговування споживачів, а саме окремих осіб та родин [43].

Згідно діючого вітчизняного законодавства споживчий кредит – це кредит який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору [8].

З наведених вище визначень можна побачити розбіжності у трактуванні сутності поняття «банківське споживче кредитування». Така ситуація пояснюється тим, що кредити які мають споживчий характер, це кредити, які надаються банківськими установами позичальникам на поточні потреби, а

також кредити, видані готівкою касами взаємодопомоги на підприємствах, в організаціях і установах. Кредити ж, які видані на придбання, будівництво і ремонт житла, господарське обзаведення мають виробничий характер та є, як правило, довгостроковими та мають значні суми позичок, через що на Заході їх не відносять до споживчого кредитування.

Слід зазначити, кредити надані банківським установами на поточні потреби – це зазвичай, кредити, котрі несуть споживчий характер, а кредити видані на купівлю, ремонт або будівництво житла – виробничий. В цьому і є основна різниця в підходах до визначення поняття споживчий кредит в багатьох країнах, в тому числі і Україні. В більшості розвинутих країн споживчий кредит передбачає надання кредитних коштів спрямованих для придбання споживчих товарів та послуг. Кредити на будівництво та ремонт житла, іпотечні кредити не вважають споживчими кредитами. Ці кредити відрізняють значними розмірами та строками, тому більшість іноземних науковців відокремлюють їх від споживчого кредиту.

Виходячи з проаналізованих понять, на наш погляд більш правильним є останній підхід, який і було враховано при визначення споживчого кредиту. Споживчий кредит – це кредит, що надається фізичній особі громадянину України банківською установою в національній валюті в готівковій або безготівковій формі та направлений на споживчі цілі, а саме придбання споживчих товарів та послуг (товарів тривалого використання, побутової техніки та ін.).

На рівень розвитку споживчого кредиту основний вплив здійснюють доходи населення. Оскільки доходи населення є джерелом, яке спрямовується на погашення споживчого кредиту. Споживчий кредит збільшує споживання у базовому періоді, але призводить до зниження в майбутніх, оскільки доходи населення будуть направлені на погашення боргу за споживчим кредитом. Отже споживчий кредит є важелем за допомогою економіка регулює процеси споживання та нагромадження, за допомогою споживчого кредиту процес заощадження перестає бути спонтанним та стає врегульованим.

Розглянемо роль споживчого кредиту в економіці країни та окремого позичальника .

Використання споживчого кредитування здійснює вплив на мікро та макрорівні. Споживче кредитування має ряд позитивних та негативних сторін. Позитивні риси: отримання високого прибутку (споживче кредитування є найпоширенішим і приносить близько чверті прибутку до загального портфелю банку), збільшення обсягів продажу торгівельними мережами, підвищення купівельної спроможності населення.

Вплив споживчого кредитування на мікроекономічному рівні проявляється збільшенням платоспроможності населення, опосередковано зменшує рівень безробіття в країні, збільшує швидкість товарообігу, покращує рівень життя населення.

Слід зазначити, що споживче кредитування створює передумови для зростання поточних рахунків населення, що є джерелом коштів для банків. Споживчий кредит на майже всі групи товарів веде за собою досить широкий спектр послуг які пропонуються клієнту, а саме розрахунково-касові операції, пластикові картки з кредитними лімітами та ін.

Також споживчий кредит впливає на ефективність праці, оскільки за умови, що заробітної плати, отриманої працівником зазвичай не достатньо для купівлі товарів тривалого споживання за готівковий рахунок, людина має можливість отримати товар в кредит, або отримати кредит на купівлю певних товарів. Але після отримання кредиту, на клієнта покладається кредитне навантаження, що стимулює позичальника триматися на існуючому робочому місці, оскільки позичальник несе зобов'язання сплати щомісячного платежу.

Отже споживчий кредит збільшує темпи реалізації товарів та послуг, звідси збільшується платоспроможність населення та підвищується рівень життя.

Крім вказаних вище переваг споживчий кредит має наступні позитивні якості:

- можливість для споживача отримати товар в зручний час без необхідної кількості готівки;
- підвищує безпеку, оскільки придбання товарів кредит або кредитні картки є надійнішим способом розрахунку порівняно з готівкою;
- зменшення ризиків в надзвичайних ситуаціях, оскільки споживчий кредит передбачає можливість отримання коштів на термінові витрати (лікування, ремонт транспортних засобів та нерухомості тощо).

Однак споживчий кредит має і недоліки, а саме: по-перше, кредитні відносини дають ілюзію достатку, що несе за собою збільшення витрат, а згодом по мірі збільшення боргів, позичальник стикається з труднощами оплати щомісячних платежів, по-друге, придбання товару в кредит коштує дорожче, ніж вартість товару при оплаті готівкою. Це відбувається через те, що ціна товару при кредитних відносинах, зазвичай вища, порівняно при оплаті готівкою, крім цього до ціни слід додати відсотки за кредитом.

Зростання обсягів кредитування не завжди є позитивним явищем з точки зору стабільності макроекономічних індикаторів. Лише у певних межах і за певних обставин цей процес може здійснювати позитивний вплив на економічний розвиток країни та довгострокову стабільність. Позитивний ефект спостерігається тоді, коли кредитна експансія дає поштовх приросту випуску товарів та послуг національними виробниками, крім того цей приріст не має бути поглинутий зростанням цін. В Україні темпи зростання кредитування значною мірою перевищують темпи зростання виробництва.

До того ж ризики макроекономічної нестабільності збільшуються внаслідок кредитної підтримки зростання внутрішнього попиту що в свою чергу призводить як до погіршення чистого експорту за рахунок спрямованості на імпорتنі товари з одного боку та посилення інфляційних процесів з іншого. Розширення внутрішнього попиту, яке стимулюється активним споживчим кредитуванням, не супроводжується адекватним зростанням обсягів інвестицій та виробництва, що зумовлює розбалансування пропозиції між нагромадженням та споживанням. На фоні посилення платоспроможного

попиту відбувається спад інвестиційної активності, що, у свою чергу, спричиняє зростання цін та стимулювання імпорту, замість стимулювання економічного зростання

Споживчий кредит відрізняє багато рис, які залежать від особливостей особистого споживання.

В першу чергу, це кредит що надається позичальнику для кінцевого споживання, порівняно з кредитами, що надаються суб'єктам господарювання на виробничі цілі.

По-друге, порівняно з іншими кредитами, споживчі кредити надаються лише фізичним особам.

По-третє, споживчий кредит задовольняє індивідуальні потреби та направлений на швидке отримання певних благ, які вони могли б мати лише за умови заощадження певної суми коштів для купівлі даних благ.

По-четверте, споживчий кредит несе соціальний характер, оскільки сприяє підвищенню рівня життя населення особливо з низьким та середнім доходом.

Отже можна сказати, що для населення споживчий кредит, є позитивним явищем, оскільки з його допомогою збільшується можливість певних благ. Призначення споживчого кредиту – фінансування соціальної сфери в країні.

Споживчий кредит може реалізовувати наступними інструментами:

- інструмент поліпшення якості життя населення;
- інструмент прискореного товарообігу;
- інструмент задоволення потреб населення;
- інструмент покращення платоспроможного попиту;
- інструмент збільшення прибутку банків.

Суб'єктами споживчого кредиту є позичальники (фізичні особи) та кредитори (банки та інші фінансово-кредитні установи).

Об'єктом споживчого кредиту є економічні відносини, які пов'язані з задоволенням попиту позичальника, який носить споживчий характер.

Виділяють наступні види споживчих кредитів: товарні та грошові.

Товарні споживчі кредити передбачають продаж товарів та послуг в кредит. Грошові споживчі кредит – це надання банками або іншими фінансово-кредитними установами кредитів населенню на задоволення споживчих потреб.

Існує досить багато до підходів класифікації споживчих кредитів, розглянемо найбільш розповсюджену:

За напрямками використання (об'єктами кредитування):

- на споживчі цілі – кредити на купівлю споживчих товарів або послуг, зазвичай кредитують дорогі товари та послуги, наприклад, побудова техніки, меблі, електротовари, медичні та освітні послуги та ін.;

- на загальні потреби;

За строками кредитування

- короткострокові (до 1 року);

- довгострокові (більше 1 року);

За способом надання:

- цільові – кредити, що надаються під певну потребу, придбання товарів та послуг;

- нецільові – кредити надані на особисті потреби, без чітко зазначеної цілі;

За способом забезпечення виділяють забезпечені та незабезпечені кредити. Забезпечені – споживчий кредит може бути забезпечений заставою, гарантією, порукою, страхуванням. Забезпеченням є альтернативним джерелом погашення споживчого кредиту, у випадку неповернення кредитних коштів позичальником. Зазвичай при цільовому кредитуванні споживчих товарів заставою може виступати сам товар. Також одним із найбільш популярних видів забезпечення, є страхування, на сьогоднішній день при оформленні споживчого кредиту клієнт має право оформити додаткову послугу страхування в межах кредитного договору. Незабезпечені – надаються без гарантій та застав, лише під зобов'язання позичальника вчасно та в повному обсязі сплачувати кредит. Зазвичай в таких кредитах, проводиться більш

детальна оцінка кредитоспроможності позичальника. Даний вид споживчих кредитів є більш ризикованим для банків, а тому має більшу відсоткову ставку;

За методом погашення:

– з одноразовим погашенням – позичальник здійснює оплату тіла кредиту та відсотків за його користування одноразово, і тому даний вид кредиту є досить ризиковим для банку;

– з розстрочкою платежу – погашення кредиту здійснюється щомісячно з рівномірними платежами, або за можливості зміни щомісячного платежу;

За методом стягнення відсотків

– зі стягненням відсотків в момент надання;

– зі стягненням відсотків в момент погашення;

– зі сплатою процентів рівними частинами протягом всього періоду;

За характером кругообігу коштів:

– одноразові;

– револьверні(відновлювальні) - зазвичай револьверні кредити надаються у виді кредитних карток, або шляхом оформлення овердрафту. Та дають можливість періодичного отримання позичальником коштів у рамках доступного ліміту;

Згідно з офіційними даними НБУ, обсяг споживчих кредитів в Україні має в цілому стабільну динаміку. За період 01.01.2009 – 01.01.2010 року відбувалося зменшення на 17% та 16 %. Станом на 01.01.2012 року відбулося зменшення обсягу наданих кредитів на 6% порівняно з попереднім роком, а станом на 01.01.2013 року відбулося зменшення на 7%.

Прослідковуючи наступну динаміку можна дійти висновку, що дані коливання є незначними та відображають стабільність у розвитку банківської системи України. Показники динаміки кредитів наданих фізичним особам за період з 01.01.2008 по 01.01.2013 року відображені в таблиці 1.1

Таблиця 1.1 – Динаміка кредитів наданих фізичним особам банками України за період за період 01.01.2008 -01.01.2013 рр., млн.грн

Рік	Кредити, надані фізичним особам
01.01.2008	153633
01.01.2009	268857
01.01.2010	222538
01.01.2011	186540
01.01.2012	174650
01.01.2013	161775

Станом на 01.01.2010 року відбулося зменшення наданих кредитів на 44 896 млн.грн. або на 5,5% та зменшилася доля споживчих кредитів до рівня 29,7%. Дані зміни можна пояснити зменшенням населення довіри до банків та зменшенням обсягів кредитування під час економічної кризи.

Як можна побачити з таблиці 1.2.агалом за аналізований період з 01.01.2008 року по 01.01.2013 року можна прослідкувати коливання обсягу наданих кредитів в цілому по банківській системі. Динаміку наданих кредитів можна розглянути в таблиці . За період 01.01.2008 року по 01.01.2009 року відбулося збільшення обсягу наданих кредитів на 306876 млн.грн. або на 63%, при чому доля кредитів, що надані суб'єктам господарювання в загальному обсязі кредитів становила 34%. Загалом кредити надані за період 01.01.2008 – 01.01.2013 року збільшилися майже на 50%, та станом на 01.01.2013 р. становили 815327 млн. грн.

Таблиця 1.2 – Динаміка наданих кредитів станом за період 01.01.2008 – 01.01.2013 рр., млн. грн

Рік	Кредити надані	Кредити, що надані суб'єктам господарювання
01.01.2008	485368	276184
01.01.2009	792244	472584
01.01.2010	747348	474991
01.01.2011	755030	508288
01.01.2012	825320	580907
01.01.2013	815327	609202

За період 01.01.2011-01.01.2012 рр. відбувалося зростання обсягів наданих кредитів на 10% або на 70 290 млн. грн., але доля споживчих кредитів в загальному портфелі зменшилася до 24%.

Станом на 01.01.2013 року відбулася зміна частки кредитів наданих суб'єктам господарювання серед загального обсягу кредитів виданих в цілому по банківській системі України та становила 19,8%, в той час загальних обсяг кредитів зменшився на 9 900 млн. грн. або 1,2%

1.2 Організаційне, інформаційне та нормативне забезпечення управління споживчими банківськими кредитами

Організаційна структура кредитної функції в кожному конкретному банку має свої особливості, що визначаються розмірами, можливостями банку. У великих банках організаційна структура може складатися з кількох департаментів, які включають розгалужену мережу відділів, секторів, комітетів, груп, економічних рад тощо. Ці структурні підрозділи спеціалізуються на виконанні певних функцій кредитної процедури, наприклад, відділ галузевого аналізу, відділ кредитної політики, відділ кредитних продуктів, відділ кредитної документації, відділ економічних прогнозів, відділення з розгляду кредитного процесу тощо. У невеликих банках виконання всіх функцій сконцентровано в кількох структурних підрозділах.

Але в будь-якому разі існують загальні принципи та правила, яких має дотримувати менеджмент кожного банку, формуючи організаційну структуру процесу кредитування. Функцію надання кредитів необхідно відокремити від функції контролю за наданими кредитами. У кредитному відділенні доцільно функцію кредитного аналізу відокремити від власне процесу надання та оформлення позики. Це сприятиме підвищенню рівня об'єктивності оцінки кредиту та обережнішому затвердженню позики. Обов'язковою є організація

роботи Кредитного комітету та Комітету кредитного нагляду. До складу Комітетів входять керівники та провідні спеціалісти банку, які періодично збираються на засідання і колегіально вирішують поставлені завдання, формують кредитну політику, виносять рішення про надання «великих» кредитів та списання безнадійних позик.

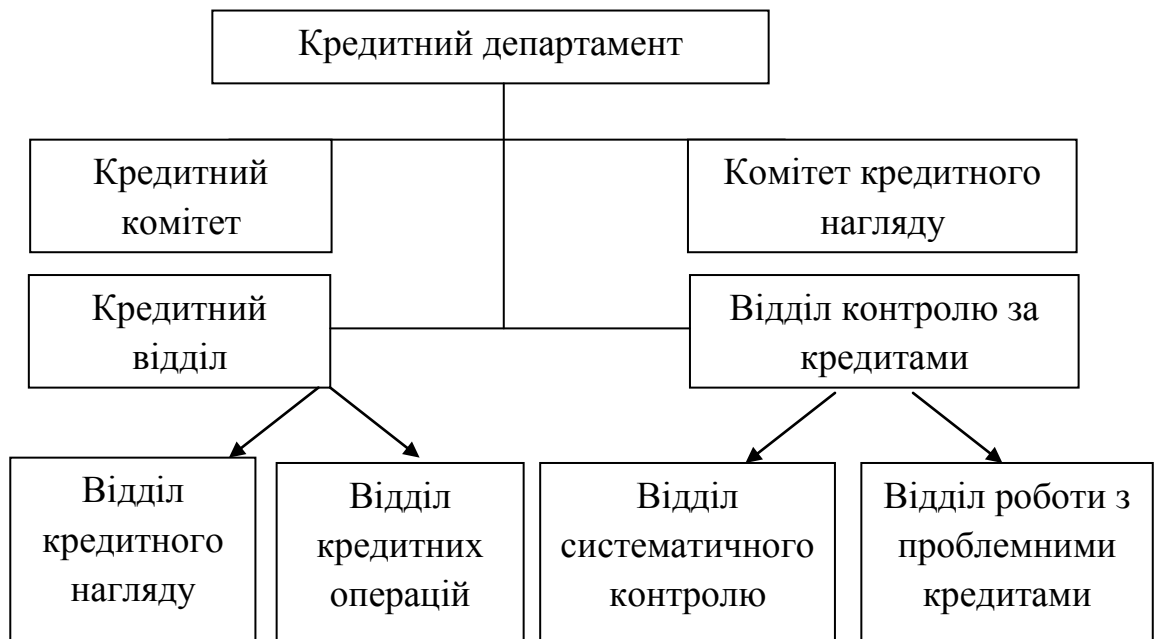

Рисунок 1.1 - Організаційна структура кредитної функції банку [5]

Функції кредитного комітету:

- формування кредитної стратегії та кредитної політики;
- затвердження організаційної структури процесу кредитування;
- встановлення напрямків диверсифікації кредитного портфеля та відповідних лімітів за країнами, галузями, кредитними інструментами, позичальниками;
- оцінка адекватності резервів на можливі втрати за кредитами;
- аналіз кредитного ризику портфеля та інших суттєвих ризиків, що пов'язані з кредитуванням;
- прийняття рішень про надання «великих» кредитів;
- періодичне списання безнадійних позик.

Функції Комітету кредитного нагляду:

- ухвалення змін та доповнень до загальної кредитної політики;
- аналіз та оцінювання нових ринків, на які націлений банк;
- затвердження критеріїв прийнятності ризику;
- ухвалення введення нових кредитних інструментів, включаючи встановлення допустимого рівня ризику за такими інструментами;
- розгляд взаємостосунків банку з найважливішими новими клієнтами та збільшення обсягу кредитних операцій з постійними клієнтами.;
- затвердження списку винятків із загальних правил кредитної політики банку;
- розгляд усіх звітів внутрішніх аудиторів;
- ухвалення кредитних процедур.

Функції відділу кредитного аналізу:

- збір та обробка фінансової інформації про клієнтів та перспективних позичальників;
- аналіз фінансової звітності претендентів на одержання позики;
- підготовка звітів про затвердження кредитів та іншої інформації, необхідної для прийняття рішень про кредити;
- організація засідань Кредитного комітету і реєстрація рішень;
- ведення картотеки кредитної інформації (ККІ);
- підготовка відповідей на запити за кредитами з інших банків та інші небанківські законні запити.

Функції відділу кредитних операцій:

- підготовка, реєстрація та перевірка основної документації, яка стосується кредитних операцій банку;
- зберігання кредитних справ, включаючи оригінали договорів, документів на заставу, гарантійних зобов'язань, повідомлень тощо;
- реєстрація позик у бухгалтерських книгах, підготовка документації для здійснення бухгалтерських проводок у головній книзі;

- підтримання юридичних прав банку на заставу шляхом реєстрації вимог до позичальника і передання права власності банку;
- виставлення клієнтам рахунків на відсоткові платежі за кредитами, комісійними та іншими зборами;
- звіт про банкрутство клієнта, а також підготовка документації, що попереджає про закінчення строку кредитної угоди.

Інформаційним забезпеченням управління споживчими банківськими кредитами є внутрішня і зовнішня інформація, необхідна для прийняття фінансових рішень у банку.

Внутрішня інформація бухгалтерського обліку (фінансового, управлінського, статистичного характеру) – баланси, оборотно-сальдові відомості, виписки по рахунках, звіти банку, що надаються НБУ (форма № 604 «Звіт про формування резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями» та №606 «Звіт про формування банками резерву за простроченими та сумнівними до отримання нарахованими доходами»), кредитний портфель, бюджети, прогностні графіки погашення, звіти про прострочені кредити та прострочені та сумнівні нараховані доходи, звіти перевірок внутрішнього аудиту, ф.42 «Дані про надані банком великі кредити» (щоденно), ф.А8 «Дані про залишки заборгованості за кредитами» (щодавно), ф.04 «Місячні обороти за дебетом кредитних рахунків» (щомісячно), «Звіт про стан проблемних кредитів» (щомісячно), ф.21 «Дані про списану безнадійну заборгованість» (щомісячно), ф.20 «Дані для розрахунку обов'язкових резервів»(щоденно) та ін.

Зовнішня економічна інформація (фінансового, макроекономічного, статистичного характеру) – консолідовані звіти НБУ, річні звіти банків, аудиторські звіти про результати перевірки річної фінансової звітності банків, статистичні звіти; правова інформація, що міститься в законах, які регулюють економічну діяльність банку; інформація, що міститься у постановках Кабінету Міністрів, Центральних банків, наказів Міністерства фінансів та інших міністерств і відомств; нормативно-довідкова інформація, що міститься у

збірниках галузевих, відомчих, міжгалузевих нормативів, каталогах, проспектах тощо; інформація бізнес-планів та прогнозів.

Нормативне забезпечення управління проблемними кредитами можна теж умовно поділити на зовнішнє та внутрішнє.

До внутрішнього відносяться внутрішньобанківська правова і нормативна бази. Це насамперед, Кредитна політика, облікова політика, Положення про кредитування, Положення про Кредитний комітет, Положення про службу внутрішнього аудиту банку, Положення про роботу з проблемною заборгованістю, технологічні картки, посадові інструкції.

Головним документом є кредитна політика банку. Кредитна політика охоплює найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначає пріоритетні напрями кредитування, а також перелік кредитів, які не повинні входити до кредитного портфеля банку. Один і той самий кредит може не відповідати основним вимогам кредитної політики одного банку, але бути цілком прийнятним для іншого.

Облікова політика – є внутрішнім нормативним документом, який визначає цілі, принципи, методи та організацію бухгалтерського обліку в межах чинного законодавства України, відповідно до яких фінансова звітність про діяльність Банку повинна бути складена та представлена користувачам.

Положення про кредитування визначає правові основи надання, використання і повернення кредитів та регулювання взаємовідносин між суб'єктами, що виникають у процесі кредитування.

Положення про Кредитний комітет визначає правові засади, склад, функції, відповідальність, повноваження, права і обов'язки членів кредитного комітету.

Положення про роботу з проблемною заборгованістю визначає права і обов'язки всіх взаємодіючих відділів по роботі з проблемною заборгованістю, схема їх взаємодії.

До зовнішнього нормативного забезпечення відносяться правові та нормативні акти законодавчих і регулятивних органів: Положення «Про

порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків»; Цивільний кодекс; Кримінальний кодекс; Закон України «Про банки і банківську діяльність»; Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні»; Положення «Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України»; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в банках України; Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України; Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, та інші нормативно-правові акти України.

Слід також звернути увагу на постанову НБУ від 06.08.2009р. №461 «Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів» яка встановила для банків рекомендації для роботи з фізичними особами, які мають заборгованість за споживчими кредитами й потрапили у фінансову скруту.

Згідно з п. 1.2. Постанови непередбаченими обставинами, які негативно вплинули на можливість позичальника забезпечувати своєчасне та в повному обсязі виконання своїх зобов'язань за споживчими кредитами, можуть бути:

- зменшення заробітної плати/інших надходжень;
- втрата пільг, роботи;
- важке захворювання або отримання інвалідності;
- розлучення;
- смерть членів родини.

Також в постанові наведено Пам'ятку для позичальника, який має заборгованість перед банком за споживчим кредитом і потрапив у скрутне фінансове становище У цій Пам'ятці НБУ виклав інформацію, якою необхідно володіти позичальнику, який отримав кредит у банку для конструктивного співробітництва з банком навіть у скрутні часи. Пам'ятка інформує про порядок роботи банків з такими позичальниками, важливі аспекти, на які потрібно звертати увагу, як під час підписання кредитного договору з банком, так і в разі

обслуговування кредиту, надає роз'яснення щодо можливих негативних наслідків бездіяльності позичальника або прийняття ним необачних рішень.

Національний банк України висунув вимогу до банків щодо розміщення Пам'ятки у всіх підрозділах банків, де надаються послуги зі споживчого кредитування, для того, щоб позичальники мали змогу з нею ознайомитися.

Таким чином, для ефективного управління кредитами банк повинен мати власну службу по роботі з заборгованістю. Інформаційною базою управління проблемними кредитами є внутрішня і зовнішня інформація, необхідна для прийняття фінансових рішень у банку. Нормативним забезпеченням виступають як внутрішні положення банку, що забезпечують організацію кредитної роботи в банку, так і нормативні та правові акти НБУ та інших регулюючих органів.

1.3. Дослідження механізму управління споживчими кредитами банками України

Організація кредитних відносин банку та фізичних осіб залежить від низки факторів, таких як: кредитна політика банку, рівень кваліфікації співробітників, розмір ресурсної бази банку, внутрішні та зовнішні ризики та ін.

Процес споживчого банківського кредитування можна розділити на декілька етапів, основним з яких є: підготовка кредиту, структурування, обслуговування кредиту.

Перший етап споживчого кредитування передбачає збір інформації, яка є необхідною для прийняття рішення щодо видачі кредиту, оскільки постає завдання визначити можливий кредитний ризик. Кредитний ризик поділяють на ризик неповернення позичальника та ризик конкретного кредиту, тому при оцінці ризиковості кредиту працівник кредитного відділу повинен:

- провести аналіз кредитної заявки фізичної особи;
- встановити характер кредиту;
- провести економічне обґрунтування потреби в кредиті;
- проаналізувати суму та строк кредиту відповідно до цілей на які надається кредит;
- проаналізувати прийнятність для банку відповідного забезпечення.

Для повної оцінки кредитного ризику, кредитним експертом, позичальник повинен надати всю інформацію необхідну для кредитної заявки, до того ж дана інформація повинна бути повною та правдивою.

Тому при зверненні до банку, позичальник має подати наступні документи:

- заяву про отримання кредиту;
- анкету-опитувальник позичальника;
- довідку про одержуваний дохід, довідка про доходи за місцем роботи, довідка з пенсійного фонду або ін.;
- паспорт громадянина України;
- оригінал та копія довідки про присвоєння ідентифікаційного коду;
- рахунок фактуру на товари, які планують придбати в рахунок кредиту.

При оцінці кредитного ризику експерт банку порівнює інформацію яку подає клієнт з банківськими вимогами. При вирішенні питання про можливість надання відповідного виду споживчого кредиту, банк може висувати до банку наступні вимоги:

- клієнт має бути резидентом та громадянином України;
- клієнт має бути дієздатним та правоздатним;
- не повинен мати заборгованість перед банком;
- розмір кредиту повинен бути не більшим ніж загальний річний дохід клієнта та перевищувати встановлений банком ліміт;

– клієнт повинен мати можливість внести перший внесок власними коштами у визначеному розмірі до каси магазину або на рахунок торгівельного закладу.

Враховуючи суб'єктивний характер кредитного ризику, що пояснюється відсутністю можливості використовувати статистичні методи та теорії ймовірності при оцінці ризику, на відміну від оцінки інших видів ризиків. У споживчому кредитуванні використовують індивідуальні бесіди з позичальником дають можливість обґрунтувати відповідність поданої кредитної заявки до вимог які виставляє банківська установа.

Після визначення кредитного ризику, проводять його кількісну оцінку, суть якої полягає в оцінці кредитоспроможності, визначенні ймовірності настання кредитного ризику, що в подальшому може призвести до втрат банку.

Кредитоспроможність фізичної особи можна охарактеризувати як спроможність клієнта за кредитних умов розраховуватися в повному обсязі та у вказані в кредитному договорі строки за своїми зобов'язаннями грошовими коштами, що отримує позичальник у ході звичайної діяльності.

Тобто, у рамках оцінки кредитного ризику оцінюється кредитоспроможність позичальника на основі поданих даних та документів фахівцями кредитного відділу визначається матеріальна забезпеченість клієнта.

Механізм проведення фінансової оцінки кредитоспроможності включає декілька етапів.

На першому етапі відбувається визначення суми щомісячного доходу позичальника, що включає:

- заробітну плату за виключенням податкових платежів, за основним та додатковим місцем роботи;
- соціальні виплати на дітей;
- пенсійні виплати;
- виплата відсотків за вкладами та цінними паперами;
- інших доходів.

Другий етап пов'язаний з визначенням суми щомісячного доходу позичальника, що включає:

- поточні витрати (комунальні платежі, витрати на продукти та поточні потреби, витрати на утримання автомобіля та ін.);
- внески за страхуванням;
- погашення попередніх кредитів;
- інших витрат.

Отже можна дійти висновку, що при визначенні фінансової можливості для отримання споживчого кредиту основними є кількісні показники, які мають бути враховані, є загальний чистий дохід позичальника, який можна визначити шляхом зменшення загального доходу на загальні витрати. Також використовується прогнозування на майбутнє та використовують коефіцієнти, які дають характеристику поточній платоспроможності фізичної особи та можливість розраховуватися за кредитною угодою.

Визначення кредитоспроможності позичальника здійснюють за допомогою дуже поширеного методу, визначення реального доходу, який дає можливість врахувати всі різноманітні джерела походження доходу та розраховується за наступною формулою:

$$КП = МД / (МПз + МВ) \quad (1.1)$$

де $КП$ – коефіцієнт платоспроможності;

$МД$ – місячний дохід;

$МПз$ – місячний платіж за кредитом;

$МВ$ – місячні витрати.

Таким чином, визначення реального доходу позичальника визначають шляхом співвідношення щомісячних доходів до щомісячних витрат з врахуванням платежів по отриманому кредиту. Західні науковці також враховують такий показник, як депозити наявні у клієнта, та залишки на них, оскільки дане джерело може поти розцінене як майбутнє забезпечення за

кредитом. Також необхідно враховувати такий фактор, як можливість наявності у клієнта «боргової піраміди», дане явище виникає в ситуації, коли клієнт отримує один кредит для погашення іншого, це свідчить про невміння позичальника управляти власними коштами. Даний підхід є узагальненим. Кожен банк має власну методику визначення кредитоспроможності позичальника, яка базується на загальних засадах.

Окрім кількісних показників при оцінці кредитоспроможності позичальника також враховуються і якісні характеристики, до яких можна віднести вік, соціальний статус тощо.

До якісних характеристик позичальника – фізичної особи зокрема належать:

- загальне матеріальне становище клієнта (наявність майна та копій відповідних документів, які підтверджують його право власності; вони мають бути засвідчені у встановленому порядку);

- соціальна стабільність клієнта (тобто наявність постійної роботи, ділова репутація, сімейний стан тощо);

- вік клієнта;

- кредитна історія (інтенсивність користування банківськими кредитами/гарантіями в минулому, своєчасність погашення заборгованості та відсотків за кредитом).

Після визначення кредитоспроможності та класу до якого належить позичальник працівник кредитного відділу має основу для прийняття рішення про можливість подальшої особи з позичальником та здійснює визначення подальшого кредитного рішення за умови прийнятного рівня кредитного ризику.

На другому етапі банківського кредитування відбувається структурування кредиту, яке може бути проведене тільки після оціни кредитного ризику. Після отримання результату оцінки кредитного ризику працівник кредитного відділу може запропонувати клієнту змінити умови кредитування, для мінімізації кредитного ризику або зниження його до

прийняттого рівня. Отже структурування кредиту полягає у підборі параметрів за кредитом, які б мінімізували кредитний ризик та забезпечували потреби клієнта та надавали можливість своєчасного погашення позики зі сторони клієнта.

До основних структурних параметрів споживчого кредиту можна віднести:

- обсяг кредиту (сума кредиту);
- строки кредиту;
- ціна (відсоткова ставка по кредиту);
- графік погашення кредиту;
- умови надання кредиту.

Працівник кредитного відділу при визначенні суми споживчого кредиту має враховувати відповідність заходу, який фінансується з запрошеною сумою та можливістю позичальника погашати отриманий кредит, адже під час подання кредитної заявки позичальники невірно розраховують власні потреби (при розрахунку витрат на ремонт або на відпустку). Розрахунок вірної суми споживчого кредиту позичальник мінімізує кредитний ризик за даним кредитом, оскільки менша сума споживчого кредиту несе за собою менший ризик.

Крім визначення точної суми кредиту важливим є і визначення оптимального строку кредитування, через що виникає потреба оцінки специфіки доходів позичальника, з урахуванням сезонності доходів, прогнозуванням прибутків позичальника в майбутніх періодах.

Структурування кредиту важливим є і форма надання кредиту, тобто у готівковій та безготівковій формі. За умови надання кредиту у готівковій формі виникає питання порядку видачі коштів. Кредит може бути надано однією сумою, або частинами, або у формі оплати платіжних документів клієнтів. При оформленні кредиту у безготівковій формі зазвичай клієнт отримує кредитну карту. Це пояснюється більш зручними умовами для клієнтів банку. Для отримання кредитної картки клієнту відкривають картковий рахунок у

відповідності з правилами відкриття та обслуговування банківського рахунку. Також клієнт має можливість отримати банківський кредит за системою овердрафт, даний вид кредиту надає можливість отримання кредиту за межами залишку на своєму рахунку, але не більше встановленого ліміту. Чим вищий кредитний рейтинг має позичальник, тим більшою є довіра банку до нього, виходячи з цього тим більший ліміт банк може йому запропонувати за кредитною карткою або овердрафтом.

Таким чином, метод кредитування, що враховує організаційні та технічні умови кредитування, визначає форму позичкового рахунку (яка визначає порядок документального оформлення операцій щодо надання і погашення кредиту і їх відображення в обліку). Для проведення операцій зі споживчого кредитування банк може відкрити фізичній особі:

- простий кредитний рахунок, з разовим кредитом;
- спеціальний кредитний рахунок, при якому відкривається кредитна лінія із зазначенням максимальної суми кредиту, яку може використовувати позичальник протягом зазначеного періоду;
- поточний рахунок з овердрафтом, що дає можливість використання кредитних коштів понад залишок на поточному рахунку в межах встановленого ліміту.

За умов підвищеної банківської конкуренції для завоювання широкого кола клієнтів та отримання прибутку, потенційним клієнтам пропонують гнучкі способи погашення кредиту. На сьогоднішній день існують пропозиції щодо погашення споживчого кредиту всією сумою одразу, або на умовах розстрочки платежу. Таким чином існує дві основні схеми погашення споживчого кредиту: ануїтет та погашення рівними частинами.

Ануїтетна схема погашення кредиту передбачає погашення кредиту та відсотків рівною сумою кожного місяця протягом всього терміну кредитування. Погашення тіла кредиту рівними частинами передбачає те, що щомісячний платіж клієнта, який включатиме нараховані відсотки, зменшуватиметься.

Банком може бути прийнято рішення про можливість надання кредиту на споживчі цілі при додатковому забезпеченні, за умови наявності застави, що дозволяє зменшити кредитний ризик. При прийнятті такого рішення виникає потреба оцінки банківської застави. Заставою можуть бути як матеріальні цінності так і кошти на депозиті.

Таким чином, процес структурування банківського споживчого кредиту повинен забезпечувати виконання позичальником усіх умов кредитної угоди, мінімізувати кредитний ризик та завершуватися підготовкою документів для підписання кредитного договору. Запропонована кредитним співробітником структура кредиту узгоджується з клієнтом, далі приймається рішення про надання споживчого кредиту кредитним комітетом після прийняття кредитного рішення підписується кредитний договір.

Кредитний договір має такі обов'язкові та додаткові реквізити:

Рисунок 1.2 – Стандартна форма кредитного договору [4]

З рисунку 1.2 можна побачити, що стандартна форма кредитного договору містить такі реквізити, обов'язкові реквізити які описують боргове зобов'язання, обмежувальні умови, гарантії та відповідальність сторін. Також кредитний договір може включати і додаткові умови, які описують можливість додаткового погашення кредиту, економічні санкції за нецільові використання кредитних коштів, умови додаткових комісій та ін.

Якість документування кредитних операцій значним чином впливає на кредитний ризик кожної окремої позики та кредитного портфеля банку в цілому. Після підписання кредитного договору працівник кредитного відділу оформлює документи, які мають вказівки щодо відкриття кредитного рахунку та надання кредиту. Оформлені гідним чином документи передаються в обліково-операційний відділ для подальшої роботи з ними.

На третьому етапі споживчого кредитування відбувається контроль за кредитним ризиком. Основним завданням даного контролю полягає у запобіганні збільшення кредитного ризику понад допустимий, для цього регулярно проводиться моніторинг кредитної заборгованості на предмет виявлення проблемних кредитів. Проведення постійного моніторингу обґрунтовується постійною зміною умов за якими надаються споживчі кредити, а також можливі зміни у доходах позичальників та змінюється ринкова вартість застави. Отже для мінімізації ризиків працівниками здійснюється постійний контроль за своєчасністю сплати платежів та виконанням всіх зобов'язань за договором.

За умови якщо клієнт не вніс черговий платіж у встановлений кредитний платіж, працівник з'ясовує причини даної ситуації та проводить роботу для повернення кредиту:

- телефонує клієнту з рекомендацією часткового або повного погашення кредиту;
- надсилає рекомендованим листом повідомлення клієнту встановленого зразку;

– якщо протягом рекомендованого часу з моменту направлення першого повідомлення клієнт не погасив заборгованість, працівник повторно складає листа встановленого типового зразку з рекомендацією повного або часткового погашення кредиту.

За умови наявності фінансових труднощів у клієнта між фізичною особою позичальником та банківською установою можуть бути розглянуті альтернативні умови погашення кредитного договору, наприклад продовження строку дії кредиту (продлонгація). За таких умов заключається додатковий договір між позичальником та банком, який додається до основної кредитної угоди.

Отже за допомогою вищеописаного методу організації банківського споживчого кредитування було досліджено механізм споживчого кредитування банківськими установами в сучасних умовах. Дана схема роботи дає можливість на рівні з організацією кредитної діяльності розглядати управління кредитними ризиками на кожному етапі, що дозволяє здійснювати управління банківським споживчим кредитуванням більш ефективно.

Висновки до розділу 1

На нашу думку, під споживчим кредитом слід розуміти, кредит, що надається фізичній особі банківською установою в національній валюті в готівковій або безготівковій формі та направлений на споживчі цілі, а саме придбання споживчих товарів та послуг. Головна ціль споживчого кредитування – створення передумов для зростання кількості поточних рахунків населення в банках як джерела безкоштовних для банків грошових коштів, що можуть бути використані на цілі поточного кредитування у межах залишку на рахунку.

На сьогодні, в Україні існує низка проблем які гальмують розвиток цього виду кредитування сьогодні. Ці проблеми є як макроекономічними, тобто, пов'язані із станом економіки країни в цілому, так і мікроекономічними, тобто, труднощі пов'язані з діяльністю безпосередньо комерційних установ. Однією такою проблемою споживчого кредитування в Україні залишається висока вартість кредитів для фізичних осіб. Мінімізація ризиків банківського споживчого кредитування має здійснюватися силами самих банків шляхом застосування активних методів впливу на ймовірність неповернення позик і відсотків за ними у бік зменшення.

У ході роботи було обгрунтовано, що необхідною умовою розвитку банківського споживчого кредитування є інформаційне забезпечення, а саме: внутрішня інформація бухгалтерського обліку (фінансового, управлінського та статистичного характеру) та зовнішня економічна інформація (фінансового, макроекономічного та статистичного характеру).

Процес споживчого банківського кредитування можна розділити на декілька етапів, основними з яких є: підготовка кредиту, структурування та обслуговування кредиту.

Вважаємо, що на етапі підготовки кредиту вдосконалення потребує етап оцінки фінансового стану позичальника, як за кількісними так і за якісними ознаками, вдосконалення кредитного скорингу, шляхом розширення кількості факторів, особливо якісних.

Для ефективного управління кредитами банк повинен мати ефективну структуру управління, яка обов'язково повинна включати власний механізм по роботі з проблемними споживчими кредитами та попередженню їх виникнення.

РОЗДІЛ 2 УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМИ КРЕДИТАМИ ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК»

2.1 Загальна характеристика діяльності ПАТ «Дельта-Банк»

ПАТ «Дельта Банк» зареєстрований 15 лютого 2006 року. Отримав ліцензію НБУ №225 від 11.10.2011. Свідоцтво Фонду гарантування вкладів №178 від 15.10.09. Банк входить до категорії найбільших банків за класифікацією НБУ, а також до Асоціації українських банків (АУБ) і Асоціації Банків Країн Центральної та Східної Європи (ВАСЕЕ). Засновник і власник 70% акцій ПАТ «Дельта Банк» – Микола Лагун, 30 % акцій банку належать американській компанії Cargill Financial Services.

Місія ПАТ «Дельта Банк» полягає в наданні доступних, сучасних та якісних послуг, які задовольняють потреби клієнтів, а також у своєму внеску в розвиток економіки України. Стратегічне завдання – розвиток ринку доступних фінансових послуг для клієнтів. Для цього розробляється та впроваджуються сучасні високотехнологічні продукти, перш за все – у роздрібному сегменті.

У лютому 2013 року було завершено угоду щодо придбання основним акціонером ПАТ «Дельта Банк» Миколою Лагуном 100% акцій ПАТ «Кредитпромбанк». 30 квітня 2013 була завершена угода з придбання мажоритарним акціонером ПАТ «Дельта Банк» Миколою Лагуном контрольного пакету акцій ПАТ «Сведбанк» (публічне) [Офіційний сайт банку].

У структурі Банку згідно з Приміткою 34 до річної фінансової звітності ПАТ «Дельта Банк» виділяють наступні звітні сегменти: послуги корпоративним клієнтам, послуги фізичним особам, інвестиційна банківська діяльність, казначейські операції. Це дає змогу зробити висновок про те, що організаційну структуру сформовано на основі клієнтоорієнтованого підходу, тобто виділено бізнес-напрямки, виходячи з обслуговування певної групи

клієнтів. Даний спосіб побудови банку передбачає орієнтацію на потреби цільових споживачів послуг.

Згідно з рішенням Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.12.2012 № 974 ПАТ «Дельта Банк» за розміром активів внесено до 1 групи банків – на початок 2013 р. банк посів 8 місце за розміром активів по банківській системі України (29,84 млрд.грн)

Аналіз пасивів ПАТ «Дельта Банк» станом на 01.01.2013 порівняно з 01.01.2011 (табл. А.1) показав, що обсяг їх залишків зріс на 16 044,49млн. грн. або на 116,28 % як за рахунок зростання обсягу залишків власного капіталу майже у 4 рази, так і за рахунок зростання залишків зобов'язань банку на початок 2013 року на 103,42 % та станом на 01.01.2013 року становили 26832,2 млн. грн.

Порівняно з темпами зростання загального обсягу пасивів по 1 групі банків (рисунок 2.1), спостерігаємо що темпи зростання загального обсягу пасивів ПАТ «Дельта Банк» за період з 2011 по 2013 роки більші ніж по 1 групі банків та по банківській системі в цілому.

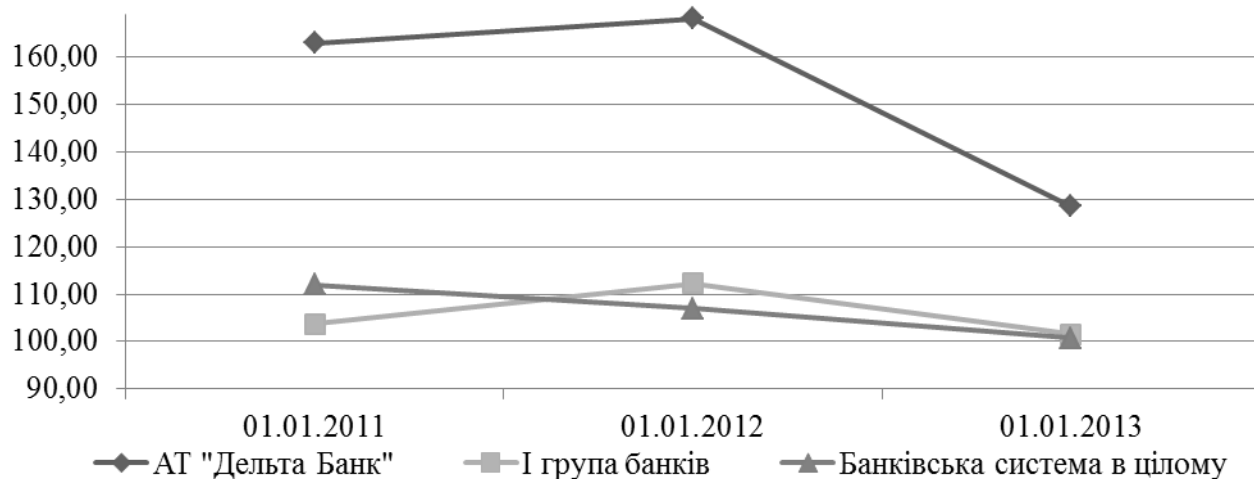

Рисунок 2.1 – Порівняння темпів росту пасивів по ПАТ «Дельта Банк», I групі банків та банківській системі в цілому за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр., %

Випереджаючими темпами відбулася капіталізація ПАТ «Дельта Банк», тому станом на 01.01.2013 р. частка власного капіталу у структурі пасиву банку склала 10,09%, порівняно з значенням даного показника на 01.01.2011 р. – 4,4 % (таблиця А.1), що є ознакою більшої капіталізації та позитивно впливає на надійність банку за рахунок виконання захисної функції.

Головна мета управління капіталом ПАТ «Дельта Банк» є полягає в залученні та підтримці достатнього обсягу капіталу для розширення діяльності й створення захисту від ризиків. Основними завданнями управління капіталом ПАТ «Дельта Банк» є:

- підтримка капіталу на достатньому рівні для розширення активних операцій за умови незмінності нормативу платоспроможності;
- забезпечення максимальної дохідності капіталу при встановленому рівні ризику;
- виконання вимог регуляторних органів;
- забезпечення можливості оперативного залучення додаткового обсягу капіталу.

Аналіз пасиву балансу ПАТ «Дельта Банк» показав, що банк використовує переважно зовнішні джерела поповнення капіталу. Як свідчать дані наведені в таблиці А.2, протягом аналізованого періоду дослідження відбулися значні зміни у структурі власного капіталу за рахунок збільшення статутного капіталу на 1 817,00 млн.грн, але його питома вага зменшилась на 6,65%.

Також зміни в обсязі капіталу відбулися за рахунок збільшення обсягу резервів за аналізований період на 485,056 млн.грн та збільшення прибутку на 82,92 млн.грн. Отже політику банку в сфері його капіталізації можна вважати ефективною, оскільки банк постійно збільшує обсяги власного капіталу. Власний капітал має важливе значення при проведенні банківської діяльності, але враховуючи те що питома вага власного капіталу в обсязі фінансових ресурсів становить лише 10%, більша частина належить зобов'язанням банку, тому зобов'язання і визначають обсяги та напрямки його діяльності.

Для більш ефективного аналізу порівняємо відповідність зміни обсягу залишків активів, власного капіталу, кредитного та інвестиційного портфелів ПАТ «Дельта Банк» (рис. 2.2). Проведений аналіз дає можливість стверджувати, що зростання обсягу власного капіталу відбувалося швидшими темпами (майже у 5 разів), ніж зростання обсягу активів (у 2 рази), кредитного (у 2 рази), але повільнішими, ніж зростання інвестиційного (майже 13 разів) портфелів, а також середньогрупового обсягу власного капіталу по I групі банків (29,31 %). Таким чином, можна стверджувати, що протягом аналізованого періоду кошти банку були спрямовані як на капіталізацію, так і на розширення діяльності.

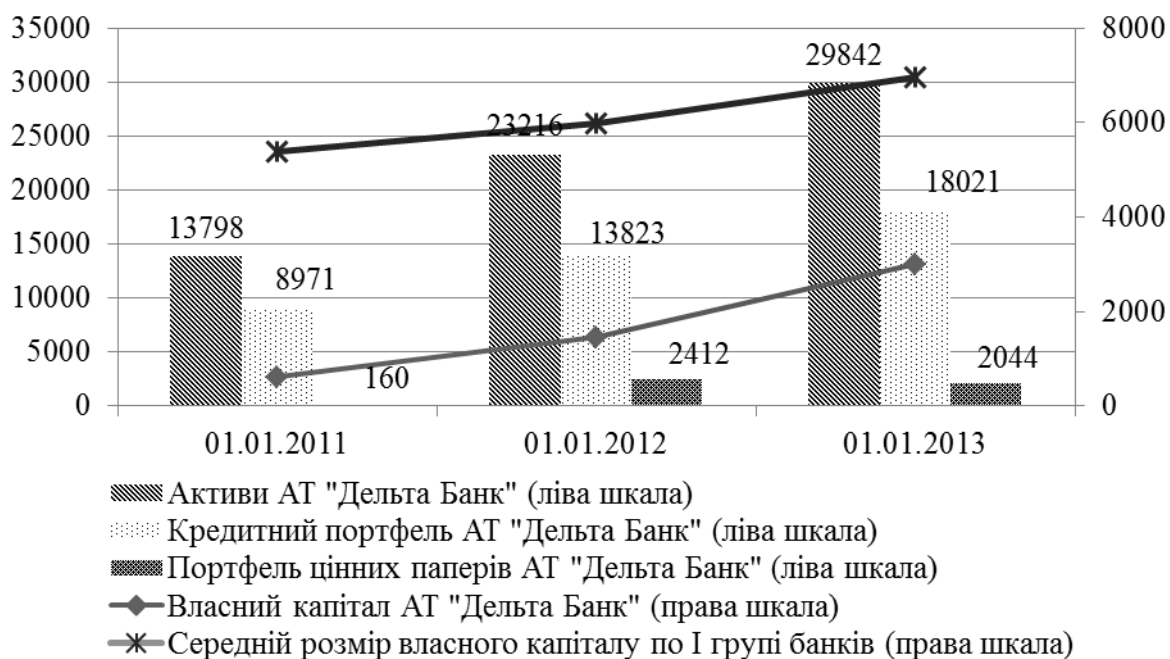

Рисунок 2.2 – Динаміка активів, кредитного портфелю, портфелю цінних паперів та власного капіталу ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 – 01.01.2013 рр., млн. грн.

Проаналізуємо динаміку та структуру зобов'язань ПАТ «Дельта-Банк» протягом 01.01.2011 – 01.01.2013 (таблиці А.3). Найбільшу частку у структурі пасивів банку займають зобов'язання, їх питома вага станом на 01.01.2013 року складає 89,91 %.

Зростання обсягу залишків зобов'язань ПАТ «Дельта Банк» за період аналізу на 13 641 714 тис. грн. або на 103,42 % відбувалося швидшими темпами, в порівнянні з темпами зростання зобов'язань по банківській системі в цілому (19,08 %) та I групи банків (29,06 %), свідчить про досить активну позицію банку щодо залучення і запозичення ресурсів.

Найбільш важливим напрямком ресурсної політики банку є нарощування депозитних ресурсів від юридичних осіб та населення. Ці дві складові залучення коштів потребують особливої уваги, тому що вони створюють довгострокові ресурси, необхідні для інвестиційного кредитування економіки. Існує необхідність постійної роботи, щодо збільшення депозитів за рахунок клієнтів і інших банків, та попередження переходу клієнтів в інші конкуруючі банки. В роботі з фізичними особами, доцільно активно залучати до обслуговування пенсіонерів, запроваджувати пластикові картки та збільшувати кількість банкоматів, розширювати сфери споживчого кредитування.

Збільшення загального обсягу залишків зобов'язань банку за період аналізу відбулося за рахунок зростання залишків коштів клієнтів (табл. А.3) та коштів інших банків на 72,02 %, але найбільшими темпами зросли обсяги залишків коштів юридичних осіб у 3,4 рази.

Протягом періоду аналізу у структурі коштів клієнтів найбільшу частку займали кошти фізичних осіб – 49,76 % станом на початок 2013 р., серед яких переважали строкові ресурси (84,47 %), варто зазначити, що спостерігається тенденція до зростання частки строкових коштів. Цьому сприяє ресурсна політика ПАТ «Дельта Банк» та впровадження специфічних банківських продуктів у роздрібному сегменті.

Залучення грошових коштів шляхом запозичення на міжбанківському ринку здійснює значний вплив на ресурсну базу ПАТ «Дельта Банк» (табл. А.3). Так, на початок 2013 р. частка коштів інших банків у структурі зобов'язань банку за період аналізу збільшилась на 72,02 % і на 01.01.2013 р. Роль даного джерела залучення ресурсів посилюється можливістю оперативного залучення коштів на міжбанківському ринку в разі різкої

необхідності в ресурсах для виконання зобов'язань перед клієнтами та підтримки необхідного рівня ліквідності.

Субординований борг було залучено у формі субординованого кредиту між ПАТ «Дельта Банк» та Каргілл Файненшіал Сервісіз Інтернейшнл, Ленхаус Менеджмент Лімітед, Йоуксайд Трейдінг Лімітед, ТОВ «Інвестальтернатива». Останньою датою погашення кредитів була встановлена дата 30 грудня 2019 року. Максимальна відсоткова ставка за умовами договорів становила 12 %. Частка субординованого боргу у структурі зобов'язань банку була невеликою. Отже, виходячи з наведених даних, вважаємо, що субординований борг відіграє незначну роль у формуванні ресурсів ПАТ «Дельта банк».

Частка інших складових у ресурсній базі ПАТ «Дельта Банк» є незначною, а коливання даних показників несуттєво впливає на формування ресурсної бази банку. Основними факторами, що впливають на вибір не депозитного джерела коштів ПАТ «Дельта Банк» є відносно низька вартість коштів, отриманих з такого джерела, та відповідність строку залучення коштів потребам банку.

Отже, структура ресурсної бази ПАТ «Дельта Банк» є диверсифікованою за коштами залученими від клієнтів та запозиченими на міжбанківському ринку.

Дослідження активів банку полягає у використанні аналітичних прийомів, які спрямовані на визначення загального обсягу коштів, що знаходяться у розпорядженні банку, їх структури і динаміки за період, що аналізується. Аналіз динаміки активів ПАТ «Дельта Банк» відображено у таблиці А.4.

За період аналізу обсяг активів ПАТ «Дельта Банк» збільшився на 116% або на 16 044,49 млн. грн і становлять на звітну дату 29 842,47 млн.грн. (табл. А.4). Зростання активів обумовлено збільшенням на 01.01.2013 порівняно з 01.01.2011 всіх складових даного показника. «Кошти в інших банках» збільшилися на 5 299,9 млн. грн або на 112,16 % та станом на 01.01.2013 року становили 29842,47 млн. грн. Стаття «Грошові кошти та їх еквіваленти» зроста

на 2 192,26 млн. грн або на 91,77% (рис. 2.3). Цінні папери банку на продаж збільшилися в 10 разів або 1 870,45 млн. грн.

Рисунок 2.3 – Динаміка та структура окремих складових активів і питомої ваги кредитного портфеля в загальному обсязі активів ПАТ «Дельта Банк» порівняно з показником по банківській системі в цілому за період 01.01.2011 – 01.01.2013 рр.

«Кредити та заборгованість клієнтів» на 46,36% або на 5 708,39 млн.грн. та станом на 01.01.2013 року становили 18 021,4 млн. грн. Також відбулося збільшення основних засобів та нематеріальних активів на 150428 тис.грн або у відношенні до даного показника станом на 01.01.2011 року 77,2%.

В структурі активів найбільшу питому вагу займають саме «Кредити та заборгованість клієнтів» (60,39%), питома вага яких за період дослідження зменшилася на 4,63 п.п., але на фоні зменшення даного показника збільшився показник «Цінні папери банку на продаж» на 5,59 %, який на 01.01.2013 р. становить 1 870,45 тис. грн.

Таким чином, структура активів відповідає основним принципам та напрямам діяльності банку, є достатньо диверсифікованою за строками та позичальниками. Це підтверджується тим, що питома вага кредитів, наданих фізичним особам у структурі кредитного портфелю становить на 01.01.2013 р. 50,54 %, а частка кредитів, наданих юридичним особам – 49,46 % відповідно.

Прибутковість є одним із найбільш важливих показників банківської діяльності. Оскільки банк як і будь яка інша установа, функціонує головним чином для отримання прибутку, що є одним із джерел поповнення капіталу, виплати дивідендів, формування резервних фондів, стимулювання персоналу та керівництва для вдосконалення та розширення операцій, підвищення якості послуг, що пропонуються, розвитку інформаційно-технічної бази та інше, тому цілком зрозуміло, чому так важливо розраховувати та аналізувати показники прибутковості.

Як свідчать дані представлені в таблиці 2.1, доходи банку протягом періоду, що досліджується зросли на 427,52 млн.грн або на 9,45% і досягли рівня 4 952,78 млн.грн. В основному зростання відбулося за рахунок збільшення комісійних доходів банку. Так показник комісійних доходів станом на 01.01.2013 року становив 1 704,42 млн.грн, що перевищує цей показник станом на 01.01.2011 року на 1 182,13 млн.грн або на 226,34%.

Таблиця 2.1 – Динаміка доходів ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Показник	Відхилення					
	01.01.2011-01.01.2012		01.01.2012-01.01.2013		01.01.2011-01.01.2013	
	Абсолютне, млн.грн	Темп приросту %	Абсолютне, млн.грн	Темп приросту %	Абсолютне, млн.грн	Темп приросту %
Процентний дохід	233,95	5,92	-966,76	-23,1	-732,81	-18,54
Комісійний дохід	203,26	38,92	978,87	134,92	1182,13	226,34
Інші операційні доходи	728,66	1410,10	-750,46	-96,17	-21,80	-42,19
Всього	1165,87	25,76	-738,34	-12,97	427,52	9,45

Процентні доходи за аналізований період зменшилися на 18,54% або на 732,81 млн. грн. На зменшення доходної частини вплинуло скорочення інших операційних доходів, які зменшилися на 21,80 млн. грн або на 42,19%.

Зазначені зміни в обсягах як доходів в цілому так і окремих їх складових вплинули на структуру доходів, результат аналізу станом на 01.01.2011 року – 01.01.2013 року наведено в таблиці 2.9

Таблиця 2.2 – Динаміка та структура доходів ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Показник	На 01.01.2011		На 01.01.2012.		На 01.01.2013		Абсолютне відхилення 01.01.2013-01.01.2011
	Сума млн.грн	Питома вага, %	Сума млн.грн	Питома вага, %	Сума млн.грн	Питома вага, %	
Процентні дохід	3951,30	87,32	4185,25	73,54	3218,49	64,98	-732,81
Комісійний дохід	522,28	11,54	725,55	12,75	1704,42	34,41	1182,13
Інші операційні доходи	51,67	1,14	780,33	13,71	29,87	0,60	-21,801
Доходи всього	4525,26	100	5691,12	100	4952,78	100	427,52

Проведений аналіз показав, що в загальній структурі доходів, найбільшу частку займають процентні доходи, станом на 01.01.2011 року їх питома вага становила 87,32%, 01.01.2012 року – 73,54% та станом на 01.01.2013 року – 64,98%, що обумовлено значним обсягом кредитних операцій банку, але можна помітити тенденцію до зменшення частки процентних доходів за аналізований період на 22,33%, що в абсолютному еквіваленті становить 732,81 млн. грн. Але разом зі зменшенням частки та обсягів процентних доходів, відбувається збільшення комісійних доходів на 22,87% або на 1 182,13 млн. грн. Також відбулося зменшення частки статті «Інші операційні доходи» на 0,54% або на 21,80 млн. грн. Структура доходів ПАТ «Дельта Банк» за період аналізу значно змінилася, проте найбільшу частку займають процентні доходи (64,98 %), що свідчить про ефективну систему управління доходними активами банку.

Згідно проведеного аналізу за період з 01.01.2011 по 01.01.2013 загальний обсяг витрат збільшився на 2273,08 млн. грн. або на 54,58 % (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміки витрат ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Показник	Відхилення					
	01.01.2011-01.01.2012		01.01.2012-01.01.2013		01.01.2011-01.01.2013	
	Абсолютне, млн.грн	Темп прирост. %	Абсолютне, млн.грн	Темп прирост. %	Абсолютне, млн.грн	Темп прирост. %
Процентні витрати	537,93	53,15	1097,45	70,80	1635,38	161,58
Комісійні витрати	-0,31	-1,05	29,16	98,78	28,85	96,69
Адміністративні та інші витрати	2728,02	649,50	-2129,40	-67,64	598,62	142,52
Витрати на податок на прибуток	216,47	2741,85	-207,23	-92,36	9,24	117,05
Всього витрат	3482,09	236,90	-1210,02	-24,44	2272,08	154,58

Як свідчать дані наведені в таблиці 2.10, витрати банку збільшилися на 2272,08 млн.грн або на 154,58% та станом на 01.01.2013 року становлять 3741,96 тис. грн. Зростання сукупних витрат відбулося за рахунок збільшення всіх складових, так процентні витрати збільшилися на 161,58% або на 1635,38 млн. грн, також відбулося зростання комісійних витрат на 96,69% або на 28,85 млн.грн, в той же час відбувалося зростання адміністративних витрат та витрат на податок на прибуток на 142,52% та на 117,05% відповідно.

Зазначені зміни в обсягах витрат викликали певні структурні зрушення результат розрахунку яких наведено в таблиці 2.4

В структурі витрат ПАТ «Дельта Банк» протягом періоду, що аналізується відбулися наступні зміни: відбулося в питомій вазі майже лише за статтею Процентні витрати на 1,89% або 1635376 тис. грн.

Загалом за іншими статтями відбувалося зменшення в питомій вазі, хоча в абсолютному вимірі дані показники зростали, так частка комісійних витрат

зменшилася на 0,46%, адміністративних та інших витрат знизилася на 1,35%, питома вага витрат на податок на прибуток зменшилася на 0,08%.

Таблиця 2.4 – Динаміка і структура витрат ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Показник	01.01.2011		01.01.2012.		01.01.2013		Абсолютне відхилення 01.01.2013-01.01.2011
	Сума млн.грн	Питома вага, %	Сума млн.грн	Питома вага, %	Сума млн.грн	Питома вага, %	
Процентні витрати	1012,13	68,86	1550,06	31,30	2647,51	70,75	1635,38
Комісійні витрати	29,83	2,03	29,52	0,60	58,68	1,57	28,85
Адміністративні та інші витрати	420,02	28,57	3148,03	63,57	1018,63	27,22	598,62
Витрати на податок на прибуток	7,89	0,54	224,36	4,53	17,14	0,46	9,24
Витрати всього	1469,88	100	4951,98	100	3741,96	100	2272,08

Таким чином, витрати банку складаються з таких основних показників, в першу чергу це процентні витрати, які в загальній структурі займають 70,75% та адміністративні та інші витрати займають 27,22%. Сума адміністративних витрат є достатньо високою, тому необхідно вжити заходів щодо оптимізації управлінської та кадрової структури на всіх рівнях, також подальше збільшення структурних підрозділі буде нерентабельним для банку.

Отже, протягом аналізованого періоду зростали як доходи так і витрати, але оскільки доходи зростали більшими темпами порівняно з витратами, це дозволило банку за аналізований період отримувати прибутки.

Динаміка доходів, витрат та прибутку представлена на рисунку 2.4. За період з 01.01.2011 року по 01.01.2013 року відбулося збільшення прибутку на 82,92 млн. грн, станом на 01.01.2011 року прибуток становив 14,935 млн. грн, на 01.01.2012 року – 469,34 млн. грн, та відповідно на 01.01.2013 року - 97,86 млн. грн.

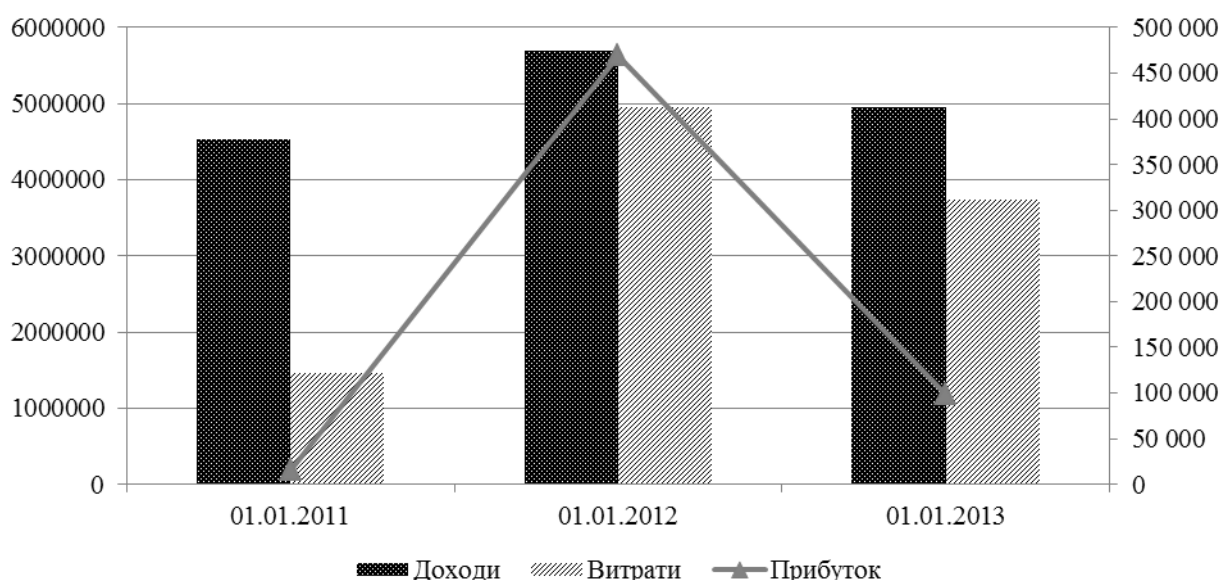

Рисунок 2.4 – Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр., тис. грн

Прибуткова діяльність банку була забезпечена значним розширенням ресурсної бази банку, та направлення даних ресурсів під кредитні операції, та отримати процентні доходи від них, також відбулося збільшення комісійних доходів, яке не супроводжується збільшенням комісійних витрат.

Підсумковим етапом аналізу є визначення рентабельності активів та рентабельності капіталу. В таблиці 2.5 відображено показники рентабельності активів та рентабельності капіталу ПАТ «Дельта Банк»

Таблиця 2.5 – Динаміка показників рентабельності ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Найменування коефіцієнта	Значення показника, станом на			Абсолютне відхилення 01.01.2013р/01.01.2011р
	01.01.2011 р	01.01.2012р	01.01.2013р	
Рентабельність активів	0,1	0,2	0,3	0,2
Рентабельність капіталу	2,5	32,4	3,3	0,8

Як свідчать дані наведені в таблиці 2.12 показники рентабельності активів та капіталу мали тенденцію до збільшення на 0,2% і на 0,8% відповідно, що є позитивним в діяльності банку. Збільшення рентабельності активів

відбулося передусім за рахунок збільшення прибутку пропорційно до збільшення активів. Також відбувалося збільшення рентабельності капіталу за період на 0,8%.

Отже, за результатами проведеного аналізу можна стверджувати, що ПАТ «Дельта Банк» є фінансово стійким. Щодо достатності капіталу, то банк обрав політику підвищення рівня капіталізації і класифікується як достатньо капіталізований банк.

2.2. Аналіз кредитного портфелю та споживчих кредитів ПАТ «Дельта Банк»

Аналіз показників кредитної діяльності банків України за період з 01.01.2011 по 01.01.2013 року свідчить про домінуючу роль ПАТ «Дельта Банк» за обсягами кредитування по банківській системі, та про постійне нарощування кредитного портфелю.

Таблиця 2.6 – Структура кредитного портфелю банків I групи станом на 01.01.2013 р., тис. грн.

Назва банку	Кредитний портфель	Питома вага %	у тому числі:	
			кредити та заборгованість юридичних осіб, усього	кредити та заборгованість фізичних осіб, усього
Приватбанк	113725692	25,59	94622344	19103348
Укрексімбанк	40421824	9,09	39825187	596637
Ощадбанк	51186647	11,52	48879934	2306713
Райффайзен Банк Аваль	26071068	5,87	16651571	9419497
Промінвестбанк	29486466	6,67	29379771	106695
Укрсоцбанк	23688854	5,33	11232710	12456145
ВТБ Банк	23531746	5,29	20179157	3352589
Дельта Банк	18021403	4,06	8914224	9107179
Альфа-Банк	17211188	3,87	12689443	4521746
Всього	444253857	100	355084131	89169726

Як свідчать наведені в таблиці 2.6 дані ПАТ «Дельта Банк» за обсягом кредитного портфелю входить до перших десяти банків та займає сьоме місце, загальна частка кредитного портфелю становить 4,05% в загальному обсязі аналізованого кредитного портфелю.

Оцінивши позиції банку на ринку кредитних послуг в цілому, проведемо загальний аналіз кредитної діяльності ПАТ «Дельта Банк».

Загальний аналіз кредитів дає можливість оцінити динаміку обсягу та структури наданих банком кредитів у звітному періоді. До основних етапів аналізу кредитного портфелю належать:

- оцінка суми кредитів наданих банком за період з 01.01.2011 року по 01.01.2013 року;
- аналіз структури кредитів за класифікаційними ознаками
- аналіз динаміки обсягу та структури наданих кредитів у аналітичному періоді;
- оцінка змін у обсязі структурі кредитів за період з 01.01.2011 року по 01.01.2013 року та визначення напрямків подальшого розвитку кредитної діяльності банку.

За період з 01.01.2011 року по 01.01.2013 року приріст заборгованості за кредитами за всіма видами валют склав 5708,39 млн. грн. або 46,36%. Загальна заборгованість за кредитами наданими ПАТ «Дельта-Банк» станом на 01.01.2013 року 18021,40 млн.грн або 60,38% загального обсягу активів банку.

Визначимо показник загальної кредитної активності, що розраховується як співвідношення наданих кредитів до сукупних активів. Станом на 01.01.2013 року загальна кредитна активність склала 0,6, а отже банк заслуговує позитивної оцінки, оскільки даний показник повинен знаходитися в межах від 0,55 до 0,8.

Загалом можна сказати, що діяльність банку в сфері кредитування є ефективною, та заслуговує позитивної оцінки, оскільки показники кредитної активності банку знаходяться в нормі.

Динаміку кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» протягом 01.01.2011 року – 01.01.2013 років в наступному вигляді показано на рисунку 2.5.

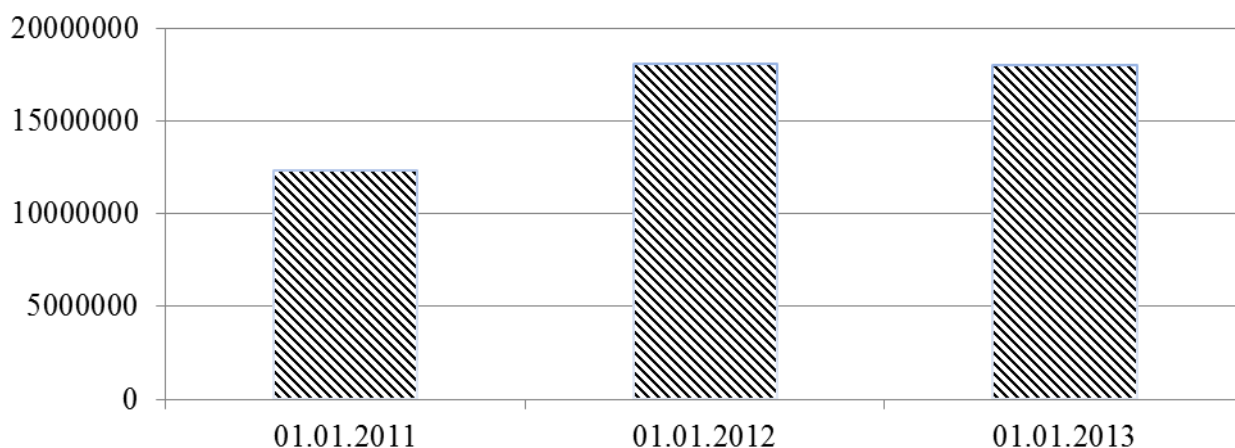

Рисунок 2.5 – Динаміка кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» за період з 01.01.2011 - 01.01.2013 рр., тис. грн.

У ході аналізу кредитного портфелю необхідно оцінити його динаміку та структуру в загальному обсязі активних операцій, його тенденції і напрямки проведення у відповідності до кредитної політики. Аналіз кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» приведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Показник	Значення станом на, млн.грн.			Темп приросту,%		
	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2011- 01.01.2012	01.01.2012- 01.01.2013	01.01.2011 - 01.01.2013
Кредити, надані фізичним особам	4076,01	7942,14	9107,18	94,85	14,67	123,43
Кредити, надані юридичним особам	8236,99	10109,81	8914,22	22,74	-11,83	8,22
Кредитний портфель	12313,00	18051,95	18021,40	46,61	-0,17	46,36

Як свідчать дані, наведені в таблиці 2.7 найвищі темпи зростання мали кредити надані фізичним особам. Протягом періоду дослідження вони збільшилися на 5031,12 млн. грн. або на 123,43% та в підсумку склали 9107,18 млн. грн. Найвищі темпи зростання були зафіксовані в 2012 році коли обсяг кредитів наданих фізичним особам зріс на 94,85% або на 3866,18 млн. грн. В сфері кредитування фізичних осіб банк протягом періоду, що вивчається став одним із лідерів ринку роздрібногo кредитування та займає провідні позиції на ринку споживчого кредитування.

За період дослідження обсяги кредитного портфелю юридичних осіб зросли на 8,22% та станом на 8914,22 млн. грн.

Як можна помітити, протягом періоду що аналізується відбувалося зростання кредитів наданих фізичним особам та кредитів наданих юридичним особам, але кредити надані фізичним особам зростали більшими темпами. Дані зміни можна пояснити тим, що на даному етапі стратегічною метою є направлення бізнесу на обслуговування фізичних осіб.

Аналізуючи структуру кредитного портфелю банку протягом дослідження, потрібно відзначити що вона також зазнала значних структурних зрушень.

Динаміка складових кредитного портфелю банку протягом періоду з 01.01.2011 року по 01.01.2013 року відображена на рисунку 2.6.

Рисунок 2.6 – Динаміка структури кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Так, за рахунок значного зростання обсягів кредитів, наданих фізичним особам відповідно зросла їх питома вага в структурі кредитного портфелю – 6,54% та становила 50,54%, тоді, як доля кредитів наданих юридичним особам становила 49,46%. Порівняно з попередніми періодами станом на 01.01.2011 року та 01.01.2012 року доля кредитів наданих фізичним особам становила 33,1% та 44% відповідно. А доля кредитів наданих юридичним особам станом на 01.01.2011 року становила 66,9% та 01.01.2012 року – 56%.

Аналіз та оцінка якості кредитного портфелю ґрунтується на розподілі кредитів за їх класифікаційними видами та ступенями ризику. Умови віднесення кредитів до відповідних груп та рівнів кредитних ризиків для кожної групи встановлюється НБУ і змінюється ним залежно від ситуацій які складаються на фінансовому ринку.

Оцінку якості кредитного портфеля та визначення динаміки кредитів, в залежності від ступеня їх ризику, здійснено, виходячи з даних наведених у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Структура кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» за рівнем ризику за період 01.01.2011 – 01.01.2013 рр.

Категорії ризику	Значення станом на					
	01.01.2011 р.		01.01.2012 р.		01.01.2013	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн.грн	%
I	5 314,94	38,3	6 726,22	30,0	8859,32	49,16
II	1 753,51	12,6	5 432,68	24,2	4382,81	24,32
III	3 541,82	25,6	7 483,33	33,4	1176,78	6,53
IV	3 208,19	23,1	1 279,43	5,7	454,14	2,52
V	47,06	0,4	1 511,52	6,7	3148,34	17,47

Як видно з таблиці 2.8, якість кредитного портфелю банку підвищилася. Так на 01.01.2013 року питома вага стандартних кредитів збільшилася на 19,16%, при одночасному зменшенні сумнівних кредитів. Але негативним

моментом можна відмітити те, що безнадійні кредити збільшилися на 11,63%. Це свідчить про те, що ПАТ «Дельта Банк» вдалося відносно збільшити ефективність кредитної політики.

Особлива увага в загальному аналізі має приділятися дослідженню галузевої структури кредитів, яка характеризує рівень диверсифікації кредитів, а також галузеву спрямованість кредитної діяльності банку.

Динаміка кредитного портфеля за галузями економічної діяльності ПАТ «Дельта Банк» показана в таблиці 2.9.

Проаналізувавши дані таблиці 2.9, можна дійти висновку, що найбільший обсяг кредитів у загальному кредитному портфелі займають кредити фізичним особам. За видами економічної діяльності найбільшу питому вагу займають кредити надані в галузі оптової та роздрібною торгівлі.

Серед інших галузей промисловості кредити розподілені майже в однаковому співвідношенні.

Таблиця 2.9 – Динаміка кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк» за галузями економіки за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр.

Вид економічної діяльності	На 01.01.2011		На 01.01.2012		На 01.01.2013	
	Сума млн.грн	Питома вага, %	Сума млн.грн	Питома вага, %	Сума тис.грн	Питома вага, %
Переробна промисловість	68,88	6	2939,38	16	3187,39	15
Оптова та роздрібна торгівля	2976,61	25	2513,11	14	2781,05	13
Сільське господарство	677,63	6	1825,96	10	854,97	4
Будівництво	481,29	4	930,81	5	688,84	3
Операції з нерухомим майном	1886,16	16	815,89	5	471,74	2
Фінансова та страхова діяльність	523,61	4	298,07	2	317,78	1
Транспорт та зв'язок	295,01	2	-	-	322,32	2
Діяльність готелів та ресторанів	0,498	0,001	397,41	2	-	-
Фізичні особи	3925,63	32	7705,54	43	11249,74	51
Інші	612,60	5	458,29	3	2115,79	9
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без резервів	12063,90	100	17785,46	100	21989,58	100

Отже можна зробити висновок, що банк диверсифікує кредитні ризики, тобто уникає критичних обсягів вкладень в одну галузь та запобігає виникненню відповідного ризику концентрації.

Проведемо аналіз кредитного портфелю у розрізі позичальників. Аналіз кредитного портфелю у розрізі позичальників за період з 01.01.2011 по 01.01.2013 року наведено у таблиці 2.10.

Отже проаналізувавши наведені дані можна дійти висновку, що найбільшу питому вагу мають кредити надані фізичним особам. Але направлені в різні сфери економічної діяльності, загальна сума кредитів наданих фізичним особам підприємцям, іпотечні кредити надані фізичним особам, кредити надані фізичним особам на поточні потреби, та інші кредити надані фізичним особам сума за цими статтями перевищує загальну суму кредитів наданих юридичним особам.

Таблиця 2.10 – Аналіз кредитного портфелю у розрізі позичальників за період 01.01.2011 - 01.01.2013 рр., млн. грн.

Найменування статті	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013
Кредити, що надані юридичним особам	7989,55	9802,18	10590,86
Кредити, що надані за операціями репо	-	-	-
Кредити, що надані фізичним особам підприємцям	148,73	277,74	148,99
Іпотечні кредити фізичних осіб	440,24	1462,02	1354,49
Кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	2456,89	4537,69	5909,04
Інші кредити, що надані фізичним особам	1028,49	1705,83	3986,19
Резерв під знецінення кредитів	(3129,16)	(4124,42)	(3295,04)
Усього кредитів за мінусом резервів	8924,75	13661,04	18694,55

Підводячи підсумки аналізу кредитного портфелю ПАТ «Дельта Банк», можна дійти висновку, що кредитна політика банку як в цілому так і щодо операцій з фізичними особами є оптимальною. Про це свідчить структура кредитного портфелю, в якому більшу частку займають якісні кредити. Кредитна діяльність банку направлена не тільки на кількісне зростання обсягів кредитів, але й на якісне зростання шляхом залучення клієнтів за рахунок

розширення асортименту та підвищення якості обслуговування клієнтів, що сприяє підвищенню стабільності кредитного портфелю банку та зменшення ступеня ризику.

2.3. Методичне забезпечення управління споживчими кредитами в ПАТ «Дельта Банк»

АТ «Дельта Банк» пропонує громадянам України кредити на споживчі цілі в національній та іноземній валюті, одноразово або у вигляді кредитної лінії, в безготівковій та готівковій формі.

Кредитні продукти ПАТ «Дельта Банк» у сфері споживчого кредитування:

- кредитування фізичних осіб на придбання товарів тривалого користування;
- кредитування фізичних осіб на придбання транспортних засобів;
- кредитування фізичних осіб за допомогою програмного забезпечення «Дельта-онлайн» - інтернет банк;
- кредитування фізичних осіб з використанням внутрішніх пластикових карток Дельта Банку.

Загальні умови споживчого кредитування громадян в ПАТ «Дельта Банк» є наступними. Кредити надаються громадянам резидентам України, що мають постійне місце проживання та постійний стабільний дохід, віком від 21 року до 65 років, виключенням є пенсійні програми кредитування що надаються до 75 років. Умови споживчого кредитування в ПАТ «Дельта Банк» є досить лояльними, оскільки експрес кредити в сумі до 50 тисяч гривень надаються без довідки про доходи, та інших додаткових документів. Основною вимогою до позичальника являється те, що клієнт повинен мати стабільний дохід, не обов'язково офіційний. Це можна розцінити, як негативний момент, оскільки

при наданні кредиту, банк не має можливості пересвідчитися у правдивості наданої інформації за умови, якщо клієнт не має офіційного працевлаштування або працює на себе неофіційно.

Кредитні взаємовідносини між банком та позичальником здійснюються на підставі кредитного договору, розмір кредиту та строк кредитування визначається з урахуванням кредитоспроможності позичальника та об'єкту кредитування. Дохід позичальника повинен бути достатнім для погашення тіла кредиту та відсотків за ним. Загальна сума кредиту на поточні потреби не повинна перевищувати загального річного доходу позичальника.

Розглянемо технологію споживчого кредитування, що використовується в ПАТ «Дельта Банк».

При оформленні в ПАТ «Дельта Банк» використовується програмне забезпечення «IBMLotusNotes». При зверненні клієнта кредитний інспектор, проводить первинну ідентифікацію клієнта, а також попередню розмову з позичальником, визначаючи, чи відповідає позичальник вимогам банку.

Після проведення бесіди з клієнтом та первинної ідентифікації, інспектор кредитний приступає до заповнення кредитної заявки за допомогою програмної оболонки АРМ КІ . Заповнення кредитної заявки включає в себе два етапи, попередня перевірка клієнта за номером ідентифікаційного коду та паспортними даними. Попередня перевірка включає моніторинг належності позичальника до групи Black-List існуючих клієнтів Дельта Банку та банків партнерів. За умови, якщо клієнт не входить до зазначеної групи, працівник банку, заповнює кредиту заявку зі слів клієнта та відповідно до обов'язкових документів, які подає клієнт.

Обов'язковими документами для оформлення експрес – кредиту є оригінал паспорту громадянина України та оригінал ідентифікаційного коду.

Після заповнення заявки інспектор кредитний надсилає кредитну заявку на розгляд, за умови якщо клієнт відповідає вимогам банку, можливо два рішення подальшої обробки: отримання рішення бальним – методом, шляхом набору кредитною заявки визначеної кількості балів, або подання даної заявки

на кредитного експерта, який перевіряє правдивість поданої інформації. При перевірці за даною методикою використовується аналіз загальних показників та фінансових показників.

До загальних даних відносять: вік позичальника, рівень добробуту, стабільність нинішнього стану, його перспективи, мотивації по використанню кредитних засобів, сімейна становище. Слід зазначити, що найбільш сприятливим представляється вік в інтервалі від 30 до 45 років.

Місце роботи є значимим чинником, що визначає фінансові потоки позичальника, важливим також є й службове становище, займане клієнтом, адже чим воно вище тим вище й рейтинг позичальника. Сімейний стан є визначальним моментом у мотивації клієнта та формує позитивний імідж позичальника.

До фінансових показників відносять: рівень грошових доходів, наявність депозитів, поточних та карткових рахунків, володіння цінними паперами, нерухомістю та ін.

До показників, що характеризують кредит відносять: термін користування кредитом, розмір кредиту, схема погашення кредиту. Так, термін на який надається кредит відбиває ризик, пов'язаний із процесами, що можуть вплинути на виконання своїх зобов'язань позичальником перед банком. Схема погашення характеризує адекватність реального використання кредитів цілям, викладеним у заявці. Для банку з погляду ризиків найбільш прийнятним є графік щомісячного погашення, як суми основного боргу кредиту так і відсотків за користування кредитом.

До показників, що характеризують моральні якості клієнта відносять: комунікабельність, зовнішній вигляд клієнта, освіченість, інші особисті риси. Так, комунікабельність відбиває ступінь відкритості клієнта для спілкування. Заповзятливість свідчить про пристосованість до реально існуючих зовнішніх факторів. Зовнішній вигляд клієнта говорить про рівень його статку та відповідний спосіб життя.

Питома вага кожного з чотирьох розділів у загальному підсумку дорівнює 30, 40, 25 і 5 % відповідно. В залежності від варіанта відповіді по кожному з параметрів формується підсумкова оцінка параметра шляхом множення ваги параметра на бальну оцінку варіанта відповіді. У результаті по конкретному запиті встановлюється відповідний ризик кредитування. У залежності від суми накопичених балів приймається один з варіантів рекомендацій з ухвалення рішення:

- менше 30 балів – видача кредиту недоцільна – клас «Д»;
- від 30 до 45 балів – рекомендується розглянути можливість додаткового високо ліквідного забезпечення кредиту, реалізація якого надалі, можливо, буде служити джерелом погашення кредиту – клас «Г»;
- від 45 до 55 балів – фінансовий стан задовільне, інформація вимагає додаткового пророблення, але видача кредиту можлива – клас «В»;
- від 55 до 75 балів – фінансовий стан відповідає вимогам банку, видача кредиту можлива клас «Б»;
- понад 75 балів – позитивна рекомендація з видачі кредиту, фінансовий стан позичальника не викликає сумніву – клас «А».

Для одержання кредиту позичальник подає наступні документи:

- заяву позичальника для отримання кредиту;
- оригінал паспорта громадянина України;
- оригінал довідки про присвоєння ідентифікаційного коду;
- в разі потреби банк може вимагати інші документи.

Розгляд експрес заявки на отримання споживчого кредиту, згідно стандартів якісного обслуговування ПАТ «Дельта Банк» триває не більше 20 хвилин.

При розгляді заявки проводиться верифікація поданої від клієнта інформації. Працівник Call-center проводить спілкування з контактними особами та самим клієнтом та робить висновок, щодо можливості надання кредиту.

За умови позитивного рішення, до інспектора кредитного надсилається повний пакет документів.

При підготовці кредитного договору використовується типова форма, розроблена юридичним відділом банку з урахуванням обов'язкових умов, викладених у Інструкції «Про кредитування фізичних осіб в ПАТ «Дельта Банк».

Підготовлений текст кредитного договору інспектор кредитний передає на підпис позичальнику та ставить підписи зі сторони банку та відбиток печатки.

Одночасно з підписанням кредитного договору може бути підписаний акт перевірки зберігання цілісності предмету застави, даний договір підписується лише у разі надання споживчого кредиту на придбання товарів тривалого користування (наприклад побутова техніка, цифрова техніка та ін..) в цьому випадку предметом застави виступає майно, яке купується у кредит.

Після реєстрації договорів кредитний працівник за допомогою програмного забезпечення фінансує підписаний договір. Далі дана кредитна справа передається до бек-офісу де відбувається її подальша розробка.

Кредитний працівник заводить кредитну справу на кожного клієнта окремо. В кредитній справі за споживчим кредитом на придбання товарів та послуг обов'язково повинні міститися:

- кредитний договір (згідно рішення правління ПАТ «Дельта-Банк» кредитний договір замінено на заяву-оферту);
- кредитний калькулятор, що містить інформацію про кредит, його суму, період, ефективну відсоткову ставку, загальну суму переплати, розмір страхових платежів та ін.;
- графік платежів, що містить інформацію щодо погашення кредиту, розмір що місячного платежу, строки сплати та ін.;
- заява про добровільне страхування та договір добровільного страхування, містить інформацію про страхову компанію та страхувальника, страхову суму, період страхування, страхові випадки та інше;

– акт перевірки зберігання, цілісності предмету застави – за споживчими кредитами наданими на придбання товарів тривалого використання, заставою виступає майно отримане в кредит;

– анкета позичальника та опитувальник;

– копії документів клієнта (паспорт та ідентифікаційний код) завірені клієнтом та відповідальним працівником банку;

– дозвіл на обробку персональних даних;

– рахунок фактура від постачальника, що містить інформацію про продавця (юридичну назву та адресу, код ЄДРПУ, розрахунковий рахунок) та інформацію про товар що придбається на умовах кредиту;

– видаткова накладна, що підтверджує факт отримання позичальником товарів та послуг;

Кредитна справа за споживчим кредитом, що надається з використанням пластикової картки містить:

– кредитний договір (згідно рішення правління ПАТ «Дельта-Банк» кредитний договір замінено на заяву-оферту);

– тарифи, що передбачені обраним картковим продуктом – містять інформацію щодо відсотків за кредитом та розмір інших платежів, що передбачені відповідним тарифним пакетом;

– умови використання картки з обраним тарифним пакетом, передбачають визначення ефективної відсоткової ставки за картковим кредитом, строки погашення кредиту та мінімальний платіж;

– заява про добровільне страхування та договір добровільного страхування, містить інформацію про страхову компанію та страхувальника, страхову суму, період страхування, страхові випадки та інше;

– анкета позичальника та опитувальник;

– копії документів клієнта (паспорт та ідентифікаційний код) завірені клієнтом та відповідальним працівником банку;

– дозвіл на обробку персональних даних;

– розписка клієнта, що підтверджує отримання та неушкодженість пластикової картки та пін-конверту.

Оригінали кредитного кредитної справи, зберігаються у архіві банку, в спеціально призначеному сховищі. Також кредитний договір переводиться у електронний вигляд.

На підставі підписаних документів, спеціальних розпоряджень бухгалтерії, наданих кредитним підрозділом банку, працівники бухгалтерії в автоматизованому режимі здійснюють операції, що пов'язані з видачею кредиту, нарахуванням та сплатою процентів, комісійної винагороди.

Оприбуткування та списання суми зобов'язань з кредитування, що враховуються на позабалансовому рахунку №9129 (тобто їх коригування на кінець банківського дня), здійснюється відповідно до внутрішньої процедури банку, за використання Довідника автоматичних проведень або на підставі розпорядження, наданих бухгалтерії кредитним відділом.

Протягом всього терміну дії кредиту (до остаточного погашення) працівники банку, здійснюють супровід кредиту, тобто контроль та нагляд за виконанням позичальником своїх зобов'язань за кредитним договором:

- перевірка цільового використання коштів;
- перевірка наявності та вартості заставного майна;
- оцінка фінансового стану позичальника;
- контроль за своєчасним погашенням кредиту та відсотків за ним;
- оцінка якості кредитної заборгованості.

Перевірка цільового використання кредиту здійснюється за кредитами наданими у розмірі понад 50 тис.грн

Працівник кредитного відділу ще на стадії надання кредиту позичальнику в безготівковому порядку проводить перевірку цільового використання (відповідності платіжних документів, що надав позичальник для сплати за призначенням вказаним у кредитному договорі).

Цільове використання коштів що надані позичальнику у готівковій формі, згідно кредитної політики ПАТ «Дельта Банк» не прослідковується, це можна

розцінювати, як негативний момент, оскільки наступний вид кредитування є більш ризикованим, тому що не несе під собою забезпечення, а також тому що неможливо прослідкувати чи насправді відбувається цільове використання кредитних коштів.

За цільовими кредитами, перевірка стану якості заставного майна відбувається одноразово, та в подальшому не проводиться.

Кредитний працівник протягом всього періоду дії кредиту здійснює контроль за своєчасністю погашення кредиту та відсотків, відслідковує та попереджує виникнення негативні моменти, щодо погашення кредиту, а саме:

- відповідність погашення графіку платежу;
- своєчасність сплати процентів;
- контроль за погіршенням фінансового стану позичальника, контроль за достовірністю інформації щодо фінансового стану;
- наявність інформації, щодо фінансового стану позичальника, отриманої службою безпеки банку від третіх осіб, яка може бути негативно оціненою.

За умови, якщо працівниками кредитного відділу виявлені ознаки невідповідності критеріям, що перелічені вище, кредитний працівник, зобов'язаний:

- проінформувати службу безпеки, та керівника, щодо можливості появи проблемної заборгованості;
- направити позичальнику лист з інформацією про прострочену кредитну заборгованість та відсотки за нею, та про необхідність її термінового погашення
- виявити заходи, що є необхідними для своєчасного погашення кредитної заборгованості та відсотками.

За умови якщо банком виявлено порушення, яке не передбачене в умовах кредитного договору, банк може застосувати санкції, які описані в відповідному пункті кредитної угоди.

Якщо позичальник не виконує вимоги, щодо погашення кредиту за кредитним договором починається правова робота відповідно до діючого законодавства України, та відбуваються заходи, щодо погашення кредиту, шляхом реалізації заставного майна.

З метою зниження кредитного ризику в ПАТ «Дельта Банк» використовуються декілька етапів управління кредитним ризиком.

На першому етапі здійснюється кількісна та якісна оцінка позичальника. На даному етапі відбувається аналіз кредитоспроможності позичальника, яка включає кількісні та якісні характеристики позичальника.

Другий етап передбачає вибір стратегії ризику. На даному етапі використовують інструменти кредитного ризику, до яких можна віднести:

- реалізація в межах кредитних відносин заходів, що забезпечують підвищення ступеня готовності позичальника виконувати зобов'язання за кредитним договором;

- реалізація у межах кредитних відносин заходів, що забезпечують підвищення фінансових можливостей позичальника;

- підвищення інформованості банку про готовність та можливість позичальника виконувати умови кредитного договору, що реалізується наступним чином: використання інформація про рух грошових коштів позичальника по його рахунках у ПАТ «Дельта Банк»

- лімітування

Лімітування кредитного ризику передбачає встановлення банку внутрішніх фінансових нормативів в процесі розробки кредитної політики ПАТ «Дельта Банк». У ПАТ «Дельта Банк» використовують такі види лімітів:

- а. ліміт кредитної лінії по кредитній картці;

- б. ліміт овердрафту;

- в. ліміт кредитної лінії по зарплатній картці.

- передача ризику (страхування). Страхування передбачає попереднє резервування ресурсів для подальшої компенсації збитків банківської установи. Страхування кредитів в ПАТ «Дельта Банк» проводиться в таких страхових

компаніях, як «Дельта Життя», «Арсенал Страхування», «СК Форте», та проводиться у формі добровільного страхування позичальником життя та працездатності.

Таким чином, механізм споживчого кредитування банківською установою населення досить комплексно охоплює всі стадії надання та обслуговування кредиту та направлений на швидке реагування на потреби клієнта, а також на можливі ризики у ході кредитування. Однак, при дослідженні системи споживчого кредитування у ПАТ «Дельта Банк» було виявлено, що банківською установою зовсім не враховуються подальші можливі перспективи щодо кредитування населення, тобто, не проводиться прогнозування обсягів споживчого кредитування на наступні періоди.

Описана вище ситуація, щодо не врахування у механізмі споживчого кредитування банком можливих результатів діяльності, можна вважати упущенням, адже, впровадження моделі прогнозування обсягів кредитування населення на майбутні періоди є доцільним при формуванні ефективного механізму управління цим процесом. Оскільки дана модель дозволила б визначити можливе підвищення або зниження темпів споживчого кредитування з урахуванням впливу факторів оточуючого середовища, що дозволило би банківській установі знизити ризики кредитування у майбутньому.

Висновки до розділу 2

В ході роботи було визначено, що за аналізований період, відбувалося зростання кредитного портфелю, як в абсолютному вимірі так і в загальній структурі активів, станом на 01.01.2013 року відбулося збільшення кредитного портфелю на 46,36%.

Споживчі кредити в кредитному портфелі банку також набували зростання, можна помітити стійку тенденцію до збільшення кредитів наданих фізичним особам на поточні потреби за аналізований період.

Отже можна дійти висновку, що кредитна політика банку як в цілому так і щодо операцій з фізичними особами є оптимальною. Про це свідчить структура кредитного портфелю, в якому більшу частку займають якісні кредити. Кредитна діяльність банку направлена не тільки на кількісне зростання обсягів кредитів, але й на якісне зростання шляхом залучення клієнтів за рахунок розширення асортименту та підвищення якості обслуговування клієнтів, що сприяє підвищенню стабільності кредитного портфелю банку та зменшення ступеня ризику.

Процес надання споживчих кредитів в ПАТ «Дельта Банк» включає декілька етапів, а саме: попередня бесіда з клієнтом та виявлення потреб; подання заявки на отримання кредиту; підготовка документів та структурування кредиту; підписання документів; процес обслуговування кредиту.

Механізм надання та обслуговування споживчих кредитів в ПАТ «Дельта Банк» є достатньо комплексним та враховує потреби клієнта, оскільки надання кредиту є прозорим та досить швидким, оскільки банком передбачено можливість надання експрес кредитів, фізичним особам. Банк має досить розгалужену мережу філій та точок продажу.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО УПРАВЛІННЯ СПОЖИВЧИМИ КРЕДИТАМИ В ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК»

3.1 Удосконалення скорингової системи оцінки кредитоспроможності позичальників

Використання скорингу як одного з головних інструментів в управлінні ризиками кредитних операцій визнано в світі як одне з найефективніших. При цьому рівень даної ефективності варіюється в залежності від факторів, що враховуються в ній.

Розроблені скорингові моделі потребують постійного вдосконалення у зв'язку з появою нових факторів, що впливають на кредитний ризик банків.

Система скорингу для оцінки можливості видачі кредиту позичальнику була вперше застосована у 1941 році Д. Дюраном. А перша компанія, яка почала розробку скорингових систем, називалась FairIsaаста з'явилась на початку 1950-х років, але й досі існує та є однією з ведучих компаній на цьому ринку.

Скорингова модель дозволяє банку на основі класифікації та визначення характерних ознак надійних, ненадійних та безнадійних клієнтів щодо погашення кредитної заборгованості, що отримані за допомогою аналізу кредитних історій попередніх позичальників, визначити, якої величини є ймовірність того, що конкретно взятий позичальник поверне кредит у визначений термін. Це реалізовується за допомогою розрахунку інтегрального показника, на основі значення якого, здійснюється розподіл позичальників відносно бар'єру надійності – клієнти з показниками оцінки вище за бар'єр відносяться до надійних та отримують кредит, ті ж, що мають оцінки нижче за бар'єр потрапляють до списку неблагонадійних.

Крім того, кредитний скоринг використовується з метою:

- прискорення процедури оцінки позичальника;

- зменшення обсягу неповернутих позик, знизити сформовані резерви під можливі втрати за кредитними зобов'язаннями,

- створити централізоване накопичення даних про позичальників,
- швидко і якісно оцінити динаміку змін позичкового рахунку кожного конкретного клієнта та кредитного портфеля в цілому [брітченко].

Відповідно до цілей, які ставить перед собою банк, виділяються наступні типи скорингу:

- application-скоринг(скоринг заявок на кредит) – здійснює оцінку кредитоспроможності клієнта-позичальника для отримання кредиту. Даний тип скорингу є найбільш поширеним як у світі, так і в Україні;

- collection-скоринг(скоринг стягнення) – визначення найбільш пріоритетних дій у роботі з позичальниками, стан позичкових рахунків яких класифіковано як «незадовільний»;

- behavioral-скоринг(скоринг поведінки) – даний тип скорингу дозволяє оцінити динаміку стану позичкового рахунку клієнта. Для цього використовуються ймовірнісні скорингові моделі, за допомогою яких прогнозується зміна платоспроможності позичальника, оптимальні ліміти кредитування та ін.;

- pre-sale(передпродажний скоринг) – за допомогою даного типу скорингу здійснюється виявлення потенційних потреб клієнта на основі кредитних історій позичальників, що входять в таку ж категорію, та створення різноманітних пропозицій, цікавих клієнту;

- response (скоринг відгуку) – пов'язаний з pre-sale та дає можливість оцінки ймовірності відгуку на пропозиції, що робить банк клієнту;

- attrition(скоринг утримання) – оцінює ймовірність розриву ділових відносин між клієнтом та банком. Дає змогу заздалегідь, оцінивши ситуацію, застосувати заходи щодо підвищення лояльності клієнта;

- fraud-скоринг(скоринг шахрайства) – оцінює ймовірність шахрайства потенційного позичальника. Використовується, як правило, з application- та

behavioral-скорингами для більш детального аналізу позичальника [брітченко, чиби́ков].

Як показує практика, кредитний скоринг можна розуміти як організацію кредитної діяльності (скоринг-організація роботи) та як розробку моделі (скоринг-модель). В даній роботі увага приділяється скорингу як моделі, тому відповідно завданнями банку в даному напрямку є:

- визначення ключової мети та типу скоринга;
- оцінка, аналіз та визначення критеріїв;
- вибір методів побудови скорингових моделей;
- оцінка фінансової адекватності моделей.

Скорингова модель може бути побудована на основі різноманітних класифікаційних методів:

- статистичні методи, в основі яких лежить дискримінаційний аналіз;
- дерево класифікації;
- лінійне програмування;
- нейронні мережі;
- генетичні алгоритми;
- методів найближчих сусідів та ін.

Зокрема, для побудови скорингових моделей для оцінки кредитного ризику при споживчому кредитуванні можуть використовуватися спеціальні регресійні моделі – логіт- та пробіт-моделі. Вони дозволяють встановити залежність не між змінною та набором даних X , а між ймовірністю того, що i -те значення біноменарної змінної дорівнює 1 за умови X_i , та лінійною формулою $X_i b$. Тобто, зазначені логіт- та пробіт-моделі дозволяють якнайкраще відобразити залежність між чинниками ризику та випадковою величиною кредитного ризику, значення якого від 0 до 1.

Ключовою складовою скоринг-моделі при оцінці кредитоспроможності позичальника є набір характеристик, на основі яких робиться висновок про можливість видачі кредиту клієнту. Тому приділимо даному аспекту скоринг-моделей детальну увагу.

Набори характеристик, які мають зв'язок з затримками виплат або неповерненням кредитів, різні для різних країн. Тут повинні враховуватися національні, культурні та економічні особливості. Прогнозування скорингової моделі будуть більш точними, чим однорідніше вибірка, по якій будується прогноз, та при умові, що всі наступні клієнти також будуть потрапляти в цю категорію клієнтів. Тому не можна перенести модель з її вагами та пороговим значенням з однієї держави в інше, так, щоб вона залишилась ефективною. І навіть в середині одного банку буде доцільним застосовувати різні моделі для різних груп клієнтів і груп банківських продуктів.

У банківській практиці такі характеристики-показники прийнято поділяти на кількісні та якісні. «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями», затверджене Постановою НБУ № 23 від 25.01.2012 р. містить наступний перелік кількісних показників:

- сукупний чистий дохід (щомісячні сукупні доходи, зменшені на сукупні витрати та зобов'язання, крім зобов'язань перед банком, що здійснює оцінку фінансового стану боржника - фізичної особи з метою формування резерву);

- накопичення на рахунках у банку (інформація надається за бажанням боржника - фізичної особи);

- коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність боржника - фізичної особи і його фінансові можливості виконати зобов'язання за кредитом (зокрема співвідношення сукупних доходів і витрат/зобов'язань боржника - фізичної особи; співвідношення обсягу боргу за кредитом до вартості об'єкта кредитування/застави; співвідношення щомісячних витрат боржника на обслуговування боргу до обсягу його щомісячних доходів тощо). Оптимальні значення цих коефіцієнтів банк установлює самостійно з урахуванням видів кредитів і залежно від форми їх надання, цільового призначення, строку користування, наявності забезпечення, способу сплати тощо.

Серед якісних критеріїв Національний банк виділяє наступні:

- загальний матеріальний стан клієнта (наявність у власності майна, крім майна, переданого в заставу);
- соціальна стабільність клієнта (тобто наявність постійної роботи, ділова репутація, сімейний стан тощо);
- вік клієнта.

Банки мають право розширювати перелік критеріїв власними, спираючись на зазначені в Постанові НБУ. При цьому зазначене вище Положення встановлює граничну норму питомої ваги кількісних критеріїв, а саме не менше ніж 70 %.

Згадувана вище скорингова модель, запропонована Д. Дюраном, включала такі характеристики клієнта, як вік, стать, трудовий стаж, професія, строк проживання в даній місцевості, наявність банківських рахунків, нерухомості та полісу страхування життя. При цьому дослідник використовував такі коефіцієнти для нарахування балів:

- вік: 0,01 за кожен рік більше 20 років (не більше 0,3);
- стать: чоловіча – 0, жіноча – 0,4;
- термін проживання: 0,042 за кожен рік проживання в даній місцевості (не більше 0,42);
- професія: 0,55 за професію з низьким ризиком, 0 – за професію з високим ризиком, 0,16 – інші професії;
- робота в галузі: 0,21 – підприємства загального користування, державні установи, банки та брокерські фірми;
- зайнятість: 0,59 за кожен рік роботи на даному підприємстві (не більше 0,59);
- фінансові показники: 0,45 – за наявність банківського рахунку, 0,35 – за володіння нерухомістю, 0,19 – за наявність полісу страхування життя.

На основі розрахованих значень Д. Дюран визначив межу поділу позичальників – з високою та низькою якістю, - 1,25 бала. Якщо позичальник

набрав більше 1,25 бала, то він відноситься до групи помірної ризику, якщо менше 1,25 бала, то вважається небажаним для банку.

Спираючись на досвід банківської системи, зрозуміло, що разом із стрімким розвитком споживчого кредитування, підвищенням кількості невиконаних платежів та шахрайств, та, беручи до уваги зручність та корисність скоринг-методу оцінки кредитоспроможності позичальника-фізичної особи, необхідно удосконалення моделі скорингової оцінки. Тоді як кількісні показники достатньо розвинуті та враховують економічний стан клієнта-позичальника, якісні, через свій неширокий спектр, не охоплюють повністю всі сторони життєдіяльності клієнта, наражаючи при цьому банк на збитки від затримок з виплатами або неповернення всього розміру кредиту.

Крім того, багато програмних продуктів, які використовуються банками, для отримання рішення використовують тільки один із вищезгадуваних аналітичних методів. Хоча широкий спектр показників, які повинні бути враховані для повної та ґрунтовної оцінки кредитоспроможності клієнта-фізичної особи, потребує одночасного використання різних способів отримання рішення, а тому доцільним є застосування гібридних експертних скорингових систем.

Розроблена скорингова модель включає 4 блоки, на основі результатів яких приймається рішення про кредитоспроможність клієнта та можливість видачі йому кредиту:

- соціальне положення;
- економічне положення;
- ділова репутація;
- характеристика кредитної угоди.

Кожен блок включає в себе набір показників, які дають змогу оцінити стан позичальника з різних сторін. Значення показників отримуються із заповненої анкети позичальника та висновку служби безпеки банку. Значення кожного блоку, які використовуються для отримання загального інтегрального

показника кредитоспроможності клієнта, отримуються за допомогою одного з методів рішення:

- аналітичною формулою;
- нейронною мережею;
- експертною системою.

Блок «Соціальне положення» (таблиця Б.1, рисунок 3.1) був розширений за допомогою більшої кількості показників, що характеризують соціальну сторону життя позичальника, його сімейний стан, освіту, розширені характеристики параметрів.

Пошу крішення за блоком «Соціальне становище» доцільно здійснювати за допомогою методу нейронних мереж, оскільки за даних значень не можливо однозначно визначити яким чином деякі фактори впливають на здатність позичальника здійснювати погашення кредиту та через досить велику вибірку даних.

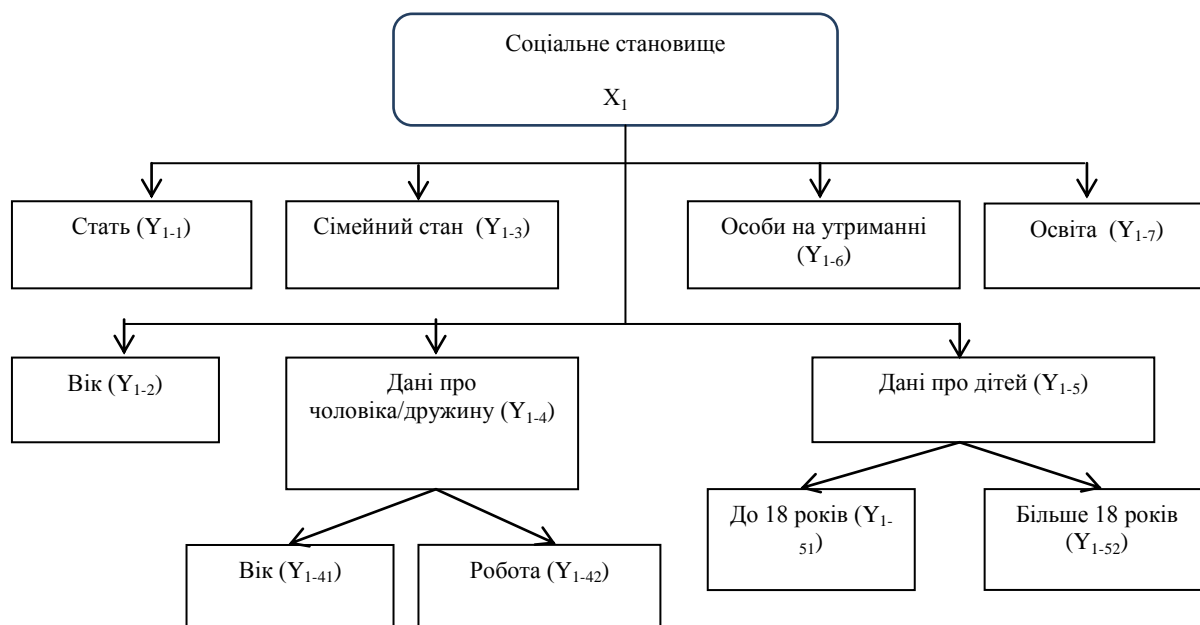

Рисунок 3.1 – Блок «Соціальне становище» скорингової моделі

До блоку «Економічне становище» (таблиця Б.2, рисунок 3.2) включено найбільшу кількість показників, які характеризують позичальника з сторін його

економічного життя, працевлаштування, сфери діяльності, місце та час проживання, володіння нерухомістю, цінними паперами тощо.

Зображений на рисунку 3.2 блок містить у собі сукупність даних, частину з яких можливо оцінити за допомогою згаданого вище методу нейронних мереж, а іншу частину – експертним методом. Зокрема, останнє стосується тих показників, оцінити які можливо за допомогою правил, аналогічних судженню експерта. Кожному з під блоків буде присвоюється вага, що дає можливість отримати інтегральний показник «Економічного середовища» позичальника.

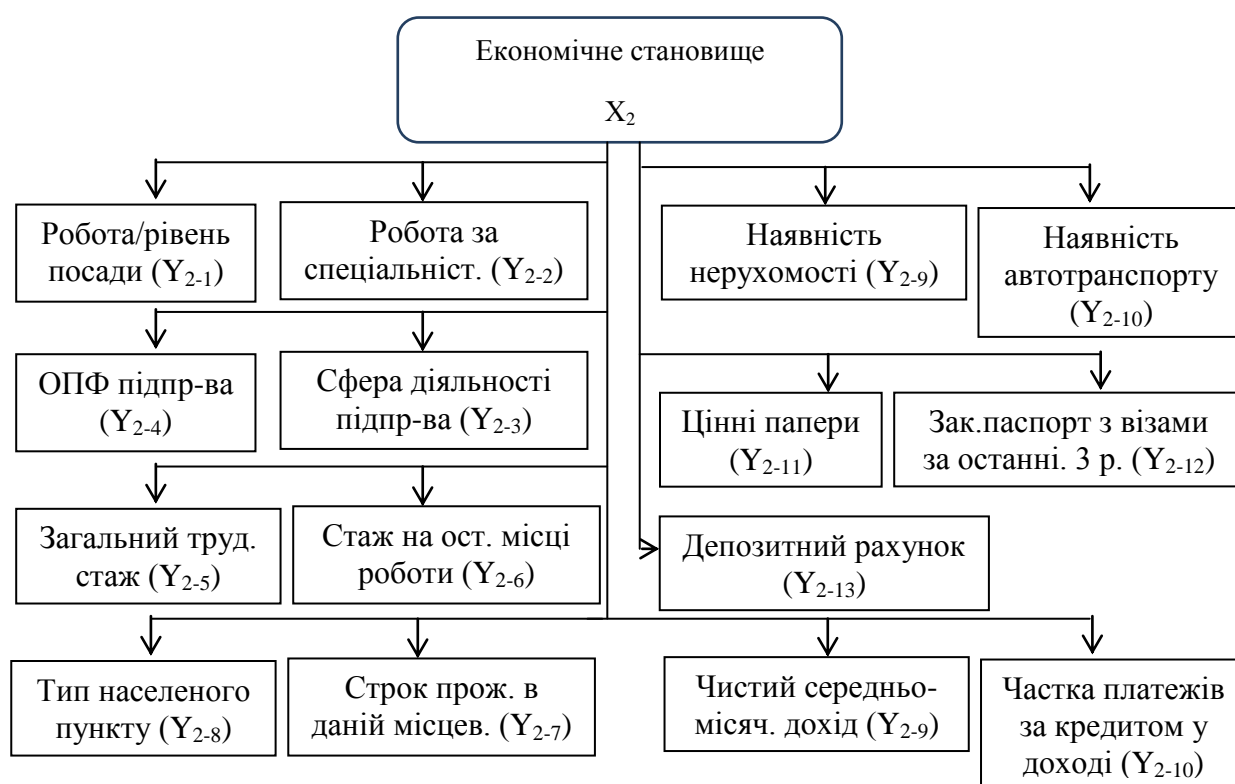

Рисунок 3.2 – Блок «Економічне становище» скорингової моделі

Блок «Ділова репутація» (рис. 3.3, таблиця Б.3) містить показники, які характеризують позичальника як учасника ділових відносин з банком, до якого він звертається за кредитом, з банками, з якими він має або мав кредитні угоди, з іншими контрагентами, з якими його пов'язують економічні відносини. Крім цього, до блоку включено характеристики клієнта як особистості та учасника соціуму.

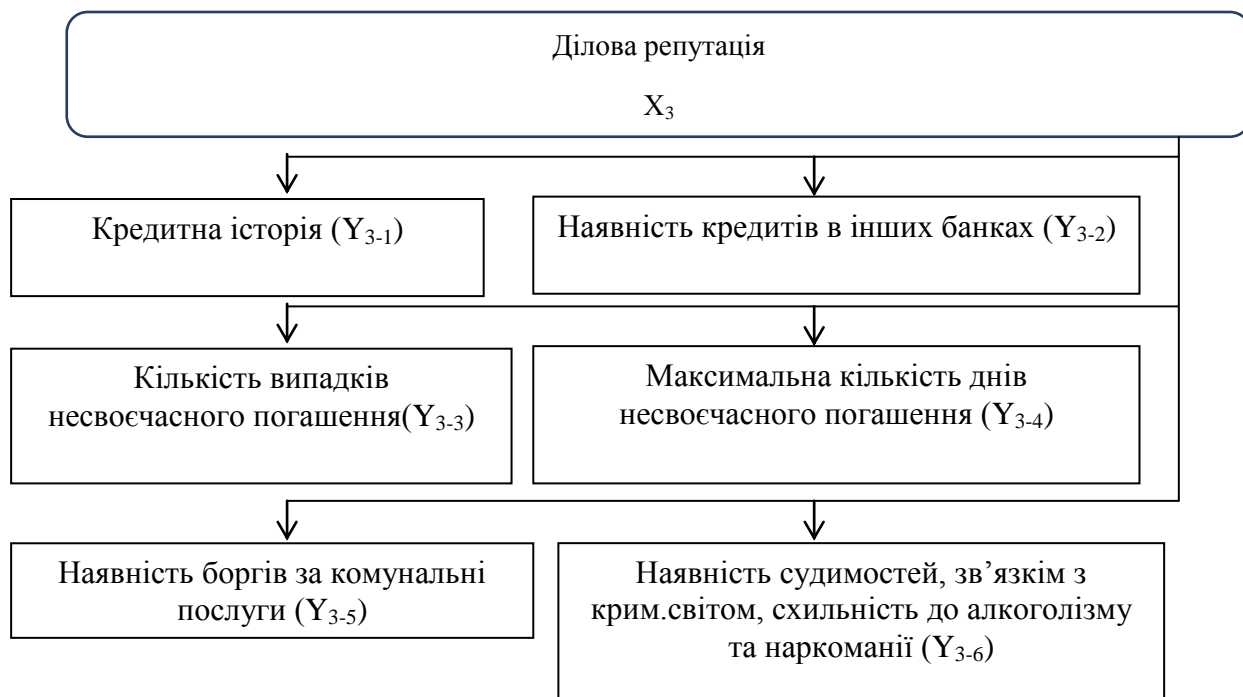

Рисунок 3.3 – Блок «Ділова репутація» скорингової моделі

Як і частина показників «Економічного становища», що стосуються, головним чином, майнового стану позичальника, блок «Ділова репутація» оцінюється методом експертних оцінок.

Метою останнього блоку «Характеристика кредитної угоди» (рис. 3.4) є комплексна оцінка кредитоспроможності позичальника шляхом визначення його платоспроможності та максимального розміру кредиту, що може бути йому наданий. В його оцінці використовується аналітичні формули. Сума розрахованих показників дає загальну оцінку здатності позичальника розраховуватися за кредитом та враховується при підрахунку інтегрального показника кредитоспроможності клієнта.

При оцінці характеристики угоди враховуються показники, що безпосередньо стосуються самої кредитної угоди, а саме, бажаний розмір кредиту, відсоткова ставка, термін погашення, строк кредитування та тип погашення кредиту. В цьому блоці використовуються коефіцієнти, що характеризують поточну платоспроможність даного клієнта.

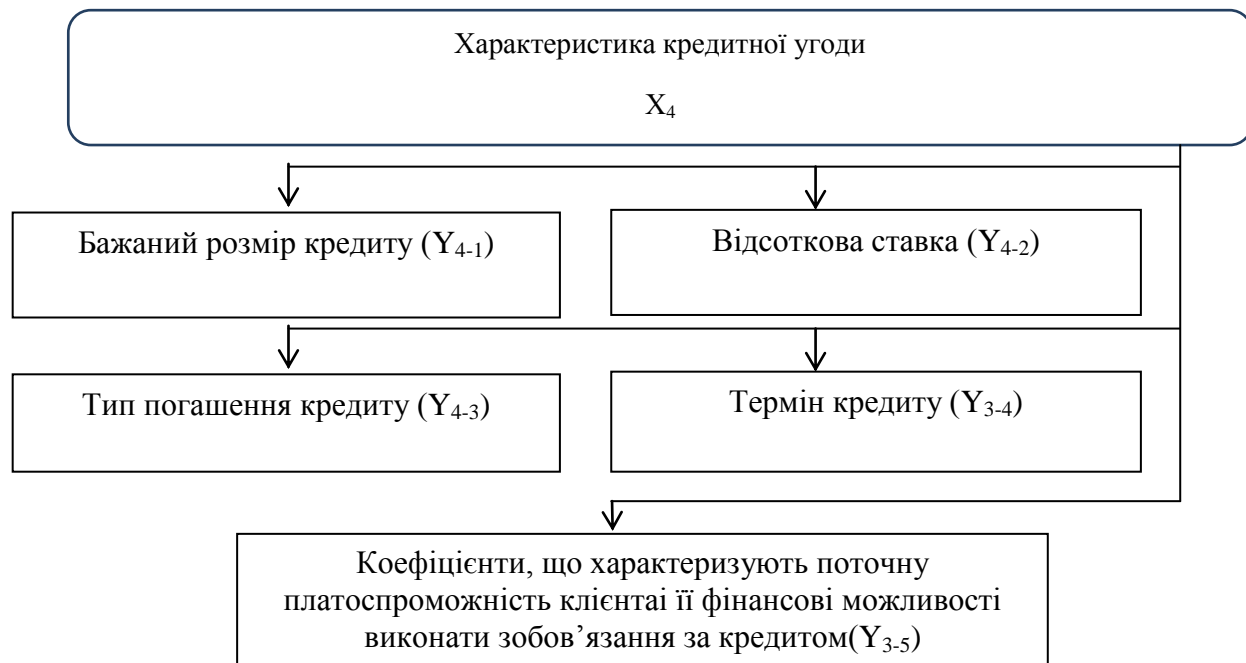

Рисунок 3.4 – Блок «Характеристика кредитної угоди» скорингової моделі

Підсумкова оцінка кредитоспроможності клієнта-фізичної особи визначається на основі додавання оцінок кожного з чотирьох блоків, помножених на вагові коефіцієнти, визначені експертним методом (Додаток В), що відображено на рисунку (Б.1):

Розрахунок показника кредитоспроможності позичальника повинен відбуватися відносно кредитного експерта в закритому режимі за допомогою внесення показників до програмного забезпечення, що дозволить уникнути будь-якого небажаного втручання зі сторони банківського співробітника. Готове значення, яке отримує експерт дає змогу прийняти рішення щодо відмови у видачі кредиту або зміни його розміру.

У якості прикладу нами взято інформацію про реальну фізичну особу, яка бажає отримати кредит.

Громадянин А. бажає отримати кредит на купівлю побутової техніки вартістю 10 тис. грн.

Вік клієнта 35 років, одружений має одну неповнолітню дитину. Проживає у власній 2 кімнатній квартирі в м. Біла Церква. Проживає в даній квартирі 7 років, має у власності автомобіль ВАЗ-2107 1998 року випуску. Дружина клієнта працює старшою медичною сестрою в міській лікарні

№1. Освіта середня спеціальна за спеціальністю газоелектрозварювальник. Клієнт працює на меблевій фабриці ТОВ «Меблі», збірником корпусних меблів, стаж на останньому місці роботи 5 років, загальний трудовий стаж 15 років. Заощаджень у вигляді депозитів та цінних паперів не має. Має позитивну кредитну історію, клієнт отримував та вчасно сплачував 2 споживчі кредити в Дельта Банку, та достроково їх виплачував

Таблиця 3.1 – Вхідні дані позичальника

Блок 1 «Соціальне становище»	Блок 2 «Економічне становище»	Блок 3 «Ділова репутація»	Блок 4 «Характеристика кредитної угоди»
Вік:35 років; Стать: чол; Сімейний стан: одружений, дружина 35 років, медична сестра; Одна неповнолітня дитина; Освіта середньо- спеціальна (газо- електрозварювальник)	Робота: ТОВ «Меблі», збірник корпусних меблів (5 років); Загальний стаж – 15 років; Наявність нерухомості: 2 кімнатна квартира, м. Біла Церква (7 років) З/п – 5000 грн	Кредитна історія – позитивна; Отримував 2 споживчі кредити, та достроково їх сплачував	Бажаний розмір кредиту: 10 тис.грн. Відсоткова ставка – 2,42% в місяць Термін кредиту – 2 роки

На основі наданих клієнтом даних було проведено оцінку його кредитоспроможності за допомогою розробленої скорингової системи. Вище зазначалось, що блок «Соціальне становище» та підблок «Економічного становища» розраховуються за методом нейронних мереж. В даному випадку використовувалось програмне забезпечення «Бізнес-Аналітик», яке за допомогою бази даних кредитних історій проаналізувало дані позичальника та надало оцінку щодо стану кожного з зазначених блоків.

Другий підблок «Економічного становища» та блок «Ділова репутація» оцінені експертним методом. А блок «Характеристика кредитної угоди» за

допомогою аналітичних формул. Результат розрахунку всіх блоків та комплексна оцінка кредитоспроможності позичальника наведені в таблиці 3.2.

Експертним шляхом встановлено межу кредитоспроможності позичальника у розмірі 5,2. Оскільки отриманий під час оцінки кредитоспроможності громадянина А. коефіцієнт дорівнює 8,63, що більше за встановлену межу, то система рекомендує кредит до видачі.

Таблиця 3.2 - Комплексна оцінка кредитоспроможності позичальника

Блок	Ваговий коефіцієнт	Оцінка блоку	Сумарна оцінка
Соціальне становище	0,20	7,55	1,51
Економічне становище	0,25	6,46	1,62
Ділова репутація	0,15	10,00	1,50
Характеристика кредитної угоди	0,40	10,00	4,00
Коефіцієнт кредитоспроможності			8,63

Порівняння отриманого результату з результатом існуючої скорингової системи, що застосується в даний час в ПАТ «Дельта Банк», та яка також рекомендує до видачі, можемо зробити висновок, що запропонована скорингова модель є більш досконалою за рахунок включення більшої кількості показників. Це дасть змогу при інших характеристиках клієнта виявити більше слабких місць та відповідно надати іншу рекомендацію.

Таким чином, запропонована гібридна скорингова система оцінки кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб з розширеним переліком показників, що враховуються при визначенні рівня кредитоспроможності потенційного клієнта, та диверсифікованого підходу до отримання інтегрального показника дозволить банкам більш комплексно та ґрунтовніше досліджувати не тільки фінансову спроможність клієнта розраховуватися за отриманий кредит, але й взяти до уваги широкий спектр якісних чинників, зміни в яких можуть негативно вплинути на можливість клієнта виконувати зобов'язання перед банком.

3.2 Використання додаткових банківських послуг, як засіб мінімізації кредитного ризику при споживчому кредитуванні

Ризиковість споживчого кредитування вимагає від банку не тільки своєчасної та повноцінної оцінки кредитоспроможності клієнта-фізичної особи, але й зниження ймовірності реалізації кредитного ризику та зменшення масштабів своїх втрат при можливому неповерненні позичальником отриманого кредиту. Світова, в тому числі і українська, практика банківської діяльності свідчить, що банки мають у своєму арсеналі інструменти у двох напрямках. Що стосується першого, то до нього входять:

- заходи, що забезпечують підвищення ступеня готовності позичальника виконувати зобов'язання за кредитною угодою;

- заходи, що забезпечують підвищення фінансових можливостей позичальника;

- підвищення інформованості банку про готовність і можливість позичальника виконувати умови кредитного угоди;

- розподіл ризику;

- лімітування.

Другий напрямок представлений такими інструментами:

- передача ризику (страхування);

- використання процентної ставки;

- використання забезпечення.

Увагу в даній роботі приділено другій групі інструментів зменшення кредитного ризику банку. Представлені інструменти включені до ризик-менеджменту досліджуваного банку – ПАТ «Дельта Банк».

Споживче кредитування в ПАТ «Дельта Банк» супроводжується добровільним страхуванням позичальника. Договір такого страхування укладається на добровільних засадах під час оформлення кредитної угоди. При цьому страхування є комплексним та спрямоване на відшкодування втрат банку

від неможливості клієнта розрахуватися за отриманий кредит у наступних випадках: смерть позичальника; стійка втрата працездатності позичальника; недобровільна втрата роботи.

У разі виникнення страхової події афілійовані страхові компанії «Арсенал Страхування» та «Дельта Життя», зобов'язуються відшкодувати банку його збитки. При цьому ними встановлено недиференційований розмір страхових платежів у розмірі 1 % щомісяця від суми кредиту, що не залежить від розміру наданих коштів, терміну їх повернення, віку позичальника та інших характеристик. Таке страхування вигідно всім сторонам, особливо страхувальнику, який отримує значну винагороду за свої послуги у вигляді страхової премії, оскільки даний вид страхування є одним з найдорожчих.

Для мінімізації втрат від можливого невиконання зобов'язань клієнтом АТ «Дельта Банк» практикує використання і такого інструменту як змінна процентна ставка.

Розмір відсоткової ставки не залежить від розміру кредиту, але банк варіює процентну ставку залежно від цільового спрямування та терміну надання кредиту.

Найбільш розповсюдженим інструментом, що застосовується ПАТ «Дельта Банк» в операціях споживчого кредитування є використання забезпечення. Забезпеченням в угодах кредитування на придбання товарів виступає товар, який придбавається позичальником та на купівлю якого оформлюється видання кредиту. Прийняття таких товарів у якості забезпечення не потребує його оцінки спеціалістами банку та дозволяє, не витрачаючи час на даний процес, скоротити термін оформлення угоди. Звісно, банк ризикує не покрити повністю втрати у разі вимушеної продажі заставленого предмету через його різку втрату в ціні після початку використання, але мінімізувати їх можливо. Не зручним у використанні даного інструменту є те, що банку, у випадку вилучення заставленого товару, необхідно додатковий ресурс для його продажу, оскільки у більшості випадків такі товари, що побували у вжитку, не є ліквідними.

На підставі проведеного аналізу методів зниження кредитного ризику, нами пропонується впровадження нового гібридного банківського продукту. Проаналізуємо основні його положення.

1. Позичальникам-фізичним особам при укладанні кредитної угоди пропонується новий банківський продукт, який поєднує кредитну послугу та послугу «Депозитний резерв», та передбачає можливість отримання відсотків при постійному надходженні коштів на спеціальний картковий рахунок, відкритий в банку.

2. Послуга «Депозитний резерв» передбачає її добровільне обрання клієнтом та «підключення» до кредитної справи. Суть послуги полягає в тому, що клієнт, добровільно оформивши її підключення, щомісяця зобов'язується сплачувати банку певний відсоток від суми заявленого кредиту. Відсоток перерахування встановлюється банком залежно від строку кредиту та залишається незмінним протягом строку кредитування (таблиця 2).

Таблиця 3.3 - Розміри щомісячного платежу на спеціальний картковий рахунок залежно від терміну кредитування

Термін кредиту	Розмір щомісячного платежу від суми кредиту
До 1 року	1,0 %
1-3 роки	1,2 %
Більше 3 років	1,5 %

3. Перераховані кожного місяця кошти зараховуються на відкритий спеціальний рахунок з депозитною ставкою, аналогічною до депозитів до запитання. Коли сума коштів, що надійшли на спеціальний рахунок, та відсотків, нарахованих на їх залишок, буде дорівнювати залишку заборгованості за тілом кредиту, відсотками та іншими платежами, тоді всі кошти зі спеціального рахунку перераховуються на кредитний рахунок, що призводить до остаточного передчасного погашення заборгованості клієнта. У

випадку, якщо до остаточного погашення залишається n платежів, а суми спеціальних коштів вистачає більше, ніж на n -1 платежів, то клієнт вносить меншу суму, ніж обов'язковий щомісячний платіж за кредитом. Якщо ж у клієнта виникають проблеми з погашення боргу перед банком, несвоєчасним погашення тощо, то банк має право списати зі спеціального рахунку кошти в рахунок погашення заборгованості.

4. Під час укладання кредитної угоди та договору щодо підключення послуги «Депозитний резерв» клієнт отримує розрахункові показники передчасного завершення кредитної угоди у разі підключення послуги. При цьому в місяці, що передує місяцю останнього платежу, банк надсилає клієнту нагадування з сумою останнього платежу. Якщо клієнт має бажання здійснити погашення дострокового, то для цього йому необхідно звернутися до офісу банку, де він зможе отримати дані про стан суму, яку необхідно, внести для остаточного дострокового погашення.

Таблиця 3.4 – Відсоткові ставки для позичальників при оформленні депозитної послуги «Депозитний резерв»

Строк користування	Відсоткова ставка
1-7 днів	1%
8-15 днів	1,2%
16-30 днів	1,5%
Більше 30 днів	2%

Відсоткова ставка при оформленні послуги «Депозитний резерв» встановлюється плаваюча (в залежності від строку використання кредитних коштів (таблиця 3.4)

- при сплаті в строк до 7 днів – встановлюється мінімально можлива відсоткова ставка;
- більше 7 днів, але не більше 15 днів відсоткова ставка збільшиться;
- більше 15 днів ставка збільшується ще на декілька пунктів.

Алгоритм впровадження нового банківського продукту представлений на рисунку 3.5.

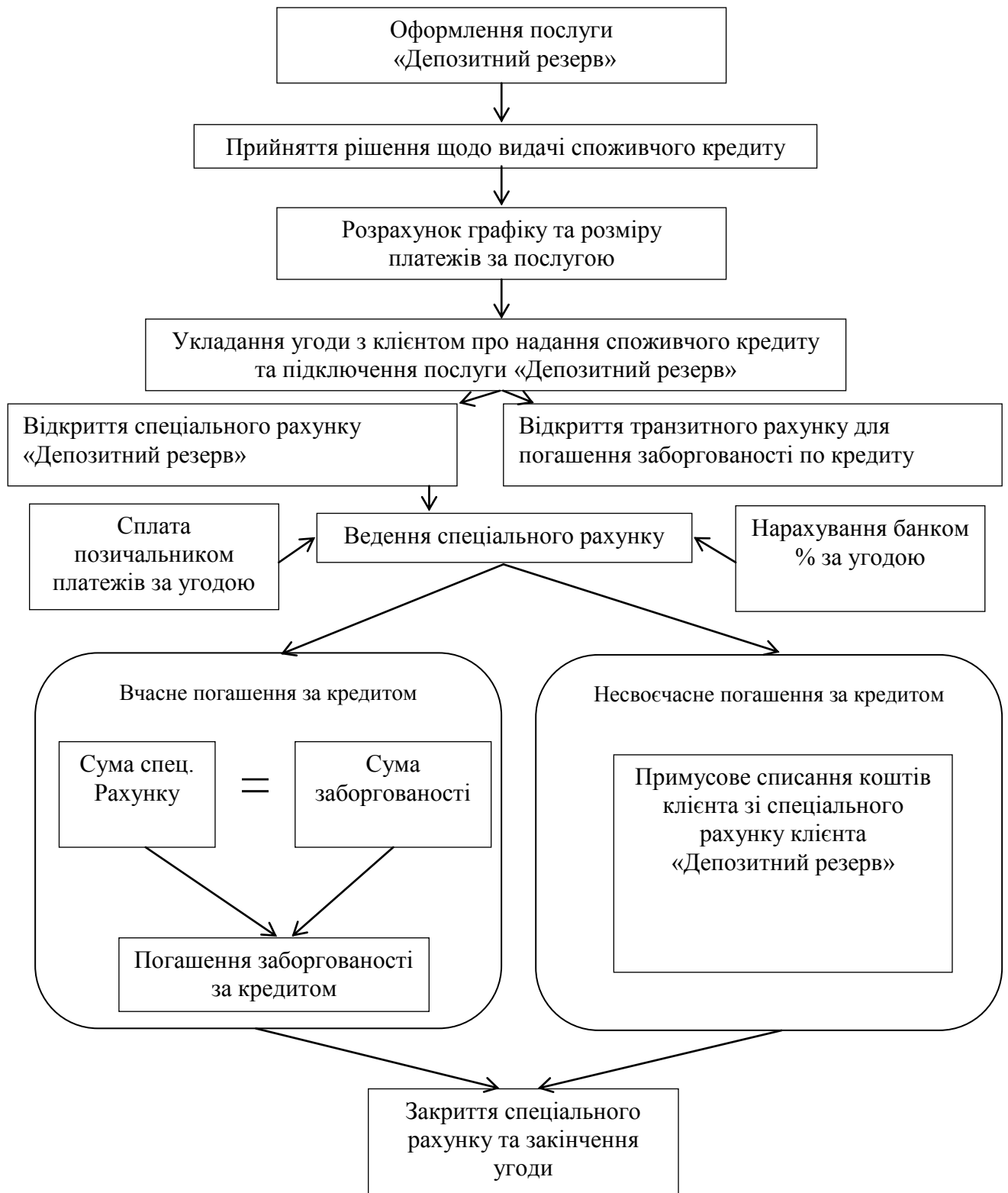

Рисунок 3.5 – Алгоритм впровадження нового банківського продукту
При оформленні нової послуги позичальник отримує наступні переваги:

- додаткова можливість дострокового погашення кредиту;
- заощадження суми банківської винагороди;
- можливість додаткової економії;
- збільшення платоспроможності, оскільки платіж не є обтяжливим.

Серед переваг банку від впровадження гібридного банківського продукту слід виокремити наступні:

- банк мінімізує суму можливої втрати у випадку виникнення проблем з погашенням кредиту та сплати відсотків позичальником;
- щомісяця банк отримує кошти, які може на заздалегідь розрахований проміжок часу використовувати в своїх активних операціях;
- така послуга може стати конкурентною перевагою у боротьбі банків за клієнтів на ринку споживчого кредитування;
- банк отримує ліквідне грошове забезпечення за кредитом.

Висновки до розділу 3

Автором визначено, що існуюча методика кредитного скорингу в достатній мірі не враховує всі можливі аналітичні методи. Хоча широкий спектр показників, які повинні бути враховані для повної та ґрунтовної оцінки кредитоспроможності клієнта-фізичної особи, потребує одночасного використання різних способів отримання рішення, а тому доцільним є застосування гібридних експертних скорингових систем.

Отже, запропонована гібридна скорингова система оцінки кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб з розширеним переліком показників, що враховуються при визначенні рівня кредитоспроможності потенційного клієнта, та диверсифікованого підходу до отримання інтегрального показника дозволить банкам більш комплексно та ґрунтовніше досліджувати не тільки фінансову спроможність клієнта розраховуватися за

отриманий кредит, але й взяти до уваги широкий спектр якісних чинників, зміни в яких можуть негативно вплинути на можливість клієнта виконувати зобов'язання перед банком.

Для мінімізації кредитного ризику в споживчому кредитуванні автором запропоновано, додаткову послугу, що може бути запропонована позичальникам-фізичним особам при укладанні кредитної угоди та частково поєднує у собі характеристики існуючих інструментів мінімізації ризику. Основною метою даної послуги являється мінімізація ризику втрати коштів банком у разі виникнення проблем з погашенням кредиту. Послуга «Депозитний резерв» передбачає її добровільне обрання клієнтом та «підключення» до кредитної справи.

При оформленні нової послуги позичальник отримує наступні переваги: додаткова можливість дострокового погашення кредиту; заощадження суми банківської винагороди; можливість додаткової економії; збільшення платоспроможності, оскільки платіж не є обтяжливим.

Серед переваг банку від впровадження гібридного банківського продукту слід виокремити наступні: банк мінімізує суму можливої втрати у випадку виникнення проблем з погашенням кредиту та сплати відсотків позичальником; щомісяця банк отримує кошти, які може на заздалегідь розрахований проміжок часу використовувати в своїх активних операціях; така послуга може стати конкурентною перевагою у боротьбі банків за клієнтів на ринку споживчого кредитування; банк отримує ліквідне грошове забезпечення за кредитом.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ В ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК»

4.1 Система управління охороною праці

Організація охорони праці в ПАТ «Дельта Банк» є невід'ємною складовою та об'єктивною необхідністю трудової діяльності робітників даної установи. Соціальне значення охорони праці виявляється у підвищенні продуктивності праці та збереженні трудових ресурсів. Економічне значення охорони праці залежить від ефективності заходів, що підвищують безпеку праці та поліпшують умови праці, і оцінюється за результатами, що отримують при зміні соціальних показників.

Метою охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях в Банку є забезпечення гарантії збереження працездатності і здоров'я працівників ПАТ «Дельта Банк» за допомогою ефективного управління охороною праці.

Завданнями, які необхідно вирішити, виходячи із мети, є:

- аналіз нормативно-правової бази служби охорони праці;
- проведення аналізу умов праці, характеристика шкідливих і небезпечних виробничих факторів на робочих місцях установи;
- аналіз і оцінка економічних наслідків виробничого травматизму, професійних захворювань, загальної захворюваності та аварій в установі;
- розробка конкретних організаційних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів щодо виробничої санітарії;
- аналіз техніки безпеки та пожежної безпеки (інших можливих загроз) в банку.

Інформаційною базою при написанні даного розділу були нормативно-законодавчі акти України та внутрішні акти і положення ПАТ «Дельта Банк» в галузі охорони праці.

Об'єктом дослідження даного розділу звіту виступає місце проходження практики – Білоцерківське відділення ПАТ «Дельта Банк», яке розташовано за адресою м. Біла Церква, вул. Театральна, 11/9.

При написанні даного розділу інформаційною базою виступили законодавчі та нормативно-правові акти України, а також внутрішні інструкції, положення та інші дані ПАТ «Дельта-Банк», що стосуються галузі охорони праці.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці»[36] служба охорони праці (СОП) створюється суб'єктом господарювання і передбачає організацію виконання правових, санітарно-гігієнічних, організаційно-технічних, соціально-економічних та лікувально-профілактичних заходів, які спрямовані на запобігання професійним захворюванням, нещасним випадкам, а також аваріям у процесі праці.

Аналіз системи охорони праці у Білоцерківському відділенні ПАТ «Дельта Банк» доцільно розпочати із вивчення служби охорони праці.

Відповідальність за створення на кожному робочому місці у відділенні умов праці, що відповідають вимогам чинного законодавства, несе начальник Білоцерківського відділення, що не суперечить статті 13 Закону України «Про охорону праці» [36]. З цією метою начальник відділення забезпечує функціонування системи управління охороною праці, призначаючи відповідальних осіб. Виходячи із чисельності працюючих у Базовому відділенні (39 осіб), згідно з вимогами Типового положення про службу охорони праці [40] окрема служба охорони праці не створюється, а її функції виконує начальник відділення в порядку сумісництва, який пройшов підготовку з охорони праці.

До обов'язків начальника відділення, у частині охорони праці, належать: складання санітарно-гігієнічної характеристики робочого місця, проведення атестації робочих місць та внутрішнього аудиту охорони праці, розслідування нещасних випадків та професійних захворювань; а також розроблення розділу «Охорона праці» колективного договору, доведення до працівників інструкцій,

актів з охорони праці; контроль за дотриманням працівниками вимог законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці які діють в межах банку.

Інструктаж проводиться згідно встановленого графіку, де передбачено проведення вступного, первинного, повторного, цільового та позапланового інструктажу. Обов'язковим є інструктаж при прийомі на роботу, а також повторний один раз на три роки. Кожного року працівники мають проходити медичний огляд, у випадку, якщо робітник відмовляється від даної процедури, керівництво має право усунути його від роботи. Для працівників банку з питань охорони праці проводяться консультації та семінари. Кожен працівник складає тестування для перевірки знань з приводу заходів електробезпеки, на випадок надзвичайних ситуацій та інше. Низький рівень виробничого травматизму є наслідком вчасно проведених інструктажів з техніки безпеки та якісного навчання з питань охорони праці.

Також начальник відділення відповідальний за створення та підтримку у належному стані куточку зі стендами з охорони праці у відділенні, де представлений план евакуації з приміщення банку у випадку надзвичайних ситуацій, ілюстративний матеріал щодо правил безпеки при користуванні офісною технікою, основні заходи щодо профілактики професійних захворювань та профілактики травматизму, а також інструкція щодо використання засобів ручного гасіння пожежі.

Аналіз розділу «Охорона праці» колективного договору, що регулює взаємовідносини між співробітниками та роботодавцями, показав, що інформація представлена в ньому відповідає чинному законодавству. У даному розділі розглянуто наступні питання: забезпечення на робочих місцях здорових та безпечних умов праці, проведення переекспертизи та навчання працівників з питань охорони праці, проведення медоглядів, загальнообов'язкового державного соціального страхування працівників, розслідування нещасних випадків, аварій та катастроф, пожеж; проведення інструктажу з пожежної безпеки, безпеки праці, санітарії, екології, а також щодо надання першої медичної допомоги [20].

Аналіз відповідності переліку нормативно-правових актів ПАТ «Дельта Банк» існуючим вимогам (табл. Г.1), показав, що наявна нормативно-правова база Банку з охорони праці та безпеки надзвичайних ситуацій є повною та відповідає вимогам чинного законодавства. Кожен працівник має відкритий електронний доступ за допомогою внутрішньобанківського сайту до всіх нормативно-правових актів, внутрішніх положень та інструкцій щодо охорони праці. Також кожен документ зберігається в надрукованому вигляді в одному примірнику.

Таким чином, ПАТ «Дельта Банк» дотримується усіх вимог з питань охорони праці в галузі, а робітники банку мають змогу ознайомлюватися з інформацією щодо цього питання в повній мірі.

Аналіз виконання положень, зазначених у таблиці Г.1 дозволяє зробити висновок, що ПАТ «Дельта Банк» виконує всі вимоги законів та положень з охорони праці на високому рівні (табл. Г.2), а саме:

- інструктажі з питань охорони праці проводяться раз на півроку, даний інструктаж проводиться із практикантами Банку;
- серед працівників Білоцерківського відділення ПАТ «Дельта Банк» більшість є жінками, використання праці яких відповідає законодавству. Інформації про використання у відділенні праці неповнолітніх та інвалідів немає.
- інкасатори-водії, інкасатори, забезпечуються бронежилетами, обмундируванням та засобами індивідуального захисту, зброєю,
- спеціальні автомобілі обладнані світловими та звуковими сигналами, засобами радіозв'язку.

Оцінюючи ефективність СОП, необхідно дослідити витрати, пов'язані з охороною праці в ПАТ «Дельта Банк». Аналіз даних витрат (табл. Д.1.) показав, що найбільший обсяг витрат складають доцільні витрати – 14685 грн за 2012 рік, обсяг частково доцільних витрати у 2012 році становив 9658 грн. Статті недоцільних витрат за період аналізу відсутні. За результатом аналізу

витрат можна зробити висновок, що діяльність СОП в ПАТ «Дельта Банк» є ефективною.

Узагальнена інформація щодо стану охорони праці в ПАТ«Дельта Банк» наведена у таблиці Е.1. Бали виставлені за шкалою від 1- найгірший результат до 10 – найкращий результат. Станом на 1.01.2013 року стан охорони праці ПАТ«Дельта Банк» в середньому має оцінку 9,85, тобто рівень наближається до максимального результату, а отже, ефективність СОП в ПАТ «Дельта Банк» можна оцінити як високу.

4.2 Аналіз небезпечних та шкідливих умов праці в банку

Білоцерківського відділення ПАТ «Дельта Банк» розташована по вулиці Театральна у наближеному до центральної частини міста районі. Будівля нова, трьох поверхова, цегляна знаходиться біля проїжджої частини, що обумовлює підвищений рівень шуму. З обох сторін будівлю оточують багатопверхові будинки, які дещо знижують природну освітленість приміщень Банку, тому у деяких приміщеннях доводиться вмикати світло вдень. Варто також зазначити про близькість автомобільної дороги, що створює досить високий рівень шуму.

Як зазначалося вище, в деяких кабінетах електроенергією користуються і вдень, то важливо дотримуватися правил експлуатації електроприладів. Також кабінети банку обладнані комп'ютерами, друкувальними та копіювальними приладами, що вимагає дотримання інструкції використання електроприладів. Працівники СОП у зв'язку з цим проводять інструктажі щодо правил безпеки при користуванні електроприладами, на випадок надзвичайних ситуацій, наприклад, пожежі або замикання, у кабінетах знаходяться інструкції. Не рекомендується вмикати декілька електроприладів в одну розетку з метою уникнення перевантаження.

Площа відділу споживчого кредитування становить 25 м^2 , об'єм – 80 м^3 , кількість співробітників у відділі – 2 чоловіка, таким чином на кожного доводиться 5 м^2 площі приміщення та 16 м^3 об'єму, що відповідає вимогам ДСанПІН 3.3.2-007-98 щодо робочої площі на одного працівника.

Джерелом природнього освітлення виступають 4 достатньо великих вікна, які прикриті вертикальними жалюзі. Вікна виходять на південну сторону, а тому у зв'язку з тим, що сонячні промені ускладнюють роботу за комп'ютерами, часто жалюзі закривають і використовують джерела штучного освітлення, що розміщені по всьому залу.

Розрахуємо нормоване значення коефіцієнта природнього висвітлення (КПО) для четвертого світлового пояса, у якому розташована Україна ($e_{\text{н}}^{\text{IV}}$).

Значення КПО визначається у відсотках по формулі:

$$e_{\text{н}}^{\text{IV}} = e_{\text{н}}^{\text{III}} * m * c \quad (4.1)$$

де $e_{\text{н}}^{\text{III}}$ – нормоване значення КПО для III світлового поясу $e_{\text{н}}^{\text{III}} = 1,5\%$ відповідно СНиП 11–4-79);

m – коефіцієнт світлового клімату (для України $m = 0,9$);

c – коефіцієнт сонячності (так як вікна розташовані на південь, то $c = 1$).

Тоді:

$$e_{\text{н}}^{\text{IV}} = 1,5 * 0,9 * 1 = 1,35\%$$

Оскільки джерела природнього освітлення не завжди є достатніми в відділі споживчого кредитування використовуються джерела штучного освітлення, а саме, люмінесцентні лампи, що розміщені по всьому залу.

Вентиляційна система складається із природньої та штучної, яка представлена одним кондиціонером. Природна вентиляція має схему «знизу-вверх» і побудована з дотриманням санітарно-гігієнічних норм. Система опалення у зазначеному відділі – центральна.

У ПАТ «Дельта Банк» згідно з ГОСТ 12.1.045-84 ССБТ [11], ДСанПіН 3.3.2.007-98 [12] та НРБУ-97 [13] діють такі норми:

– напруженість електростатичного поля: гранично допустимою є напруженість електростатичного поля на кожному робочому місці з ВДТ (у зон екрану дисплея, так і на поверхнях друкувального пристрою, клавіатури, обладнання) не перевищує рівнів 20 кВ/м;

– іонізуюче випромінювання: на відстані від екрану та корпусу відеотерміналу в 0,05 м потужність експозиційної дози рентгенівського випромінювання складає не більше $7,74 \times 10^{-12}$ А/кг (100 мкР/год), що відповідає ідентичній дозі 0,1 мбер/год;

– неіонізуюче електромагнітне випромінювання: напруженість електромагнітного поля навкруги ВДТ на відстані 0,50 м не перевищує за магнітною складовою у діапазоні частот 30 МГц-50 МГц – 0,3 А/м; за електричною складовою у діапазоні частот 30 МГц-50 МГц – 10 В/м;

– іонізація повітря: n^+ 2500 на 1 см³, n^- 4500 на 1 см³.

Джерелами шуму в приміщенні є принтери, блоки комп'ютерів, використання персоналом внутрішнього та зовнішнього телефонних зв'язків, розмови співробітників між собою та з клієнтами Банку, пошвавлений рух на дорозі поруч із будівлею банку.

Приміщення відділу споживчого кредитування відповідно до ДСанПіН 3.3.2.007-98 [12] за видом трудової діяльності та робочого місця належить до «Робота в залах обробки інформації на ЕОМ, робота оператора комп'ютерного набору», тому у приміщенні рівень звуку не повинен перевищувати 65 дБА, таким чином не викликаючи шкідливого впливу на працівника в процесі його трудової діяльності. Способом захисту від автомобільного шуму є пластикові вікна, що стоять у відділі та не пропускають шум з вулиці.

Згідно з ГОСТ 12.1.012-90 [15] за видом вібрації кабінет кредитного відділу Банку можна віднести до приміщень із загальною вібрацією 3, типу «в», що означає критерій – «комфорт». Тобто вібраційне навантаження працівників

відділу не впливає на зменшення продуктивності праці та на організм співробітників.

Приміщення оснащено 5 столами та 5 комп'ютерами, 5 телефонами, 4 багатофункціональними пристроями (БФП). Деякі працівники використовують один БФП на двох. Столи у кабінеті розміщені не правильно – світло падає не зліва (чотири стола розміщено біля вікна – світло падає справа і у спину працівників, один стіл розташований під стіною напроти вікна). Це вимагає додаткової зорової напруженості і значно ускладнює роботу працівників. Схема кабінету відділу роздрібного кредитування наведена у додатку Ж1.

Робоче місце працівника відділу споживчого кредитування відповідає вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 [12] щодо наступних пунктів:

- конструкція робочого столу забезпечує оптимальне розміщення на робочій поверхні обладнання, що використовується (клавіатури, дисплея, принтера) та документів і відповідає сучасним вимогам ергономіки;
- висота робочої поверхні робочого столу з ВДТ становить 700 мм, а глибина і ширина і–800 мм та 600 мм відповідно;
- робочі стільці підйомно-поворотні, регульовані за висотою, з відповідним кутом і нахилу спинки та сидіння;
- робочий стіл має простір для ніг завширшки – 600 мм, заввишки 600 мм, завглибшки 500 мм, на рівні простягнутої ноги – 650 мм;
- екран ВДТ розташований на оптимальній відстані від очей користувача – менше 600 мм;
- периферійні пристрої персонального комп'ютера (принтер, сканер, ксерокс) розташовані зліва на основному робочому столі. При цьому принтер не заважає працівнику добре бачити зображення на моніторі;
- клавіатуру розташовано на поверхні столу на відстані 200 мм від краю, звернутого до працюючого.

У відділі наявний графік технологічних перерв для тих осіб, хто працює на ПЕОМ, а також надається щорічна додаткова відпустка за особливий характер праці користувачів ПОЕМ.

В цілому, робочому місцю у відділі споживчого кредитування Білоцерківського відділення ПАТ «Дельта Банк» за гігієнічною класифікацією можна дати клас «Оптимальні умови праці».

Важливою складовою роботи відділу є мікроклімат, що включає в себе вологість та температуру повітря та навколишніх поверхонь. Провівши аналіз даних показників в приміщенні відділу було виявлено, що вони знаходяться у межах встановлених нормативних значень. Температура навколишнього повітря та поверхонь по приміщенню відділу знаходиться на рівні 21-24°C та близько 19 С відповідно та підтримується за допомогою систем вентиляції та опалення.

Аналіз професійних захворювань та виробничого травматизму показав, що протягом 2011 - 2013 років не було зафіксовано втрати працездатності через професійні захворювання та випадків травматизму.

Проаналізувавши небезпечні та шкідливі фактори умов праці у Білоцерківському відділенні ПАТ «Дельта Банк», можна підсумувати, що керівництво банку забезпечує своїх робітників необхідними та безпечними умовами праці, що підтверджується відсутністю травматизму.

4.3 Безпека в надзвичайних ситуаціях

В розрізі системи охорони праці безпека в надзвичайних ситуаціях як її складова забезпечує зменшення чи усунення ймовірності смертності та травматизму при надзвичайних ситуаціях природного або ж техногенного походження.

Обстежуючи будівлю ПАТ «Дельта Банк» з точки зору пожежної безпеки, було виявлено, що приміщення банку за стандартами вибухопожежної та пожежної безпеки, можна віднести до класу В – пожежонебезпечні, оскільки у філії є тверді горючі та важкогорючі речовини і матеріали. За класифікацією

робочих зон приміщень з вибухової та пожежної безпеки – до класу В-II. Слід зазначити, що на вхідних дверях складських приміщень є таблички з позначками категорії вибухопожежної та пожежної небезпеки приміщень, також зазначений клас вибухопожежонебезпеки згідно встановлених норм.

До потенційних причин виникнення пожежі у ПАТ «Дельта Банк» можна віднести: несправності електрообладнання чи електропроводки, що можуть

спричинити коротке замикання або пробій ізоляції; пересихання ізоляційних матеріалів; перегрів резисторів; порушення правил пожежної безпеки; виникнення надзвичайної ситуації під впливом зовнішніх факторів – пожежі.

Згідно з ГОСТ 12.1.004-91 [6] заходами та засобами, які сприяють зниженню пожежної небезпеки в Банку є:

- організація пожежної охорони, відомчих служб пожежної безпеки у відповідності до законодавства;
- розробка і реалізація правил і норм пожежної безпеки, дотримання протипожежного режиму і дій людей у разі виникнення пожежі;
- організація навчання працівників Банку правилам пожежної безпеки;
- залучення працівників до питань забезпечення пожежної безпеки;
- розробка заходів щодо дій працівників і адміністрації на випадок виникнення пожежі і організації евакуації людей;
- виготовлення і застосування засобів наглядної агітації щодо забезпечення пожежної безпеки.

Будівля філії ПАТ «Дельта банк» та її приміщення забезпечені первинними засобами пожежогасіння: повітряно-пінними вогнегасниками (8), ящиками з піском (3 шт.), пожежними відрами (4 шт.), совковими лопатами (6 шт.) та пожежним інструментом (сокирами – 6 шт., ломачами – 6 шт., гаками – 9 шт.).

Вогнегасники розміщуються у коридорах біля входів-виходів з приміщень, захищені від безпосередньої дії нагрівальних та опалювальних

приладів, а також попадання прямих сонячних променів. Відстань між місцями розташування вогнегасників в середньому становить 15 м. Строк дії всіх вогнегасників в ПАТ «Дельта Банк» до 2017 року. Слід зазначити, що підходи до засобів пожежогасіння та швидкого відключення електросхем обладнання є вільними.

У кожному кабінеті ПАТ «Дельта банк» розміщена автоматична пожежна сигналізація, а у коридорах – неавтоматична сигналізація. Системами оповіщення про пожежу в Банку сигнали оповіщення передаються одночасно по всій будівлі. Кількість оповіщувачів в банку – 2 шт., що забезпечує необхідну чутність у всіх приміщення, де перебувають люди. Система штучних вентиляційних комунікацій розміщується у гаражі. На випадок пожежі вона автоматично відключається.

Евакуаційні шляхи і виходи є вільними, і у випадку виникнення пожежі можуть забезпечити безпеку під час евакуації всіх людей, що перебувають у приміщенні ПАТ «Дельта Банк». Розташування робочих місць дозволяє здійснити швидку евакуацію в разі виникнення надзвичайної ситуації, але в операційному залі столи стоять поруч один біля одного, що затягує час евакуації. Ширина коридорів банку – 1,5 м, сходових майданчиків – 2 м, дверей – 0,8 м, кількість евакуаційних виходів у Банку – 3. Двері, розташовані на шляхах евакуації відчиняються в напрямку виходу з приміщення чи будівлі. Сходові площадки і марші мають евакуаційне освітлення та справні огорожі із поручнями. У додатку Ж.2 представлена схема евакуації.

Таким чином, проаналізувавши пожежну безпеку та безпеку при інших надзвичайних ситуаціях працівників Білоцерківського відділення ПАТ «Дельта Банк», можна зробити висновок, що в цілому вимоги щодо заходів пожежної безпеки дотримано. Наявні недоліки у вигляді утрудненої евакуації з приміщення операційного залу зі столами, розміщеними в ряд, потрібно усунути, адже від цього залежить безпека працівників та клієнтів банку.

Висновки до розділу 4

Провівши узагальнену оцінку системи охорони праці в Білоцерківському відділенні ПАТ «Дельта Банк», можна зробити висновок, що банк у всіх аспектах та питаннях щодо охорони праці виконує вимоги чинного законодавства.

Співробітники банку мають змогу ознайомлюватися з інформацією щодо цього питання в повній мірі. У відділенні, де чисельність працівників складає 29 осіб, самостійної СОП не створювали, а призначено відповідальну особу з питань охорони праці, якою є начальник відділення. Питання охорони праці розкривається і в колективному договорі. Аналіз витрат, пов'язаних з охороною праці, показав, що управління охороною праці в банку здійснюється ефективно. Станом на 01.01.2013 року стан охорони праці ПАТ «Дельта Банк» в середньому має оцінку 9,85, тобто рівень наближається до максимального результату, а отже, ефективність СОП можна оцінити як високу.

Проаналізувавши небезпечні та шкідливі фактори умов праці у Білоцерківському відділенні ПАТ «Дельта Банк», можна зробити висновок, що працівники забезпечені необхідними та безпечними умовами праці, які відповідають встановленим нормам. Робочому місцю у відділі споживчого кредитування за гігієнічною класифікацією можна дати клас «Оптимальні умови праці». Цей висновок підтверджується відсутністю травматизму в банку. Проте виявлені недоліки щодо підвищеного рівня шуму, деякі відхилення від норм ергономіки робочих місць, нестача природнього освітлення потребують негайного виправлення та реакції з боку керівництва.

Провівши аналіз пожежної безпеки, можна зробити висновок, що в цілому вимоги щодо заходів пожежної безпеки дотримано. Наявні недоліки у вигляді утрудненої евакуації з великого приміщення операційного залу зі столами, розміщеними в ряд, потрібно усунути.

ВИСНОВКИ

Споживчий кредит – це кредит, що надається фізичній особі громадянину України банківською установою в національній валюті в готівковій або безготівковій формі та направлений на споживчі цілі, а саме придбання споживчих товарів та послуг. Головна ціль споживчого кредитування – створення передумов для зростання кількості поточних рахунків населення в банках як джерела безкоштовних для банків грошових коштів, що можуть бути використані на цілі поточного кредитування у межах залишку на рахунку.

На сьогодні, в Україні існує низка проблем які гальмують розвиток цього виду кредитування сьогодні. Ці проблеми є як макроекономічними, тобто, пов'язані із станом економіки країни в цілому, так і мікроекономічними, тобто, труднощі пов'язані з діяльністю безпосередньо комерційних установ. Однією такою проблемою споживчого кредитування в Україні залишається висока вартість кредитів для фізичних осіб. Мінімізація ризиків банківського споживчого кредитування має здійснюватися силами самих банків шляхом застосування активних методів впливу на ймовірність неповернення позик і відсотків за ними у бік зменшення.

У ході роботи було обгрунтовано, що необхідною умовою розвитку банківського споживчого кредитування є інформаційне забезпечення, а саме: внутрішня інформація бухгалтерського обліку (фінансового, управлінського та статистичного характеру) та зовнішня економічна інформація (фінансового, макроекономічного та статистичного характеру).

Для ефективного управління кредитами банк повинен мати ефективну організаційну структуру, яка обов'язково повинна включати власну службу по роботі з кредитною заборгованістю.

Процес споживчого банківського кредитування можна розділити на декілька етапів, основними з яких є: підготовка кредиту, структурування та обслуговування кредиту.

В ході роботи було визначено, що за аналізований період, відбувалося зростання кредитного портфелю, як в абсолютному вимірі так і в загальній структурі активів, станом на 01.01.2013 року відбулося збільшення кредитного портфелю на 46,36%.

Споживчі кредити в кредитному портфелі банку також набували зростання, можна помітити стійку тенденцію до збільшення кредитів наданих фізичним особам на поточні потреби за аналізований період.

Отже можна дійти висновку, що кредитна політика банку як в цілому так і щодо операцій з фізичними особами є оптимальною. Про це свідчить структура кредитного портфелю, в якому більшу частку займають якісні кредити. Кредитна діяльність банку направлена не тільки на кількісне зростання обсягів кредитів, але й на якісне зростання шляхом залучення клієнтів за рахунок розширення асортименту та підвищення якості обслуговування клієнтів, що сприяє підвищенню стабільності кредитного портфелю банку та зменшення ступеня ризику.

Процес надання споживчих кредитів в ПАТ «Дельта Банк» включає декілька етапів, а саме: попередня бесіда з клієнтом та виявлення потреб; подання заявки на отримання кредиту; підготовка документів та структурування кредиту; підписання документів; процес обслуговування кредиту.

Та можна сказати, що механізм надання та обслуговування споживчих кредитів в ПАТ «Дельта Банк» є достатньо комплексним та враховує потреби клієнта, оскільки надання кредиту є прозорим та досить швидким, оскільки банком передбачено можливість надання експрес кредитів, фізичним особам. Банк має досить розгалужену мережу філій та точок продажу.

Провівши узагальнену оцінку системи охорони праці в Білоцерківському відділенні ПАТ «Дельта Банк», можна зробити висновок, що банк у всіх аспектах та питаннях щодо охорони праці виконує вимоги чинного законодавства.

Автором визначено, що існуюча методика кредитного скорингу в достатній мірі не враховує всі можливі аналітичні методи. Хоча широкий спектр показників, які повинні бути враховані для повної та ґрунтовної оцінки кредитоспроможності клієнта-фізичної особи, потребує одночасного використання різних способів отримання рішення, а тому доцільним є застосування гібридних експертних скорингових систем.

Отже, запропонована гібридна скорингова система оцінки кредитоспроможності позичальників-фізичних осіб з розширеним переліком показників, що враховуються при визначенні рівня кредитоспроможності потенційного клієнта, та диверсифікованого підходу до отримання інтегрального показника дозволить банкам більш комплексно та ґрунтовніше досліджувати не тільки фінансову спроможність клієнта розраховуватися за отриманий кредит, але й взяти до уваги широкий спектр якісних чинників, зміни в яких можуть негативно вплинути на можливість клієнта виконувати зобов'язання перед банком.

Для мінімізації кредитного ризику в споживчому кредитуванні автором запропоновано, додаткову послугу, що може бути запропонована позичальникам-фізичним особам при укладанні кредитної угоди та частково поєднує у собі характеристики існуючих інструментів мінімізації ризику. Основною метою даної послуги являється мінімізація ризику втрати коштів банком у разі виникнення проблем з погашенням кредиту. Послуга «Депозитний резерв» передбачає її добровільне обрання клієнтом та «підключення» до кредитної справи.

При оформленні нової послуги позичальник отримує наступні переваги: додаткова можливість дострокового погашення кредиту; заощадження суми банківської винагороди; можливість додаткової економії; збільшення платоспроможності, оскільки платіж не є обтяжливим.

Серед переваг банку від впровадження гібридного банківського продукту слід виокремити наступні: банк мінімізує суму можливої втрати у випадку виникнення проблем з погашенням кредиту та сплати відсотків позичальником;

щомісяця банк отримує кошти, які може на заздалегідь розрахований проміжок часу використовувати в своїх активних операціях; така послуга може стати конкурентною перевагою у боротьбі банків за клієнтів на ринку споживчого кредитування; банк отримує ліквідне грошове забезпечення за кредитом.

При проведенні аналізу охорони праці та безпеки життєдіяльності в надзвичайних ситуаціях в ПАТ «Дельта Банк» виявлено, що співробітники банку мають змогу ознайомлюватися з інформацією щодо в повній мірі. У відділенні, де чисельність працівників складає 29 осіб, самостійної СОП не створювали, а призначено відповідальну особу з питань охорони праці, якою є начальник відділення. Питання охорони праці розкривається і в колективному договорі. Аналіз витрат, пов'язаних з охороною праці, показав, що управління охороною праці в банку здійснюється ефективно. Станом на 01.01.2013 року стан охорони праці ПАТ «Дельта Банк» в середньому має оцінку 9,85, тобто рівень наближається до максимального результату, а отже, ефективність СОП можна оцінити як високу.

Проаналізувавши небезпечні та шкідливі фактори умов праці у Білоцерківському відділенні ПАТ «Дельта Банк», можна зробити висновок, що працівники забезпечені необхідними та безпечними умовами праці, які відповідають встановленим нормам. Робочому місцю у відділі споживчого кредитування за гігієнічною класифікацією можна дати клас «Оптимальні умови праці». Цей висновок підтверджується відсутністю травматизму в банку. Проте виявлені недоліки щодо підвищеного рівня шуму, деякі відхилення від норм ергономіки робочих місць, нестача природнього освітлення потребують негайного виправлення та реакції з боку керівництва.

Провівши аналіз пожежної безпеки, можна зробити висновок, що в цілому вимоги щодо заходів пожежної безпеки дотримано. Наявні недоліки у вигляді утрудненої евакуації з великого приміщення операційного залу зі столами, розміщеними в ряд, потрібно усунути.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антіпова, Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки [Електронний ресурс] / Н. А. Антіпова. – Режим доступу : http://library.kpi.kharkov.ua/Vestnik/2010_8/stati/Antipova.pdf. – Назва з екрану
2. Бідюк П.І. Система для оцінювання і прогнозування стану позичальника на основі мереж Байєса // Наукові праці. – Миколаїв:Видавництво «Чорномор», 2010. – С.60-74.
3. Васюренко, О.В. Банківські операції [Текст]: Навч. пос./ О.С. Васюренко. – 6-те вид., перероб і доп. – К.: Знання, 2008 – 318 с. – ISBN 978–966–346–319–2.
4. Внутрішнє положення про споживче кредитування ПАТ «Дельта Банк» [Електронний ресурс] : затверджено постановою Правління від 12.02.2006 року. – Внутрішній сайт Дельта Банку.
5. Вовк, В.Я. Кредитування і контроль [Текст]: Навч. посб. / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. – К.: Знання, 2008. – 463 с. - ISBN 978–966–346–402.
6. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования [Электронный ресурс]: Система стандартов безопасности труда – Режим доступа: <http://best-stroy.ru/gost/download.php?file=2026>. – Заглавие с экрана.
7. ГОСТ 12.1.012-90 ССБТ. Вибрационная безопасность. Общие требования безопасности [Электронный ресурс]: Система стандартов безопасности труда – Режим доступа: <http://vsegost.com/Catalog/29/2924.shtml>. – Заглавие с экрана.
8. ГОСТ 12.1.045-84 ССБТ. Электростатические поля. Допустимые уровни на рабочих местах и требования к проведению контроля [Электронный ресурс]: Система стандартов безопасности труда. – Режим доступа: <http://vsegost.com/Catalog/27/2729.shtml>. – Заглавие с экрана.
9. Гроші та кредит/за ред.. М.І. Савлука. – К.: Либідь 1992 – с.198

10. Гуцал, І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.04.01 / І. С. Гуцал ; Київ. нац. екон. ун-т. – Київ, 2004. – 31 с.

11. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСанПіН 3.3.2.007-98 [Електронний ресурс] : Режим доступу : klimenko.kiev.ua/ekolad/docs/dsanpin.doc. – Заголовок з екрану.

12. Дзюблюк О. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці [Електронний ресурс] / Журнал європейської економіки. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/jee/ua/2010_1/jee-1-ua/07Dz_ua.pdf. –

Назва з екрану

13. Єпіфанов, А.О. Операції комерційних банків [Текст]: Навчальний посібник / А.О. Єпіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 523 с. – ISBN 978–966–680–319–2.

14. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л, Смовженко Т.С., Фінансовий словник. 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 587с.

15. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник /І.Ю.Івченко. – Київ «Центр навчальної культури», 2004. – 304 с.

16. Камінський А.Б. Моделювання фінансових ризиків [Текст]: Монографія / А.Б.Камінський. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006.- 306с.

17. Камінський А.С. Експертна модель кредитного скорингу позичальника банку /А.С.Камінський // Банківська справа.- 2006. - №1. – С.75.

18. Кириченко О.А.Банківське кредитування споживчого ринку: проблеми розвитку [Текст] / Л.В.Патеркіна//Актуальні проблеми економіки. – 2008. – 7(85). – С.182-199.

19. Ковалев А. Оцінка кредитних ризиків [Текст] /А.Ковалев //Фінансовій директор. - 2007. - №6. – С.80-86.

20. Колективний договір ПАТ «Дельта Банк»[Електронний ресурс] : затверджено постановою Правління від 14.07.2009 року. – Внутрішній сайт Дельта Банку.

21. Кредитування та ризики: навчальний посібник /М.П. Денисенко, В.М. Домрачев, В.Г. Кабанов, А.В. Ігнатенко, К.А. Чигирин. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 480с.

22. Кривова О.А., Коваленко А.С. Применение кластерного анализа для выявления соотношений индикаторов демографического развития // Кибернетика и вычислительная техника. – К.:Академ переодика, 2007. – С.34-39.

23. Кузнецова Н.В. Порівняльний аналіз характеристик моделей оцінювання ризиків кредитування // Наукові вісті НТУУ «КПІ». – 2010. - №1. – С.42-53.

24. Лагутін В.Д. Кредитування: Теорія і практика: Навч. Посібник. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 215 с.

25. Меркулова, И. В. Деньги, кредит, банки: учебное пособие [Текст] /И. В. Меркулова, А. Ю. Лукьянова. – М.: КНОРУС, 2010. – 352 с.

26. Міщенко, Н.Г. Банківські операції [Текст]: Підручник / За ред. В.І. Міщенка, Н.Г. Славянської . – К.: Знання, 2006. – 727 с. – ISBN 966–364–155–Х.

27. Мещеренков, А.А. Фінансовий менеджмент у банках банку □Текст□ : Навчальний посібник для студентів вузів / А.А. Мещеренков, Л.В. Липняк. – К. : ЦУЛ, 2006. – 282 с. – ISBN 966–364–154–1.

28. Мочерний, С.В. Банківська система України [Текст]: Навчальний посібник / С.В. Мочерний, Л.С. Тришак – Львів: Тріада плюс, 2004. – 304 с. – ISBN 966–8958–01–2.

29. Назаренко, А.М. Эконометрика [Текст]: Учебное пособие / А.М. Назаренко – Сумы: Изд-во СумГУ, 2000. – 421 с. – ISBN 966–657–006–8.

30. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97) : Державні гігієнічні нормативи [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://www.ic-chernobyl.kiev.ua/nd/nrbu_97.htm. – Заголовок з екрану.

31. Офіційний сайт Національного банку України – Режим доступу // <http://www.bank.gov.ua>. – Заголовок з екрану.

32. Офіційний сайт Незалежної асоціації банків України [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/ukr/analytics/main/raitings/>. – Заголовок з екрану.

33. Офіційний сайт ПАТ «Дельта Банк» [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://deltabank.com.ua/>. – Заголовок з екрану.

34. Петрук, О.М. Банківська справа [Текст] : Навчальний посібник /О.М. Петрук; За ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с. – ISBN 966-574-648-02.

35. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. – К. : ВРУ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>. – Заголовок з екрану.

36. Про охорону праці : закон України [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.154.19&nobreak=1>. – Заголовок з екрану.

37. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : інструкція, затверджена постановою від 28.08.2001 р. № 368. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z084101&p=1267817>. – Заголовок з екрану.

38. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 25.01.2012 № 23. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>. – Заголовок з екрану.

39. Про розподіл банків на групи [Електронний ресурс] : рішення Національного банку України від 13 грудня 2012 року N 974. – Режим доступу :

<http://document.ua/pro-rozpodil-bankiv-na-grupi-doc125531.html>. – Заголовок з екрану.

40. Про службу охорони праці : Типове положення [Електронний ресурс]: Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04>. – Заголовок з екрану.

41. Річний фінансовий звіт ПАТ «Дельта Банк» за 2012 рік // результати діяльності банку, що підлягають оприлюдненню в ЗМІ [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://deltabank.com.ua/f/1/about/financial_results/Annual%20Report%202013%20-%20UA.pdf. – Заголовок з екрану.

42. Розенберг Дж.М. Словарь банковских терминов: пер. с. англ. / Дж.М. Розенберг. – М. : Инфра-М, 1997. – 360 с.

43. Роулз П.С. Банковский менеджмент: пер. с. англ. / П.С. Роулз – М. : Дело ЛТД, 1995. – 768 с.

44. Сало, І. В. Фінансовий менеджмент банку [Текст] : навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 14 с. – ISBN 978-966-680-312-5.

45. Сидоренко, В.А. Проблеми організації кредитного процесу в комерційних банках України [Текст] / В.А. Сидоренко // Вісник УБС НБУ – 2009. – № 3 (6). – С. 142-147.

46. Слобода, Л.Я. Роль та функції кредитних ризиків у банківській діяльності [Текст] / Слобода Л. // Регіональна економіка. – 2008 – №1. – С.128-132.

47. Слобода, Л. Я. Дослідження факторів кредитних ризиків банків [Текст] / Л. Я. Слобода // Регіональна економіка. – 2009. – № 1. – С. 125-135.

48. Хайкин С. Нейронные сети: Полный курс. – М.: «Вильямс». 2008. – 1104 с.

49. Хохлов Н.В. Управление риском /Н.В.Хохлов. – М. : ЮНИТИ, 2010. – 239 с.

50. Чернов В.А. Анализ коммерческого риска / В.А.Чернов. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 128 с.

51. Шеремет, О.О. Фінансовий аналіз [Текст] : Навчальний посібник / О.О. Шеремет – К.: Міленіум, 2003. –160 с. – ISBN 96–6–8251–89–X.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Динаміка та структура пасивів ПАТ «дельта Банк» з 1.01. 2011 р. по 1.01.2013 р.

Пасиви	На 01.01.2011		На 01.01.2012		На 01.01.2013		Абсолютний приріст, тис. грн..			Темп росту, %		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу
							на 01.01.2012	на 01.01.2013		на 01.01.2012	на 01.01.2013	
1. Зобов'язання	13190489	95,60	21766 880	93,76	26832203	89,91	8 576 391	5 065 323	13641714	165,02	123,27	203,42
2. Власний капітал	607 483	4,40	1 449 536	6,24	3 010 265	10,09	842 053	1 560 729	2 402 782	238,61	207,67	495,53
Усього пасивів	13797972	100	23216416	100	29842468	100	9 418 444	6 626 052	16044496	168,26	128,54	216,28

Таблиця А.2 – Динаміка та структура власного капіталу ПАТ «дельта Банк» з 1.01. 2011 р. по 1.01.2013 р.

Власний капітал	На 01.01.2011		На 01.01.2012		На 1.01.2013		Абсолютний приріст, тис. грн..			Темп росту, %		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу
							на 01.01.2012	на 1.01.2013		на 01.01.2012	на 1.01.2013	
Статутний капітал	510 000	83,95	827 000	57,05	2 327 000	77,30	317 000	1 500 000	1817000	162,16	281,38	456,27
Емісійні різниці	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
Незарєєстровані внески до статутного капіталу	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	14 935	2,46	469 338	32,38	97 858	3,25	454 403	-371 480	82 923	3142,54	20,85	655,22
Резервні та інші фонди банку	83 366	13,72	98 301	6,78	567 640	18,86	14 935	469 339	484 274	117,91	577,45	680,90
Резерви переоцінки	-818	-0,13	54 896	3,79	17 768	0,59	55 714	-37 128	18 586	-6711,00	32,37	-2172,16
Усього власного капіталу	607 483	100	1 449 536	100	3 010 265	100	842 053	1 560 729	2402782	238,61	207,67	495,53

Таблиця А.3 – Динаміка та структура зобов'язань ПАТ «Дельта Банк» з 01.01. 2011 р. по 01.01.2013 р.

Зобов'язання	На 01.01.2011		На 01.01.2012		На 1.01.2013		Абсолютний приріст, тис. грн..			Темп росту, %		
	сума, тис. грн.	питома вага,%	сума, тис. грн.	питома вага,%	сума, тис. грн.	питома вага,%	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу
							на 01.01.2012	на 01.01.2013		на 01.01.2012	на 01.01.2013	
1. Кошти банків	4 515 797	34,24	8288316	38,08	7768193	28,95	3772519	-520123	3252396	183,54	93,72	172,02
2. Кошти юридичних осіб, усього	1 135 162	8,61	2192749	10,07	3845805	14,33	1057587	1653056	2710643	193,17	175,39	338,79
у тому числі 2.1 кошти юридичних осіб на вимогу	751 178	5,69	1218226	5,60	2052809	7,65	467048	834583	1301631	162,18	168,51	273,28
3. Кошти фізичних осіб, усього	5 593 317	42,40	8160482	37,49	13352496	49,76	2567165	5192014	7759179	145,90	163,62	238,72
у тому числі 3.1 кошти фізичних осіб на вимогу	720 663	5,46	1063922	4,89	2073019	7,73	343259	1009097	1352356	147,63	194,85	287,65
4. Боргові цінні папери, емітовані банком	0	0,00	1154483	5,30	1204000	4,49	1154483	49517	1204000	X	104,29	X
5. Інші залучені кошти	76	0,00	0	0,00	90000	0,34	-76	90000	89924	X	X	X
6. Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
7. Відстрочені податкові зобов'язання	8 510	0,06	230000	1,06	240407	0,90	221490	10407	231897	2702,70	104,52	2825,00
8. Резерви за зобов'язаннями	1 084	0,01	19957	0,09	3524	0,01	18873	-16433	2440	1841,05	17,66	325,10
9. Інші фінансові зобов'язання	908 211	6,89	584837	2,69	292647	1,09	-323374	-292190	-615564	64,39	50,04	32,22
10. Інші зобов'язання	318 836	2,42	850064	3,91	35131	0,13	531228	-814933	-283705	266,61	4,13	11,02
11. Субординований борг	709 497	5,38	285992	1,31	0	0,00	-423505	-285992	-709497	40,31	0,00	0,00
Усього зобов'язань	13 190489	100	21766880	100	26832203	100	8576391	5065323	13641714	165,02	123,27	203,42

Таблиця А.4 – Динаміка та структура активів ПАТ «Дельта Банк» з 1.01. 2011 р. по 1.01.2013 р.

Активи	На 01.01.2011		На 01.01.2012		На 01.01.2013		Абсолютний приріст, тис. грн.			Темп росту, %		
	сума, тис. грн.	питом а вага, %	сума, тис. грн.	питом а вага, %	сума, тис. грн.	питом а вага, %	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу	в порівнянні з попереднім роком		за період аналізу
							на 01.01.2012	на 01.01.2013		на 01.01.2012	на 01.01.2013	
1. Грошові кошти та їх еквіваленти	2 388 850	17,31	2 166 601	9,33	4581 108	15,35	-222249	2414 507	2 192 258	90,70	211,44	191,77
2. Кошти обов'язкових резервів банку в НБУ		0,00		0,00	325 081	1,09	0	325 081	325 081	X	X	X
3. Торгові цінні папери	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
4. Інші фін.активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	0	0,00	850 019	3,66	855 267	2,87	850019	5 248	855 267	X	X	X
5. Кошти в інших банках усього	472 441	3,42	1 720 698	7,41	1 002344	3,36	1248257	-718 354	529 903	364,21	58,25	212,16
6. Кредити та заборгованість клієнтів, усього	8 970 680	65,01	13822618	59,54	18021403	60,39	4851938	4 198785	9 050 723	154,09	130,38	200,89
6.1 у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	8 236 990	59,70	10109809	43,55	8914 224	29,87	1872819	-1195585	677 234	122,74	88,17	108,22
6.2 кредити та заборгованість фізичних осіб	4 076 013	29,54	7 942 142	34,21	9107 179	30,52	3866129	1 165037	5 031 166	194,85	114,67	223,43
7. Цінні папери в портфелі банку на продаж	159 669	1,16	2 411 926	10,39	2 044 111	6,85	2252257	-367 815	1 884 442	1510,58	84,75	1280,22

Продовження таблиці А.4

8. Цінні папери в портфелі банку до погашення	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
9. Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
10. Інвестиційна нерухомість	190 741	1,38	1 149 982	4,95	1255 749	4,21	959241	105 767	1 065 008	X	X	X
11. Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0	0,00	0	0,00	5 000	0,02	0	5 000	5 000	X	X	X
12. Відстрочений податковий актив	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0	X	X	X
13. Основні засоби та нематеріальні активи	195 309	1,42	287 591	1,24	345 737	1,16	92282	58 146	150 428	147,25	120,22	177,02
14. Інші фінансові активи	1 408 364	10,21	699 976	3,02	1250 581	4,19	-708388	550 605	-157 783	49,70	178,66	88,80
15. Інші активи	12 723	0,09	105 465	0,45	80 877	0,27	92742	-24 588	68 154	828,93	76,69	635,67
16. Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	0	0,00	1 540	0,01	75 210	0,25	1540	73 670	75 210	X	X	X
Усього активів	13 797972	100	23216416	100	29842468	100	9418444	6 626 052	16044496	168,26	128,54	216,28

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Показники оцінки соціального становища позичальника

Код	Показник	Код	Параметри
Y ₁₋₁	Стать	Z ₁₋₁₁	Чоловік
		Z ₁₋₁₂	Жінка
Y ₁₋₂	Вік	Z ₁₋₂₁	до 25 років
		Z ₁₋₂₂	25-35 років
		Z ₁₋₂₃	35-45 років
		Z ₁₋₂₄	45-60 років
		Z ₁₋₂₅	більше 60 років
Y ₁₋₃	Сімейний стан	Z ₁₋₃₁	Не одружений/не одружена
		Z ₁₋₃₂	Одружений/одружена
		Z ₁₋₃₃	Розведений/розведена
		Z ₁₋₃₄	Вдівець/вдова
Y ₁₋₄	Дані по чоловіку/дружині		
Y ₁₋₄₁	Вік	Z ₁₋₄₁₁	до 25 років
		Z ₁₋₄₁₂	25-35 років
		Z ₁₋₄₁₃	35-45 років
		Z ₁₋₄₁₄	45-60 років
		Z ₁₋₄₁₅	більше 60 років
Y ₁₋₄₂	Робота	Z ₁₋₄₂₁	Не працює/домогосподарка
		Z ₁₋₄₂₂	Пенсіонер
		Z ₁₋₄₂₃	Службовець
		Z ₁₋₄₂₄	Держслужбовець/військовий
		Z ₁₋₄₂₅	Менеджер середньої ланки
		Z ₁₋₄₂₆	Керівник
Y ₁₋₅	Дані про дітей		
Y ₁₋₅₁	До 18 років	Z ₁₋₅₁₁	Немає
		Z ₁₋₅₁₂	1
		Z ₁₋₅₁₃	2
		Z ₁₋₅₁₄	Більше 2
Y ₁₋₅₂	Більше 18 років	Z ₁₋₅₂₁	Немає
		Z ₁₋₅₂₂	1
		Z ₁₋₅₂₃	2
		Z ₁₋₅₂₄	Більше 2
Y ₁₋₆	Особи на утриманні	Z ₁₋₆₁	Немає
		Z ₁₋₆₂	1
		Z ₁₋₆₃	2
		Z ₁₋₆₄	Більше 2
Y ₁₋₇	Освіта	Z ₁₋₇₁	Середня
		Z ₁₋₇₂	Середня з відзнакою
		Z ₁₋₇₃	Неповна вища/спеціальна
		Z ₁₋₇₄	Неповна вища/спеціальна з відз.
		Z ₁₋₇₅	Вища
		Z ₁₋₇₆	Вища з відзнакою

Таблиця Б.2 – Показники оцінки економічного положення позичальника

Код	Показник	Код	Параметри
Y ₂₋₁	Робота/рівень посади	Z ₂₋₁₁	Не працює/домогосподарка
		Z ₂₋₁₂	Пенсіонер
		Z ₂₋₁₃	ФОП/СПД
		Z ₂₋₁₄	Службовець
		Z ₂₋₁₅	Держслужбовець/військовий
		Z ₂₋₁₆	Менеджер середньої ланки
		Z ₂₋₁₇	Керівник
Y ₂₋₂	Робота за спеціальністю	Z ₂₋₂₁	Так
		Z ₂₋₂₂	Ні
Y ₂₋₃	Сфера діяльності підприємства	Z ₂₋₃₁	Промисловість
		Z ₂₋₃₂	Сфера послуг
		Z ₂₋₃₃	Фінансові організації
		Z ₂₋₃₄	Бюджетна сфера
		Z ₂₋₃₅	Державна служба
		Z ₂₋₃₆	Військова служба
		Z ₂₋₃₇	Інше
Y ₂₋₄	Організаційно-правова форма підприємства	Z ₂₋₄₁	Публічне АТ
		Z ₂₋₄₂	Приватне АТ
		Z ₂₋₄₃	ФОП/СПД
		Z ₂₋₄₄	ТОВ
		Z ₂₋₄₅	Державне
		Z ₂₋₄₆	Інше
Y ₂₋₅	Загальний трудовий стаж	Z ₂₋₅₁	Менше 1 року
		Z ₂₋₅₂	1-2 роки
		Z ₂₋₅₃	2-5 років
		Z ₂₋₅₄	Більше 5 років
Y ₂₋₆	Стаж на останньому місці роботи	Z ₂₋₆₁	Менше 1 року
		Z ₂₋₆₂	1-2 роки
		Z ₂₋₆₃	2-5 років
		Z ₂₋₆₄	Більше 5 років
Y ₂₋₇	Строк проживання в даній місцевості	Z ₂₋₇₁	Менше 1 року
		Z ₂₋₇₂	1-2 роки
		Z ₂₋₇₃	2-5 років
		Z ₂₋₇₄	Більше 5 років
Y ₂₋₈	Тип населеного пункту	Z ₂₋₈₁	Місто
		Z ₂₋₈₂	СМТ
		Z ₂₋₈₃	Село
		Z ₂₋₈₄	Інше
Y ₂₋₉	Наявність нерухомості	Z ₂₋₉₁	1-2-х кімнатна квартира
		Z ₂₋₉₂	3-х та більше кімнатна квартира
		Z ₂₋₉₃	Будинок
		Z ₂₋₉₄	Кімната в гуртожитку
		Z ₂₋₉₅	Немає/винаймає
Y ₂₋₁₀	Наявність автотранспорту	Z ₂₋₁₀₁	Автомобіль 2008-2013 року випуску
		Z ₂₋₁₀₂	Автомобіль до 2008 року випуску
		Z ₂₋₁₀₃	Не володіє
Y ₂₋₁₁	Цінні папери	Z ₂₋₁₁₁	Є
		Z ₂₋₁₁₂	Немає

Продовження таблиці Б.2

Y ₂₋₁₂	Закордонний паспорт з візами протягом трьох останніх років	Z ₂₋₁₂₁	Є
		Z ₂₋₁₂₂	Немає
Y ₂₋₁₃	Наявність депозитного рахунку	Z ₂₋₁₃₁	Є, сума _____
		Z ₂₋₁₃₂	Немає

Таблиця Б.3 – Показники оцінки ділової репутації позичальника

Код	Показник	Код	Параметри
Y ₃₋₁	Кредитна історія	Z ₃₋₁₁	Немає
		Z ₃₋₁₂	Позитивна
		Z ₃₋₁₃	Відносно позитивна
		Z ₃₋₁₄	Негативна
Y ₃₋₂	Наявність кредитів в інших банках	Z ₃₋₂₁	Немає
		Z ₃₋₂₂	Є, погашення відбувається вчасно
		Z ₃₋₂₃	Є, погашення відбуваються з затримками
		Z ₃₋₂₄	Є, кредит не погашається
Y ₃₋₃	Кількість випадків несвоєчасного погашення	Z ₃₋₃₁	Немає
		Z ₃₋₃₂	1-3
		Z ₃₋₃₃	3-6
		Z ₃₋₃₄	Більше 6
Y ₃₋₄	Максимальна кількість днів несвоєчасного погашення	Z ₃₋₄₁	Немає
		Z ₃₋₄₂	1-3
		Z ₃₋₄₃	4-7
		Z ₃₋₄₄	Більше тижня
Y ₃₋₅	Наявність боргів за комунальні послуги	Z ₃₋₅₁	Немає
		Z ₃₋₅₂	Немає даних
		Z ₃₋₅₃	Заборгованість до 2 місяців
		Z ₃₋₅₄	Заборгованість від 2 місяців до півроку
		Z ₃₋₅₅	Заборгованість більше ніж за півроку
Y ₃₋₆	Наявність судимостей, зв'язків з кримінальними колами, схильності до алкоголізму та наркоманії	Z ₃₋₆₁	Є
		Z ₃₋₆₂	Немає
		Z ₃₋₆₃	Немає даних

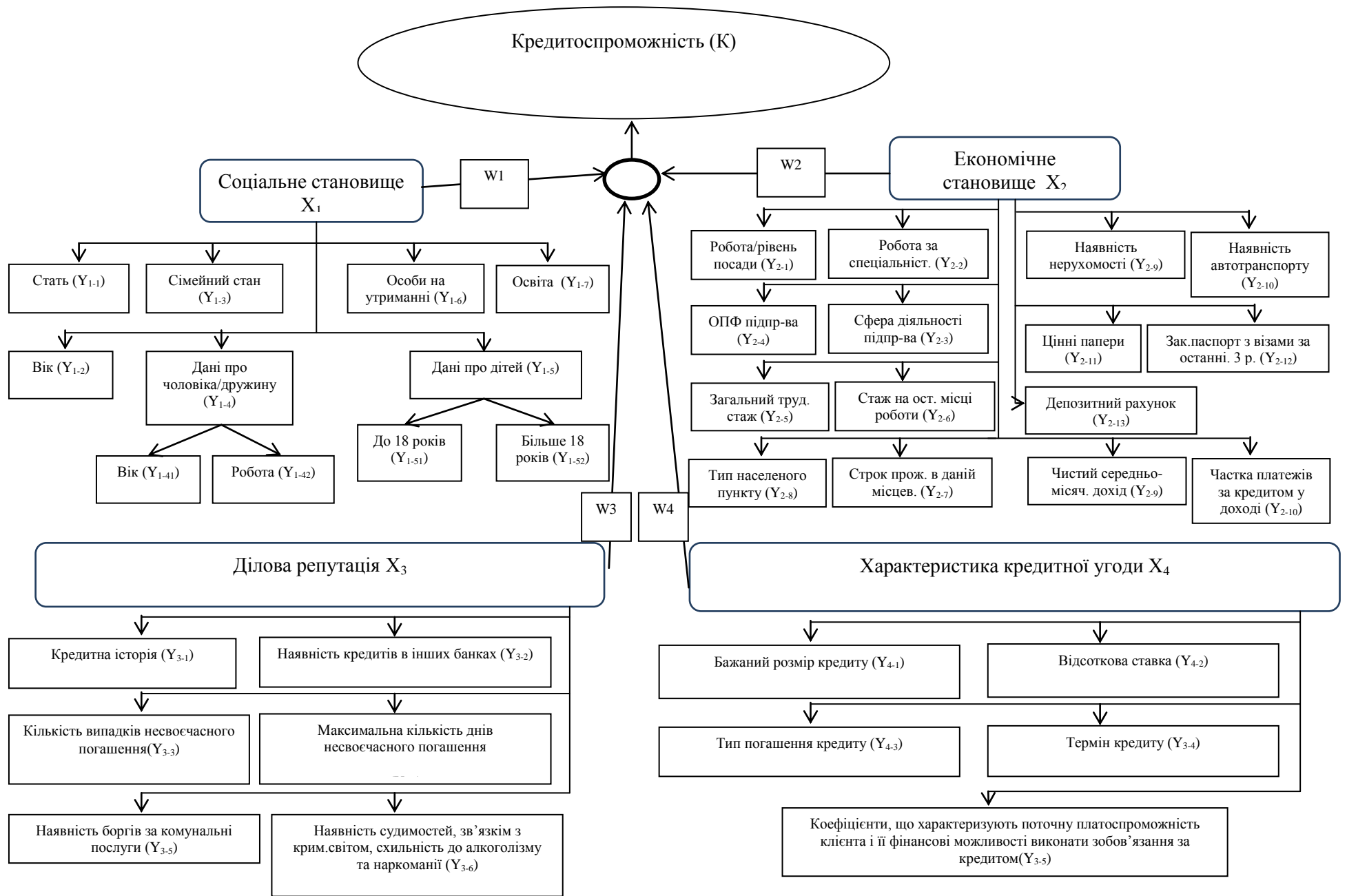

Рисунок Б.1 – Загальний механізм кредитного скорингу (запропонований автором)

Додаток В

Таблиця В.1 – Показники оцінки соціального становища позичальника з ваговими коефіцієнтами

Код	Показник	Вагові коефіцієнти	Код	Параметри	
Y ₁₋₁	Стать	0,15	Z ₁₋₁₁	Чоловік	
			Z ₁₋₁₂	Жінка	
Y ₁₋₂	Вік	0,2	Z ₁₋₂₁	до 25 років	
			Z ₁₋₂₂	25-35 років	
			Z ₁₋₂₃	35-45 років	
			Z ₁₋₂₄	45-60 років	
			Z ₁₋₂₅	більше 60 років	
Y ₁₋₃	Сімейний стан	0,15	Z ₁₋₃₁	Не одружений/не одружена	
			Z ₁₋₃₂	Одружений/одружена	
			Z ₁₋₃₃	Розведений/розведена	
			Z ₁₋₃₄	Вдівець/вдова	
Y ₁₋₄	Дані по чоловіку/дружині 0,15				
Y ₁₋₄₁	Вік	3 0,4	них	Z ₁₋₄₁₁	до 25 років
				Z ₁₋₄₁₂	25-35 років
				Z ₁₋₄₁₃	35-45 років
				Z ₁₋₄₁₄	45-60 років
				Z ₁₋₄₁₅	більше 60 років
Y ₁₋₄₂	Робота	0,6		Z ₁₋₄₂₁	Не працює/домогосподарка
				Z ₁₋₄₂₂	Пенсіонер
				Z ₁₋₄₂₃	Службовець
				Z ₁₋₄₂₄	Держслужбовець/військовий
				Z ₁₋₄₂₅	Менеджер середньої ланки
				Z ₁₋₄₂₆	Керівник
Y ₁₋₅	Дані про дітей 0,10				
Y ₁₋₅₁	До 18 років	3 0,8	них	Z ₁₋₅₁₁	Немає
				Z ₁₋₅₁₂	1
				Z ₁₋₅₁₃	2
				Z ₁₋₅₁₄	Більше 2
Y ₁₋₅₂	Більше 18 років	0,2		Z ₁₋₅₂₁	Немає
				Z ₁₋₅₂₂	1
				Z ₁₋₅₂₃	2
				Z ₁₋₅₂₄	Більше 2
Y ₁₋₆	Особи на утриманні	0,15		Z ₁₋₆₁	Немає
				Z ₁₋₆₂	1
				Z ₁₋₆₃	2
				Z ₁₋₆₄	Більше 2
Y ₁₋₇	Освіта	0,1		Z ₁₋₇₁	Середня
				Z ₁₋₇₂	Середня з відзнакою
				Z ₁₋₇₃	Неповна вища/спеціальна
				Z ₁₋₇₄	Неповна вища/спеціальна з відз.
				Z ₁₋₇₅	Вища

Таблиця В.2 – Показники оцінки економічного положення позичальника з ваговими коефіцієнтами

Код	Показник	Вагові коефіцієнти	Код	Параметри
Y ₂₋₁	Робота/рівень посади	0,25	Z ₂₋₁₁	Не працює/домогосподарка
			Z ₂₋₁₂	Пенсіонер
			Z ₂₋₁₃	ФОП/СПД
			Z ₂₋₁₄	Службовець
			Z ₂₋₁₅	Держслужбовець/військовий
			Z ₂₋₁₆	Менеджер середньої ланки
			Z ₂₋₁₇	Керівник
Y ₂₋₂	Робота за спеціальністю	0,18	Z ₂₋₂₁	Так
			Z ₂₋₂₂	Ні
Y ₂₋₃	Сфера діяльності підприємства	0,10	Z ₂₋₃₁	Промисловість
			Z ₂₋₃₂	Сфера послуг
			Z ₂₋₃₃	Фінансові організації
			Z ₂₋₃₄	Бюджетна сфера
			Z ₂₋₃₅	Державна служба
			Z ₂₋₃₆	Військова служба
			Z ₂₋₃₇	Інше
Y ₂₋₄	Організаційно-правова форма підприємства	0,06	Z ₂₋₄₁	Публічне АТ
			Z ₂₋₄₂	Приватне АТ
			Z ₂₋₄₃	ФОП/СПД
			Z ₂₋₄₄	ТОВ
			Z ₂₋₄₅	Державне
			Z ₂₋₄₆	Інше
Y ₂₋₅	Загальний трудовий стаж	0,05	Z ₂₋₅₁	Менше 1 року
			Z ₂₋₅₂	1-2 роки
			Z ₂₋₅₃	2-5 років
			Z ₂₋₅₄	Більше 5 років
Y ₂₋₆	Стаж на останньому місці роботи	0,25	Z ₂₋₆₁	Менше 1 року
			Z ₂₋₆₂	1-2 роки
			Z ₂₋₆₃	2-5 років
			Z ₂₋₆₄	Більше 5 років
Y ₂₋₇	Строк проживання в даній місцевості	0,03	Z ₂₋₇₁	Менше 1 року
			Z ₂₋₇₂	1-2 роки
			Z ₂₋₇₃	2-5 років
			Z ₂₋₇₄	Більше 5 років
Y ₂₋₈	Тип населеного пункту	0,03	Z ₂₋₈₁	Місто
			Z ₂₋₈₂	СМТ
			Z ₂₋₈₃	Село
			Z ₂₋₈₄	Інше
Y ₂₋₉	Наявність нерухомості	0,25	Z ₂₋₉₁	1-2-х кімнатна квартира
			Z ₂₋₉₂	3-х та більше кімнатна квартира
			Z ₂₋₉₃	Будинок
			Z ₂₋₉₄	Кімната в гуртожитку
			Z ₂₋₉₅	Немає/винаймає

Проовження таблиці В.2

Y ₂₋₁₀	Наявність автотранспорту	0,25	Z ₂₋₁₀₁	Автомобіль 2008-2013 року випуску
			Z ₂₋₁₀₂	Автомобіль до 2008 року випуску
			Z ₂₋₁₀₃	Не володіє
Y ₂₋₁₁	Цінні папери	0,15	Z ₂₋₁₁₁	Є
			Z ₂₋₁₁₂	Немає
Y ₂₋₁₂	Закордонний паспорт з візами протягом трьох останніх років	0,10	Z ₂₋₁₂₁	Є
			Z ₂₋₁₂₂	Немає
Y ₂₋₁₃	Наявність депозитного рахунку	0,25	Z ₂₋₁₃₁	Є, сума _____
			Z ₂₋₁₃₂	Немає

Таблиця В.3 – Показники оцінки ділової репутації позичальника з ваговими коефіцієнтами

Код	Показник	Вагові коефіцієнти	Код	Параметри
Y ₃₋₁	Кредитна історія	0,25	Z ₃₋₁₁	Немає
			Z ₃₋₁₂	Позитивна
			Z ₃₋₁₃	Відносно позитивна
			Z ₃₋₁₄	Негативна
Y ₃₋₂	Наявність кредитів в інших банках	0,10	Z ₃₋₂₁	Немає
			Z ₃₋₂₂	Є, погашення відбувається вчасно
			Z ₃₋₂₃	Є, погашення відбуваються з затримками
			Z ₃₋₂₄	Є, кредит не погашається
Y ₃₋₃	Кількість випадків несвоєчасного погашення	0,25	Z ₃₋₃₁	Немає
			Z ₃₋₃₂	1-3
			Z ₃₋₃₃	3-6
			Z ₃₋₃₄	Більше 6
Y ₃₋₄	Максимальна кількість днів несвоєчасного погашення	0,10	Z ₃₋₄₁	Немає
			Z ₃₋₄₂	1-3
			Z ₃₋₄₃	4-7
			Z ₃₋₄₄	Більше тижня
Y ₃₋₅	Наявність боргів за комунальні послуги	0,05	Z ₃₋₅₁	Немає
			Z ₃₋₅₂	Немає даних
			Z ₃₋₅₃	Заборгованість до 2 місяців
			Z ₃₋₅₄	Заборгованість від 2 місяців до півроку
			Z ₃₋₅₅	Заборгованість більше ніж за півроку
Y ₃₋₆	Наявність судимостей, зв'язків з кримінальними колами,	0,25	Z ₃₋₆₁	Є
			Z ₃₋₆₂	Немає
			Z ₃₋₆₃	Немає даних

Додаток Г

Нормативно-правова база з питань охорони праці та безпеки в
надзвичайних ситуаціях

Таблиця Г.1 – Нормативно-правова база з питань ОПБНС ПАТ «Дельта Банк» (станом на 01.01.2013 р.)

Нормативно-правові акти (Закони, накази, Положення, інструкції тощо), що повинні бути на підприємстві (установі, організації)	Відмітка про наявність	Відмітка про відповідність чинному законодавству	Висновки/Коментарі
2	3	4	5
Закон України «Про охорону праці»	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Типове положення про службу охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Положення про порядок розслідування нещасних випадків	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Типове положення про навчання з питань охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Положення про розробку інструкцій з охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Програма вступного інструктажу з охорони праці та тексти інструктажу на робочих місцях	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Положення про систему управління охороною праці, у т.ч.:	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Перелік професій працівників, звільнених від проведення первинного, повторного і позапланового інструктажів	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Перелік робіт, для виконання яких необхідний професійний відбір	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді

Продовження таблиці Г.1

2	3	4	5
Перелік професій працівників, які повинні проходити попередній або періодичні медичні огляди	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Перелік посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню та періодичну перевірку знань з питань охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Перелік робіт з підвищеною небезпекою	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Положення про порядок виконання робіт з підвищеною небезпекою	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Перелік робіт, на яких забороняється застосування праці жінок	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Перелік робіт, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Склад постійно діючої комісії з перевірки знань з питань охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Наказ про затвердження Положення про систему управління охороною праці СУОП	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Наказ про затвердження Положення про проведення триступеневого адміністративно-громадського контролю у системі управління охороною праці установи	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Наказ про затвердження графіка проведення періодичних медоглядів працівників	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Наказ про затвердження комісії з перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Інструкції з охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Акти реєстрації нещасних випадків, що сталися з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами за формою Н-Н	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Акти розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій з працюючими на виробництві за формами Н-1, Н-5. НПВ	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Акти розслідування професійних захворювань за формою П-4	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та

Продовження таблиці Г.1

План роботи служби охорони праці	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді
Протоколи перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб установи	+	Відповідає	Зберігається в надрукованому – 1 копія та електронному вигляді

Таблиця Г.2 – Відповідність нормативним положенням охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуація ПАТ «Дельта Банк»

Назва діючого в установі (організації) нормативного документу	Розділ, пункт, інформація, на які йдеться посилення	Відповідність нормативним положенням
2	3	4
Закон України «Про охорону праці»	Р.2,ст.10	Жінки не залучаються до важких робіт, включаючи підйом та переміщення вантажів
	Р.3,ст.13	Банк створює на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів
	Р.2,ст.8	Банк забезпечує за свій рахунок придбання, комплектування, видачу та утримання бронежилетів, засобів індивідуального захисту, обмундирування та зброю, відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці та колективного договору
Закон України «Про охорону праці	Р.3,ст.13	Банк розробляє за участю сторін колективного договору і реалізує комплексні заходи для досягнення встановлених нормативів та підвищення існуючого рівня охорони праці
	Р.3,ст.15	У банку створено СОП, так як він відноситься до установи з кількістю працюючих 50 і більше осіб
	Р.3,ст.20	У колективному договорі банку, угоді сторони передбачають забезпечення працівника соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні, не нижчому за передбачений законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам, визначають обсяги та джерела фінансування зазначених заходів

Продовження таблиці Г.2

Типове положення про службу охорони праці	Р.1,п.3,п.п.3.5	Проведення з працівниками вступного інструктажу з охорони праці
	Р.1,п.3,п.п.3.6	Ведення обліку та проведення аналізу причин виробничого травматизму, професійних захворювань, аварій, заподіяної ними шкоди
Положення про порядок розслідування нещасних випадків	Р.1,п.2,п.п.2.4	Розслідуванню підлягають нещасні випадки, які трапилися з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами і призвели до погіршення стану здоров'я (втрати працездатності) не менше ніж на один день згідно з медичним висновком. За результатами розслідування нещасного випадку під час навчально-виховного процесу складається акт за формою Н-Н
Типове положення про навчання з питань охорони праці	Р.1,п.3,п.п.3.1 Р.1,п.6,п.п.6.3 Р.1,п.6,п.п.6.4 Р.1,п.6,п.п.6.5	Працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи, а також учні, курсанти, слухачі та студенти під час трудового і професійного навчання проходять в банку вступний, первинний і повторний (раз на рік) інструктажі з питань охорони праці
Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці	Р.1,п.4	Атестація проводиться атестаційною комісією, склад і повноваження якої визначається наказом по банку в строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на 5 років

Додаток Д

Таблиця Д.1 – Перелік витрат ПАТ «Дельта Банк» на охорону праці за період з 2010 по 2012 рр., грн.

№ пор.	Назва групи витрат	Назва різновиду витрат	Сума витрат		
			2010р.	2011р.	2012р.
1	2	3	4	5	6
1.	Додаткові до страхових відшкодувань потерпілим у наслідок травм і професійних захворювань	<ul style="list-style-type: none"> – тимчасова непрацездатність; – одноразова допомога, включаючи членів родини і утриманців загиблих; – відшкодування витрат лікувальним установам; – санаторно-курортне обслуговування; – витрати на соціальну допомогу інвалідам; – інші доплати 	-	-	-
	Всього		-	-	-
2.	Пільги і компенсації працюючим у важких і шкідливих умовах	<ul style="list-style-type: none"> – додаткові відпуски; – скорочений робочий день; – лікувально-профілактичне харчування; – надання молока чи інших рівноцінних продуктів; – підвищені тарифні ставки. Доплати за умови і інтенсивність праці; <ul style="list-style-type: none"> – пенсії на пільгових умовах 	3399	3531	3652
	Всього		8866	9339	9658
3.	Витрати на профілактику травматизму і професійних захворювань	<ul style="list-style-type: none"> – витрати на працезохоронні заходи за колективним договором; – витрати на додаткові до колективного договора працезохоронні заходи; – витрати на працезохоронні заходи з інших джерел фінансування 	5500	5720	5863
	Всього		16720	14410	14685

Продовження таблиці Д.1

1	2	3	4	5	6
4.	Витрати на ліквідацію аварій і нещасних випадків на виробництві	<ul style="list-style-type: none"> – вартість зіпсованого обладнання, будівель, інструментів; – витрати на порятунок потерпілих, розслідування нещасного випадку; – виплати заробітної плати і доплати за час вимушених простоїв; – вартість ремонту частково зіпсованого обладнання, будівель, інструментів; – вартість підготовки та перепідготовки працівників замість вибулих у наслідок загибелі чи інвалідності 	-	-	-
	Всього		-	-	-
5.	Штрафи та інші відшкодування	<ul style="list-style-type: none"> – штрафи підприємства, організації за недотримання нормативних вимог охорони праці; – штрафи працівників за порушення законодавчих та інших нормативних актів з охорони праці; – компенсації працівникам за зупинку робіт органами держнагляду за охороною праці; – компенсаційні виплати населенню за пошкодження їх житлового фонду, частки майна і забруднення навколишнього середовища. Інші санкції. 	-	-	-
	Всього		-	-	-

Додаток Е

Таблиця Е.1 – Акт перевірки стану охорони праці в ПАТ «Дельта Банк»
станом на 01.01.2013 р.

№	Найменування заходів з охорони праці	Відмітка виконання (в балах)
1	2	3
1	Організаційні заходи	10
1.1	Виконання заходів, передбачених колдоговорами, угодою.	
1.2	Наявність наказу про призначення відповідальних осіб за станом охорони праці: - в установі, в кабінетах, майстернях, лабораторіях, дільницях і ін. - при експлуатації електрогосподарства - при експлуатації котлів і обладнання котельної	10 10 -
1.3	Наявність акту перевірки готовності закладу до нового року	10
2	Забезпечення безпечного проведення виробничого процесу	9,75
2.1	Розміщення обладнання і його відповідність нормам охорони праці в приміщеннях.	9
2.2	Наявність і стан захисних пристроїв на обладнанні.	10
2.3	Оформлення і ввід в експлуатацію по акту кабінетів, лабораторій, дільниць підвищеної безпеки і інших приміщень установ, закладу.	10
2.4	Організація збереження кислот, лугів і інших ядохімікатів, горючих речовин і ЛЗР.	-
2.5	Відповідність кабінету вимогам правил.	10
3	Забезпечення повітряно-теплового режиму, нормальної освітленості і гігієни	9,77
3.1	Наявність паспорта на обладнання	10
3.2	Наявність допуску до роботи у операторів	10
3.3	Наявність паспортів на вентиляційні установки	10
3.4	Наявність графіку планово-попереджувального ремонту вентустановок і його виконання	10
3.5	Наявність акту СЕС по перевірці повітряно-теплового режиму.	10
3.6	Наявність акту СЕС по перевірці освітленості приміщення.	10
3.7	Наявність акту СЕС по перевірці на запиленість, загазованість	10
3.8	Санітарний стан приміщень, кабінетів.	10
3.9	Проведення паспортизації робочих місць за умовами праці з участю інструментальних замірів СЕС.	8
4	Безпечна експлуатація електроустановок і електромережі.	9,4
4.1	Наявність електросхем електроустановок і електроосвітлення працюючих електроустановках.	10
4.2	Наявність акту перевірки контура захисного заземлення, грозозахист.	10
4.3	Наявність акту випробування опору ізоляції електропроводки	10
4.4	Випробування індивідуальних захисних засобів.	7
4.5	Наявність журналу експлуатації електроустановок і електроосвітлення.	10
5	Пожежна безпека	10
5.1	Наявність поетапних планів евакуації. Проведення тренувань	10
5.2	Наявність своєчасної зарядки вогнегасників.	10

Продовження таблиці Е.1

6	Пропаганда знань з охорони праці.	9,75
6.1	Проведення та оформлення інструктажів з охорони праці з працюючими і учнями відповідно до Типового положення про навчання з питань охорони праці.	10
6.2	Наявність інструкцій з охорони праці, їх відповідність умовам роботи.	10
6.3	Проведення інструктажів з охорони праці із співробітниками в кабінетах підвищеної небезпеки.	10
6.4	Наявність інструкцій по охороні праці в кабінетах і підрозділах.	10
6.5	Проведення і оформлення інструктажів з охорони праці при проведенні позашкільних, позакласних заходів, пов'язаних з підвищеною небезпекою.	9
6.6	Наявність інструкцій з охорони праці про проведенні заходів і занять поза навчально-виховним закладом, установою.	9
6.7	Наявність плакатів, попереджувальних написів, стенда або куточка з охорони праці.	10
6.8	Наявність кабінету охорони праці, безпеки життєдіяльності.	-
6.9	Наявність служби охорони праці відповідно до ст. 15 Закону України «Про охорону праці», «Типового положення про службу охорони праці».	10
7	Забезпечення спецодягом і медобслуговуванням.	10
7.1	Забезпечення працюючих певних категорій спецодягом, спецвзуттям і засобами індивідуального захисту	10
7.2	Забезпечення медогляду осіб, працюючих на установках підвищеної небезпеки, збереження спецодягу, прання і ремонт.	10
7.3	Наявність санітарних книжок на працюючих в харчоблоках (проведення періодичних медоглядів).	-
7.4	Наявність аптечок в кабінетах і приміщеннях підвищеної небезпеки.	10
8	Додержання трудового законодавства.	10
8.1	Правильність накладання дисциплінарних стягнень.	10
8.2	Порядок ведення трудових книжок, їх облік і збереження.	10
8.3	Дотримання режиму праці і відпочинку.	10
8.4	Наявність правил внутрішнього трудового розпорядку, посадови інструкцій (розділу в них «Охорона праці»).	10
9	Громадський контроль	10
9.1	Робота комісії з питань охорони праці, громадського інспектора з охорони праці, представника профспілки з питань охорони праці.	10
9.2	Розгляд питань по охороні праці на засіданнях профспілкового комітету	10

Додаток Ж

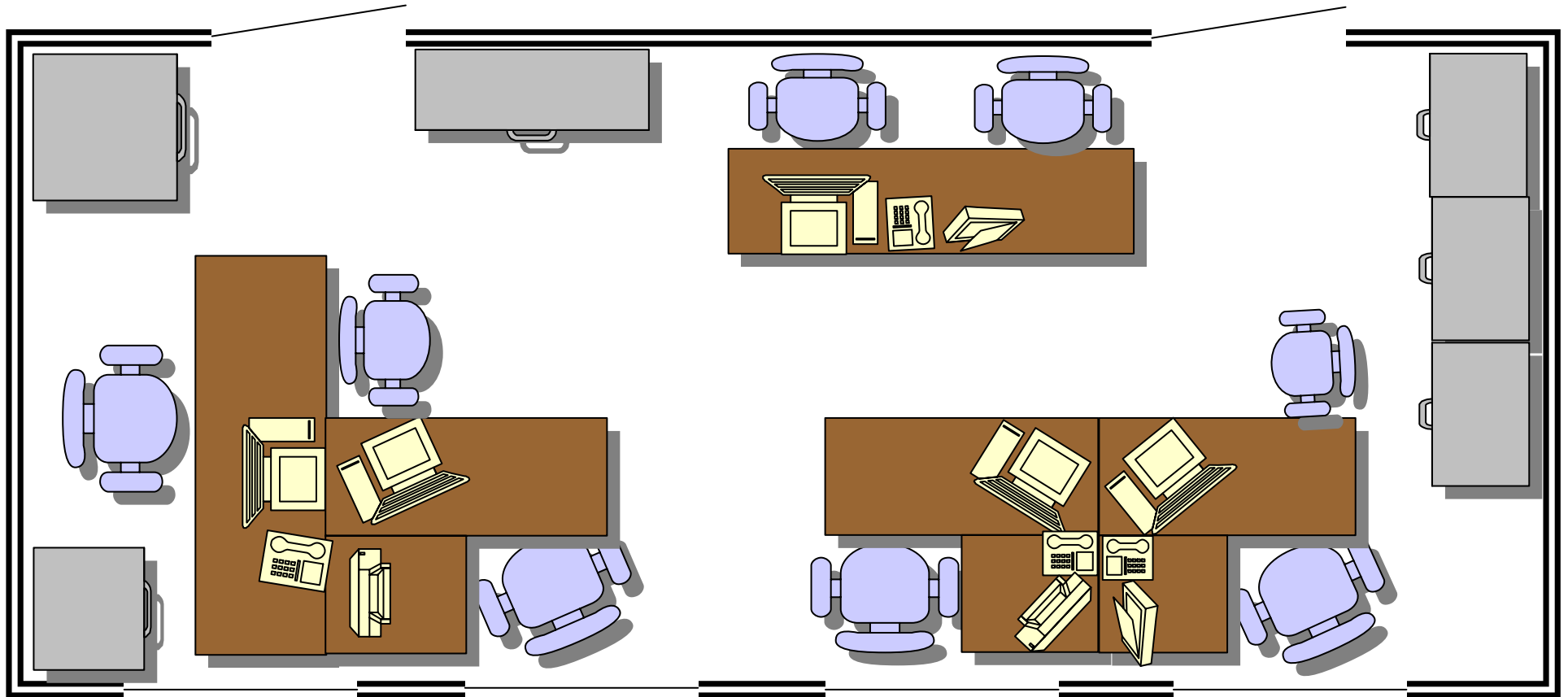
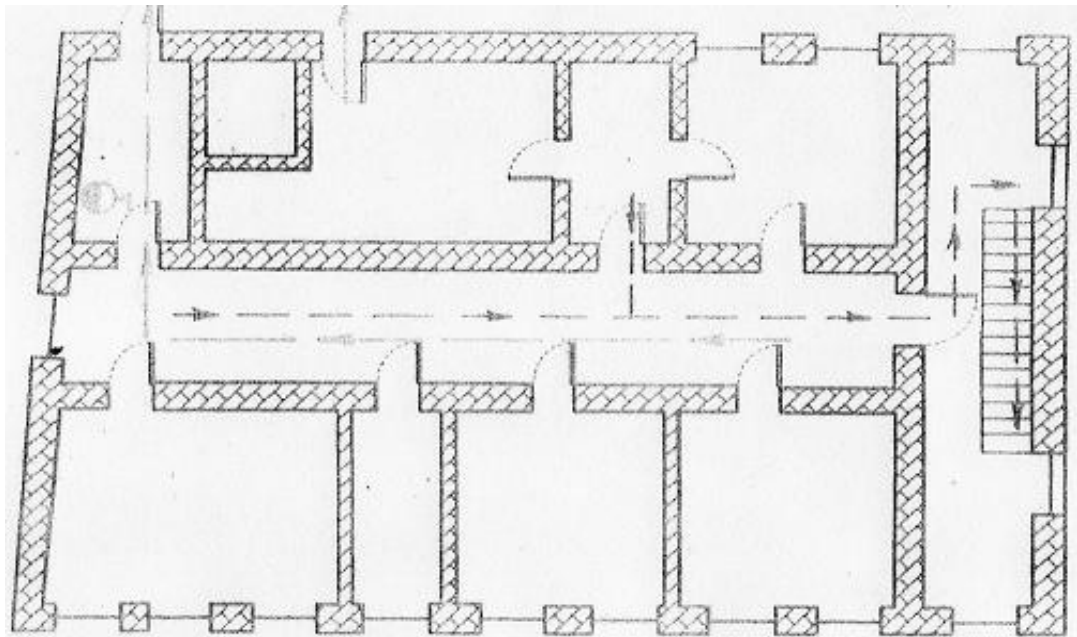

Рисунок Ж.1 - Схема кабінету відділу споживчого кредитування Білоцерківського відділення ПАТ «Дельта Банк»

Умовні позначення	
—	основний маршрут евакуації
—>	додатковий маршрут евакуації
	пожежний кран
	вогнегасник ОУ-5
	вогнегасник ОП-6

Рисунок Ж.2 – План евакуації 2-го поверху ПАТ «Дельта банк»